

KENEN JOUKOISSA SEISOT?

EVAn Suomi, EU ja maailma -asennetutkimus 2008

Ilkka Haavisto – Pentti Kiljunen

www.eva.fi

EVAn kotisivuilla raportteja, puheita ja
artikkeleita suomeksi ja englanniksi.
Raportit ovat ladattavissa EVAn kotisivuilta.

Kustantaja: Taloustieto Oy

Kansi: Antti Eklund

Painopaikka: Yliopistopaino 2008

ISBN 978-951-628-472-2

ESIPUHE

Suomen kansainvälinen toimintaympäristö on mielenkiintoisessa tilanteessa. Suurvaltopolitiikka on palannut kansainvälisiin suhteisiin. EU:n pitkään jatkunut tuumaustauko tuntuu olevan ohi. Presidentti vaihtuu sekä Venäjällä että Yhdysvalloissa.

EVA on tutkinut suomalaisten arvoja ja asenteita säännöllisesti jo miltei neljännesvuosisadan ajan. Vuonna 1984 aloitetun kansallisten asennetutkimusten sarjan rinnalla on vuodesta 1992 kulkenut suomalaisten integraatioasenteita kartoittava sarja, jonka aihepiiriä on sittemmin laajennettu myös muihin kansainvälisiin aihepiireihin. Käsillä oleva raportti on 'EU, Suomi ja maailma' -tutkimussarjan viidestoista osa.

Raportin ovat laatineet Ilkka Haavisto EVAsta sekä Pentti Kiljunen Yhdyskuntatutkimus Oy:stä. Raportin tekstit ovat syntyneet kirjoittajien yhteistyön tuloksena. Pentti Kiljunen on kantanut päävastuun lukujen 2.3 ja 5.3 laatimisesta ja Ilkka Haavisto raportin muista osioista. Aineiston keruusta, tilastollisesta analyysistä ja tulosgrafikasta on aiempien tutkimusten tapaan vastannut Yhdyskuntatutkimus Oy. Haluan esittää parhaimmat kiitokseni tekijöille.

EVAssa 29.2.2008

Risto E. J. Penttilä

SISÄLLYS

ESIPUHE

1	JOHDANTO	7
2	EU PALAA	9
2.1	EU kiinnostaa jälleen?	9
2.2	Kannat jäsenyyteen terävöityvät	14
2.3	Arviot EU:n kehityksestä	20
2.4	Arviot Suomen EU-politiikasta	24
2.5	Mitä EU:n pitäisi tehdä?	29
3	SUOMEN ULKOPOLITIikka	36
3.1	Arvosanat Suomen ulkopoliittikan hoidosta	36
3.2	Ulkopoliittikan linja	44
3.3	Kansallinen etu ja moraalinen ulottuvuus	50
3.4	Kuka johtaa?	56
4	KAHDENVÄLISET SUHTEET	60
4.1	Suhteet suurvaltoihin	60
4.2	Venäjä pohdituttaa	64
4.3	Prioriteetit Venäjän kanssa	69
4.4	Ihana naapuri	71
5	TURVALLISUUS	75
5.1	Uhkaako meitä mikään?	75
5.2	Nato pelottaa	81
5.3	Mitä Nato muuttaisi?	85
5.4	Nato – puolesta ja vastaan	87
6	GLOBALISAATIO	90
6.1	Globalisaatio teoriassa	90
6.2	Globalisaatio käytännössä	92
	TAUSTATIIETOJA TUTKIMUKSESTA	97
	LIITE: KYSELYLOMAKE VASTAUSJAKAUMINEEN	99

1 JOHDANTO

EVAn tämänkertainen EU, Suomi ja maailma -asennetutkimus ajoittuu hetkeen, jolloin maassamme käydään varsin vilkasta ulko- ja turvallisuuspoliittista keskustelua. Esillä on lukuisia aiheita presidentin valtaoikeuksista sotilaalliseen kriisinhallintaan ja ilmastonmuutoksen torjuntaan.

Hetki sattuu olemaan myös historiallinen. 200 vuotta sitten Ruotsi oli sodassa. Se oli joutunut naapurisuuralta Venäjän sotilaallisen voimankäytön kohteeksi. Syynä sotaan olivat epävakaa maailmanpolitiikan tilanne, Venäjän ja Ranskan keskenään solmima sopimus sekä Ruotsin ajautuminen Englannin kylkeen ja maailmanpolitiikan tilanteeseen nähden väärään joukkoon.

Monien mielestä sotaa ei kuitenkaan koskaan olisi syttynyt, jos Pietari Suuri ei sata vuotta vielä tätä aiemmin olisi rakentanut Neva-joen suistoon omaa nimeään kantanutta kaupunkia. Suomi ei puolestaan olisi ehkä koskaan syntynyt ilman samaista sotaa. Suomen sota merkitsi irtaantumista Ruotsista ja alkusysäystä kehitykselle, jonka myötä reilut sata vuotta myöhemmin itsenäinen Suomi saattoi – tilaisuuden tullen – syntyä.

Pari sataa vuotta on pitkä ajanjakso. Sekä Suomi, Eurooppa että muu maailma ovat muuttuneet sen aikana perusteellisesti. Vaikka Eurooppa nykyään elää syvän rauhan tilassa, ovat monet kansainvälisen politiikan ja Suomen ulkosuhteiden peruskysymykset yhä samankaltaisia kuin 200 vuotta sitten. Näiden vaikeidenkin kysymysten äärellä on arvokasta kysyä myös suomalaisten kantoja. Millainen on maailmanpolitiikan tilanne? Käyttävätkö suurvallat yhä valtaansa pienempien päälle? Missä joukossa meidän kannattaa seisoa ja missä ei? Mikä merkitys maantieteellä on kansainvälisen politiikan kysymyksissä ja myös Suomen ulkosuhteiden linjauksissa?

Ulkosuhteiden perinteisten kysymysten rinnalle on tullut myös tukku uusia, jotka liittyvät muun muassa ympäristön tilaan ja Suomen erilaisiin velvollisuuksiin kansainvälisen yhteisön jäsenenä. Käsillä oleva tutkimus pyrkii selvittämään suhtautumista myös näihin kysymyksiin.

Millaisten tehtävien, yhteistyökumppanien ja toimintaperiaatteiden pitäisi painottua maamme ulkopolitiikassa nykyistä enemmän? Minäkälaisia ovat maamme turvallisuusuhat? Entä hoidetaanko ulkopoliitiikkaamme nykyään hyvin? Pitäisikö maamme olla nykyistä aktiivisempi ulkopolitiikassaan vai olisiko viisaampaa jatkaa varovaisemmalla linjalla?

Maassamme on jo varsin pitkään käyty keskustelua mahdollisesta jäsenyydestä puolustusliitto Natossa. Useampikin taho on hiljattain tarjonnut asiantuntijaselvityksensä aiheesta. Tämä raportti tuo oman kontribuutionsa keskusteluun valottamalla paitsi suomalaisten kantoja mahdolliseen jäsenyyteen, myös heidän käsityksiään siitä, millaisia vaikutuksia Nato-jäsenyydellä olisi maassamme.

Suomalaisten suhtautuminen maamme ulkosuhteiden lähihistorian suurimpaan siirtymään, jäsenyyteen Euroopan unionissa, on ollut pitkään suhteellisen viileää. Tutkimuksessa selvitetään paitsi kansan tämänhetkiset tunnot jäsenyydestä, myös mielipiteet unionin viimeaikaisesta kehityksestä ja Suomen EU-politiikan onnistumisesta. Lisäksi tutkimus valottaa kansalaisten käsityksiä yhteisen ulkopolitiikan ja ilmastopolitiikan kaltaisista unionitason poliittisista aktiviteeteista.

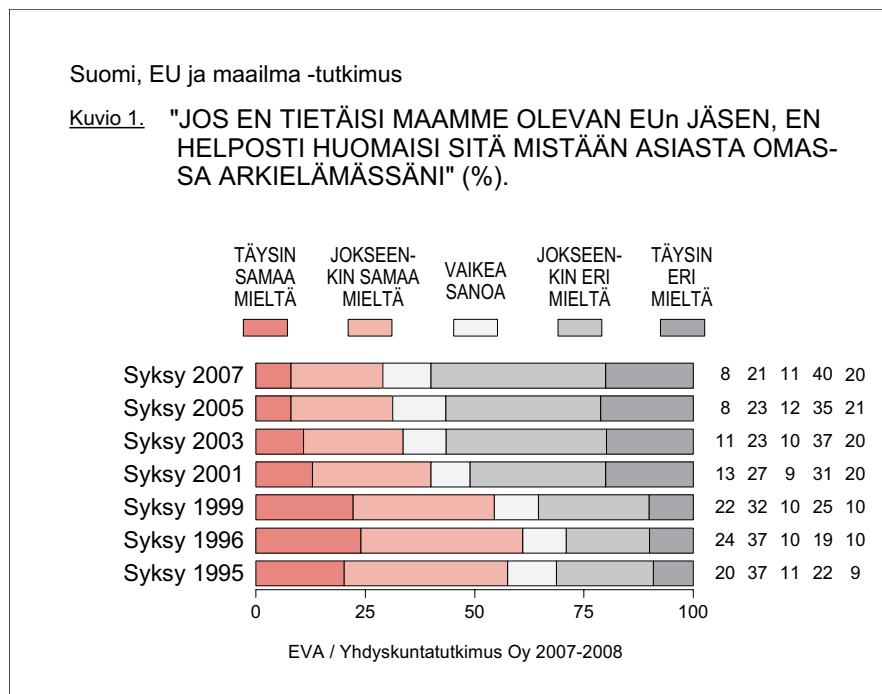
Euroopan unionia koskevien mielipiteiden seuraamisen ohella EVAn arvo- ja asennetutkimusten vakiintuneisiin aihepiireihin on kuulunut myös talouden globalisaatiokehitys. Tämänkertaisessa tutkimuksessa kansalaisilta kysyttiin yleisten käsitysten ohella myös heidän henkilökohtaisista kokemuksistaan talouden globalisaatiosta.

2 EU PALAA

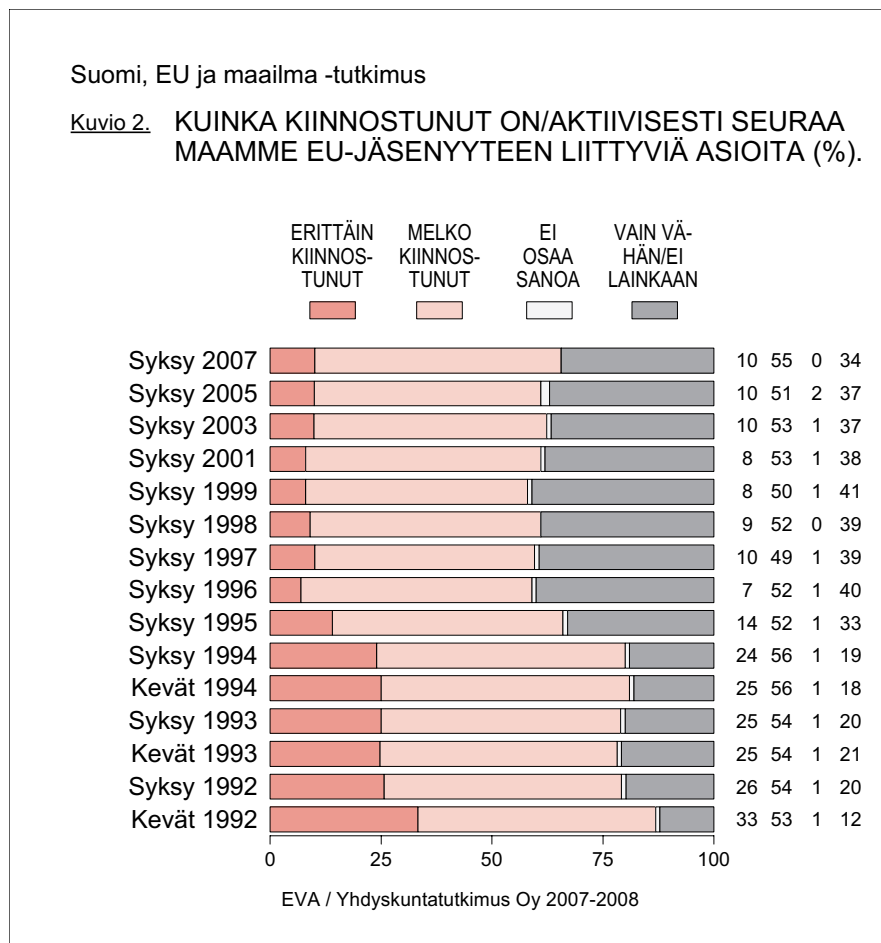
2.1 EU KIINNOSTAA JÄLLEEN?

EVA:n EU-asennetutkimukset ovat 2000-luvun aikana kertoneet ensin suomalaisten kotoutumisesta EU-jäsenyyteen ja sittemmin jo tietynlaisesta kyllästymisestä, johon on yhdistynyt myös kasvavaa kriittisyyttä.

Tänään suomalaiset ovat eri tavoin EU:n kanssa tekemisissä aiempaa enemmän. Teesi ”Jos en tietäisi maamme olevan EU:n jäsen, en helposti huomaisi sitä mistään asiasta omassa arkielämässäni” saa vähenevää vastakaikua jo viidettä kertaa peräkkäin. Vajaa kolmannes (29 %) allekirjoittaa asian, selvä enemmistö (60 %) ei. Kannat ovat muuttuneet peilikuvikseen 90-luvun lopusta (**kuvio 1**). EU on tietenkin läsnä jokaisen suomalaisen arjessa vähintäänkin lompakossa mukana kulkevien eurojen muodossa. Kansalaiset kuitenkin törmäävät arjessaan muihinkin 13-vuotiaan jäsenyytemme jättämiin jälkiin ilmeisen tiuhaan.

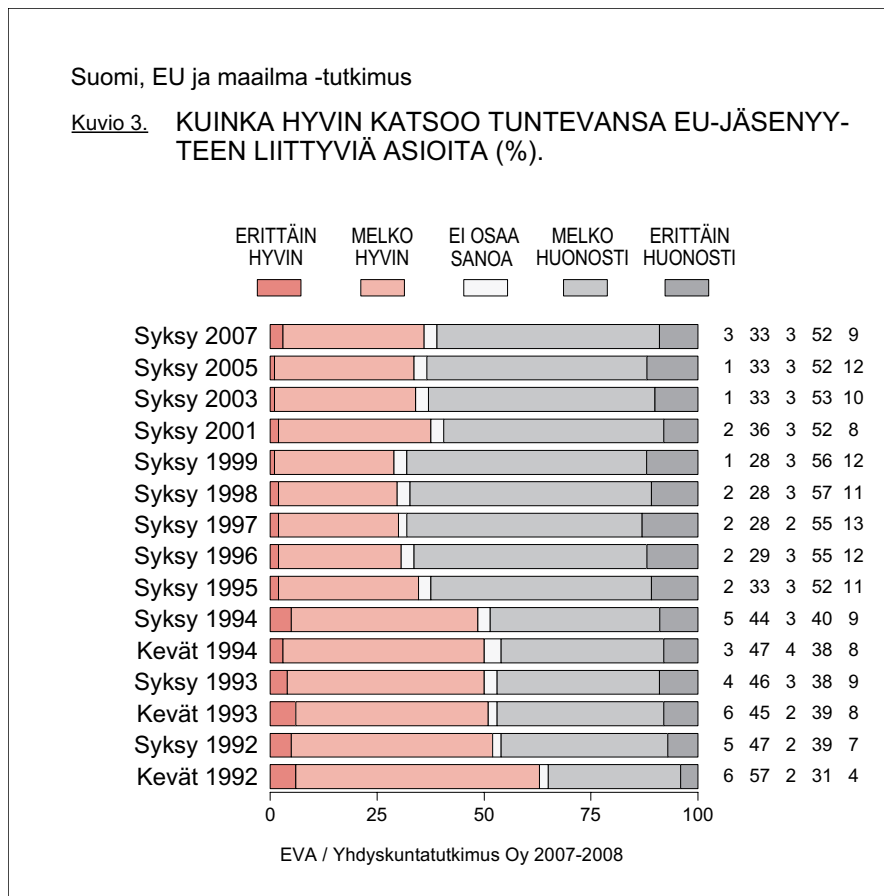

Suomalaisten kiinnostus EU-jäsenyyteen liittyviä asioita kohtaan on hieman aiempaa laajempaa. Kaksi kolmasosaa (65 %) ilmoittaa olevansa kiinnostunut maamme EU-jäsenyyteen liittyvistä asioista ja seuraavansa niitä. Kiinnostuneiden osuus on kasvanut kahdessa vuodessa 4 prosenttiyksikköä ja nyt mitattu lukema on toiseksi korkein koko jäsenyysaikana mitatuista. Mitenkään riehakasta suomalaisten EU-kiinnostus ei silti ole, sillä ”erittäin kiinnostuneiksi” itsensä ilmoittaa vain 10 prosenttia suomalaisista (**kuvio 2**). Ainoat väestöryhmät, joissa enemmistö ei ole kiinnostunut EU-asioista ovat – ironista kyllä – nuoruudestaan lähtien unionikansalaisina elänyt tutkimuksen nuorin ikäluokka (18-25 -vuotiaat) sekä opiskelijat. Ilmiö selittyyne aiemmissä tutkimuksissa todennetulla nuorten vähäisemmällä kiinnostuksella politiikkaan ylipäänsä.

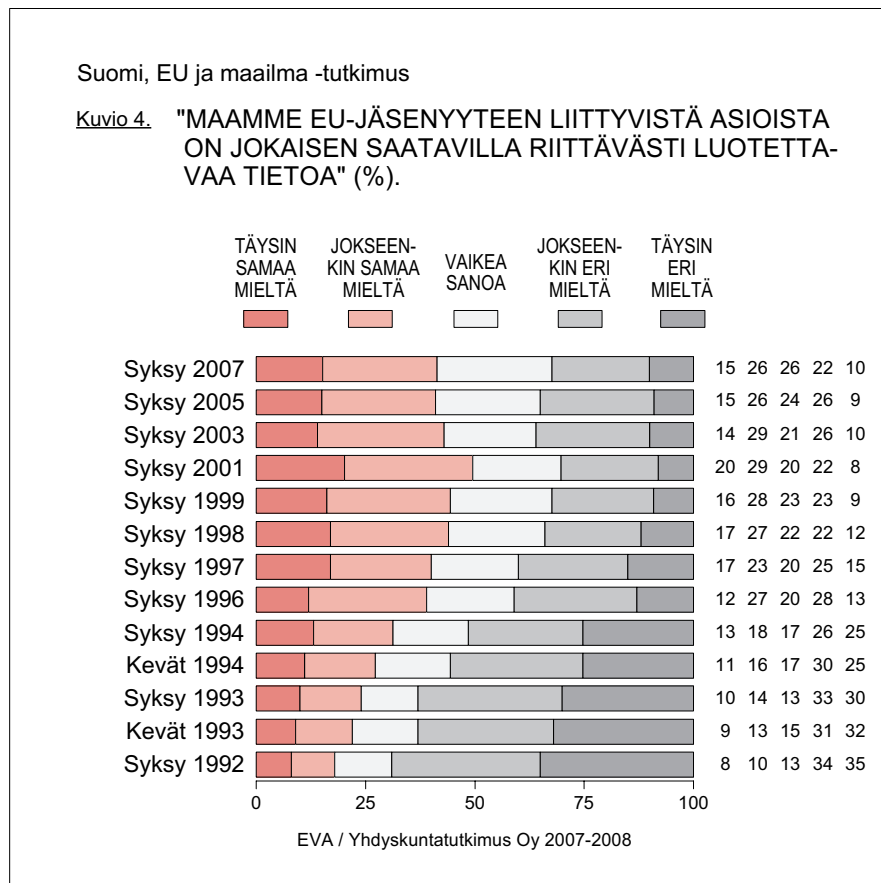
EU-asiat siis havaitaan arjessa ja ne myös kiinnostavat. Mutta hallitaan-ko niitä tiedollisesti? Kansalaisten arviot omasta EU-tietämyksestään ovat koko EU-jäsenyyden ajan olleet varsin alhaisella tasolla. ”Melko hyvin” EU-asioita mielestään tuntee kolmannes suomalaisista. ”Erittäin hyvin” -epiteetin omalle EU-tietämykselleen antaa vain margi-naalinen väestönosa (3 %, **kuvio 3**).

Vaikka oma EU-tietämys mielletään nyt pikemminkin aiempaa pa-remmaksi kuin heikommaksi, koko seuranta-aikaan suhteutettuna jakauma jää varovaisen vaisuksi. Suomalaisen tietous – tai usko siihen, että tietää – oli suurimmillaan ennen jäsenyyttä ja hupeni sitä mukaan kun omakohtainen kokemus ja myös tietous faktisesti kasvoivat. EU ei selvästikään ollut niin yksinkertainen asiakokonaisuus kuin vielä jäsenyyskeskustelun aikana näytti. Toisaalta voidaan ajatella että myös

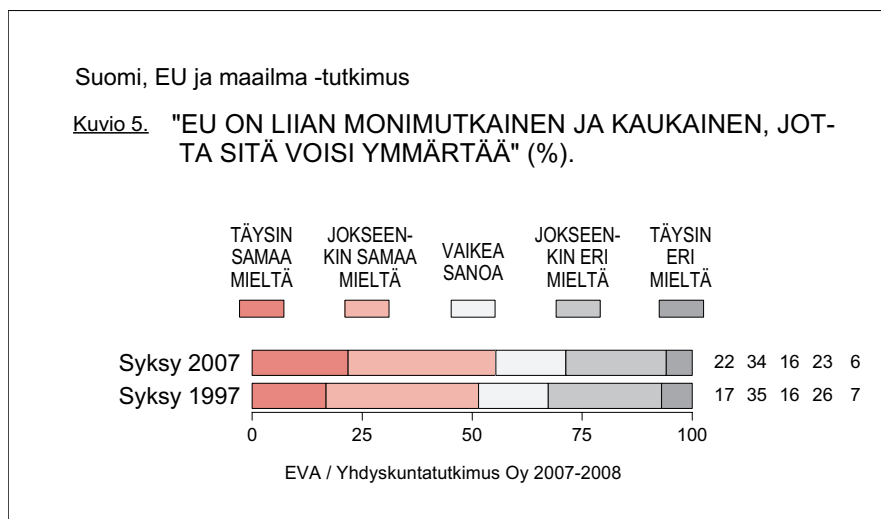
unioni on muuttuessaan monimutkaistunut siinä määrin, että sen kattaman toimintakokonaisuuden tiedollinen hallinta on yhä työläämpää.

”Pihallaoloa”, siinä määrin kuin sitä esiintyy, ei panna sen paremmin viestimien kuin viranomaistenkaan viaksi. Kansalaisten mielestä EU-tietoa ei sinänsä pantata, eivätkä he koe elävänsä sen suhteen umpiossa. Kaksi viidestä (41 %) yhtyy näkemykseen, jonka mukaan maamme EU-jäsenyyteen liittyvistä asioista on jokaisen saatavilla riittävästi luotettavaa tietoa. Kolmasosaa (32 %) tarjolla oleva tieto ei kuitenkaan tyydytä. Jakauma on hieman luottavaisempi kuin edellisessä mittauksessa mutta kriittisempi kuin kuusi vuotta sitten. Tuolloin saavutettu huippuarvo puolestaan heijasti epätavallisen pitkää ja systemaattista asennekehitystä. Vakuuttuneisuus paikkansa pitävän EU-tiedon saatavuudesta kasvoi yhä jatkuvasti vuodesta 1992 vuoteen 2001 saakka (**kuvio 4**).

Siitä, että EU-asiat ovat aidosti vaikeita, kertonee se, että jäsenyyteen myönteisesti suhtautuvistakin enemmistö katsoo tuntevansa huonosti jäsenyyteen liittyviä asioita. Sanottavaa helpotusta asiaan ei tuo edes unioniasioden seuraaminen. Vaikka EU-asioista kiinnostuneet katsovatkin tiedontasonsa paremmaksi kuin ei-kiinnostuneet, heistäkin lähes puolet (47 %) katsoo tietämyksensä heikoksi. EU-asioiden monitahoisuutta ja niiden osaamisen – tai pikemmin osaamattomuuden – syviä vesiä kuvaa vaikkapa se, että johtavassa asemassa olevat ja työtömät katsovat osaavansa EU-asioita yhtä hyvin.

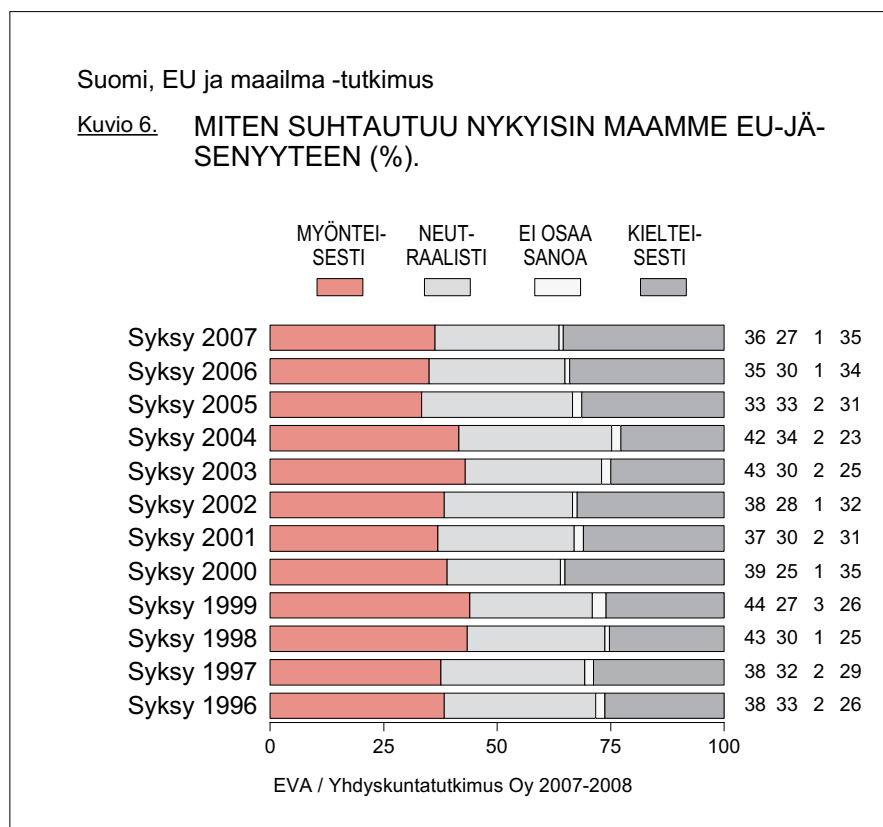
Niinpä voidaan olettaa, että ainakin osa väittämän ”EU on liian monimutkainen ja kaukainen, jotta sitä voisi ymmärtää” kanssa samaa mieltä olevista yhtyy väittämän sanatarkkaan merkitykseen eikä sen jo tietynlaista luovuttamista kuvaavaan henkeen. Näkemykseen yhtyy enemmistö (56 %) suomalaisista. Näkyvimmin eri mieltä asiasta ovat ne, joita yllä esitetyn valossa EU-asiat vähiten kiinnostavat, eli nuoret ja opiskelijat. Varttuneemmalle väestölle väittämän määre ”liian monimutkainen ja kaukainen” kuvanee jo enemmän EU:ta itseään kuin kansalaisten tietämystä tai sen puutetta. Monimutkaisuus EU:n luonteenpiirteenä lienee pysyvää laatua, sillä ero edelliseen (kymmenen vuoden takaiseen) mittaukseen on vähäinen. Unionia liian mutkikkaana pitäviä on kuitenkin nyt hieman (4 prosenttiyksikköä) enemmän (**kuvio 5**).

2.2 KANNAT JÄSENYYTEEN TERÄVÖITYVÄT

Suomalaisten todettiin olevan hieman aiempaa kiinnostuneempia EU-jäsenyyteen liittyvistä asioista. EU tuntuu myös tulevan suomalaisten ”iholle” aiempaa konkreettisemmin. Näiden tekijöiden vaikutukset kansalaisten suhtautumiseen maamme EU-jäsenyyteen ovat kuitenkin niin hienovaraisia, että kantojen voidaan todeta olevan pääpiirteissään entisellään.

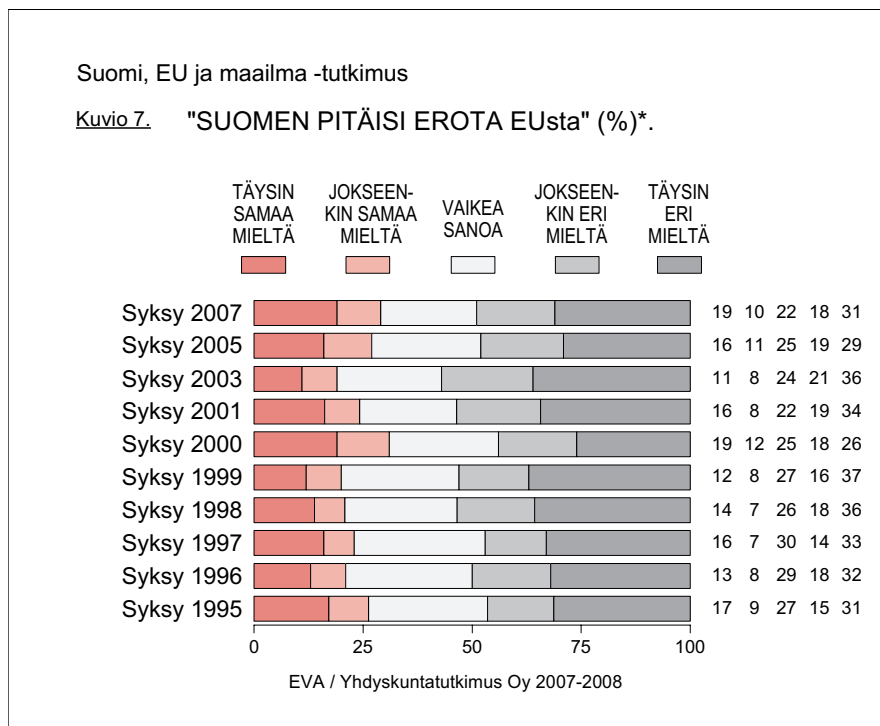
Tiettyä selkiytymistä vakaisissa EU-kannoissa on kuitenkin havaittavissa. Yhä harvempi ajattelee omalla kohdallaan jäsenyyden olevan yhdentekevä. 2000-luvun alkuvuosina neljänneksestä kolmannek-

* Vuosien 2000, 2002, 2004 ja 2006 tulokset perustuvat EVAn kansalliseen asennetutkimukseen.

seen kasvanut, maamme EU-jäsenyyteen neutraalisti – ei kielteisesti eikä myönteisesti – suhtautuvien määrä on vähentynyt ja palautunut takaisin reiluun neljännekseen (nyt 27 %). Samalla molemmat, sekä jäsenyyteen myönteisesti että kielteisesti suhtautuvien leirit, ovat pikemminkin hienoisesti vahvistuneet kuin heikentyneet. Myönteisesti maamme EU-jäsenyyteen suhtautuu nyt 36 prosenttia kansalaisista eli prosenttiyksikön verran enemmän kuin vuosi sitten. Kielteisesti jäsenyyteen suhtautuu 35 prosenttia suomalaisista, lisäystä niin ikään yksi prosenttiyksikkö vuoden takaisesta (**kuvio 6**).

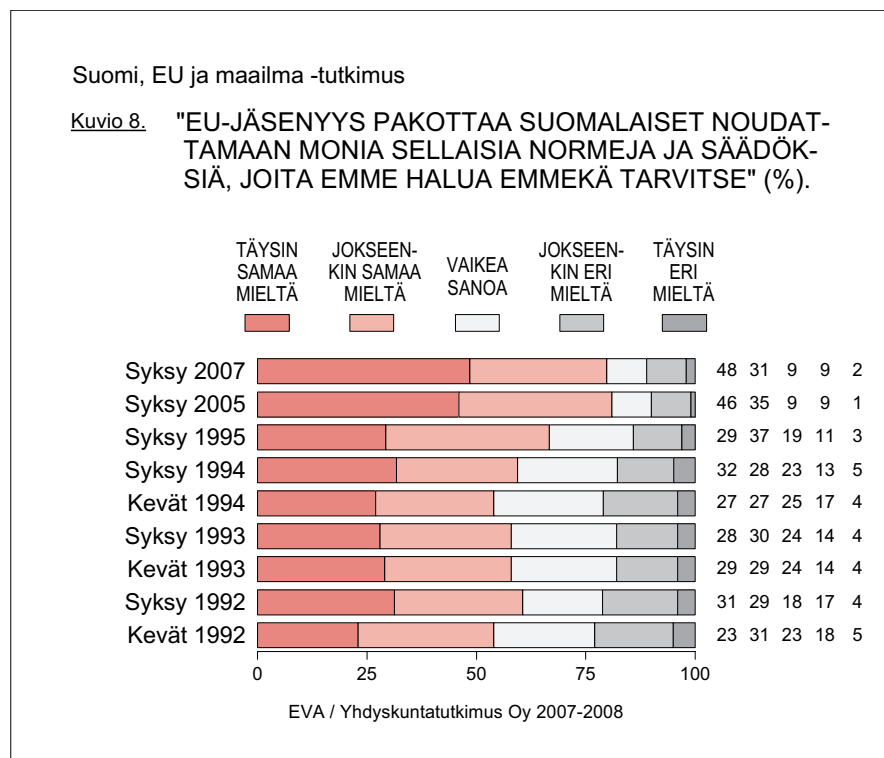
Kun peruutuspeiliin katsotaan hieman pidempään, voidaan havaita, että viime vuosien hienoinen trendi on pikemminkin EU-kielteisyyden kuin EU-myönteisyyden kasvu. Vaikka EU-myönteistenkin osuus kasvaa toista kertaa peräkkäin, lisääntyy kielteisten määrä jo kolmatta kertaa peräkkäin ja on historiallisessa huipussaan. Vain vuosituhannen vaihteessa EU-kielteisten osuus oli yhtä suuri, mutta tuolloin myös

* Vuoden 2000 tulokset perustuvat EVAn kansalliseen asennetutkimukseen.

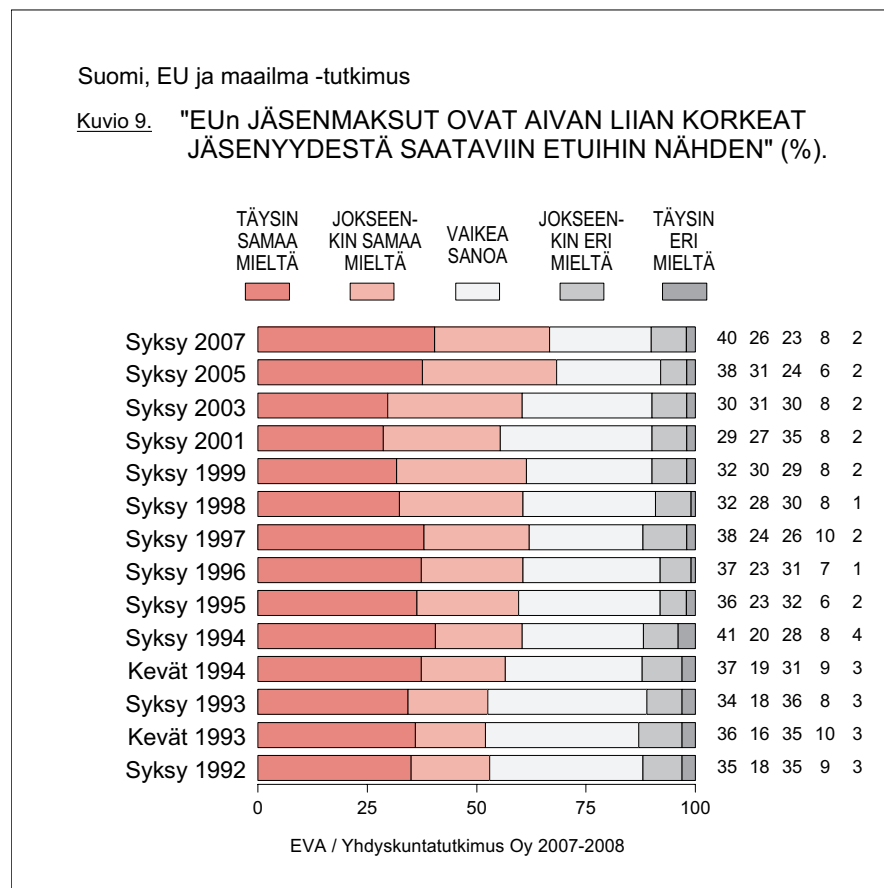
myönteisen kannan EU-jäsenyyteen otti tämänhetkistä useampi suomalaislainen. Sen lisäksi, että EU-jäsenyyteen kielteisesti suhtautuvia on enemmän kuin koskaan, on Suomen eroa EU:sta haluavien osuus kasvanut toista kertaa peräkkäin ja täydet kymmenen prosenttiyksikköä vain neljässä vuodessa ollen jo 29 prosenttia. Tosin eroa vastustavien osuus (49 %) ei ole enää vähentynyt vaan kasvanut sekin hienoisesti. Vaikka erohalukkuus on lähihistoriassa ollut kerran vielä nykyistäkin suurempaa, voidaan kysyä, onko sen kasvava trendi (**kuvio 7**) tullut jäädäkseen.

Lyhyellä aikavälillä Suomen EU-politiikan viimeaikaiset haasteet selittävät osan EU-kielteisyyden hienoisesta kasvusta. Mutta mitkä tekijät selittävät kielteisyyden kasvua pidemmällä aikavälillä? Jo edellisessä mittauksessa tunnistettiin yhdeksi ärtymyksen aiheeksi kaikkinaisen ”nippelitason” sääntely, eli EU-jäsenyyden tuomat sellaiset normit ja säädökset, joita emme halua emmekä tarvitse, mutta joita meidän yhtä kaikki on pakko noudattaa. Kahdeksan kymmenestä (79 %) suomalaisesta kritisoi tällaisen sääntelyn liiallisuutta. Vaikka tällaisella purna-

uksella on jo pitkä perinne, aikasarja kertoo kriittisyyden kasvaneen lähes hyppäyksenomaisesti jäsenyysajan alusta (kysymys ei sisällynyt vuosien 1996–2003 aineistoihin, **(kuvio 8)**).

Toinen mahdollinen selittäjä löytyy kansalaisten käsityksistä siitä, mil-laista vastinetta maamme on saanut jäsenmaksuilleen. Suomi on EU:n vuoden 2004 laajentumisen jälkeen ja parhaillaan menossa olevan EU-budjettikauden myötä siirtynyt jokseenkin tukevasti ja pysyvästi unionin nettomaksajien leiriin. Purnaus EU:n jäsenmaksujen koh-tuuttomuudesta jäsenyydestä saatuihin etuihin nähden on kasvanut 2000-luvun aikana. Nyt jäsenmaksut näkee liian korkeiksi kaksi kolmasosaa (66 %) suomalaisista, mikä on hieman (3 prosenttiyksik-köä) vähemmän kuin kaksi vuotta sitten. Kaksi viimeisintä mittausta ilmentävät kuitenkin laajempaa kriittisyyttä kuin seuranta-aika keski-määrin **(kuvio 9)**.

”Kurkkudirektiivit” ja maksumiehen asema tuskin kuitenkaan kykenevät selittämään kielteisyyden kasvua, sillä niitä koskevat negatiiviset tunnot jaetaan laajalti myös EU-myönteisten parissa. Kansalaiset ovat jo kypsyneet ajatukseen siitä, että Suomi on EU:ssa nettomaksaja, samoin siihen, että EU:sta tulee tasaisin väliajoin määräyksiä, joilla kielletään milloin mikäkin kansallisesti koeteltu käytäntö.

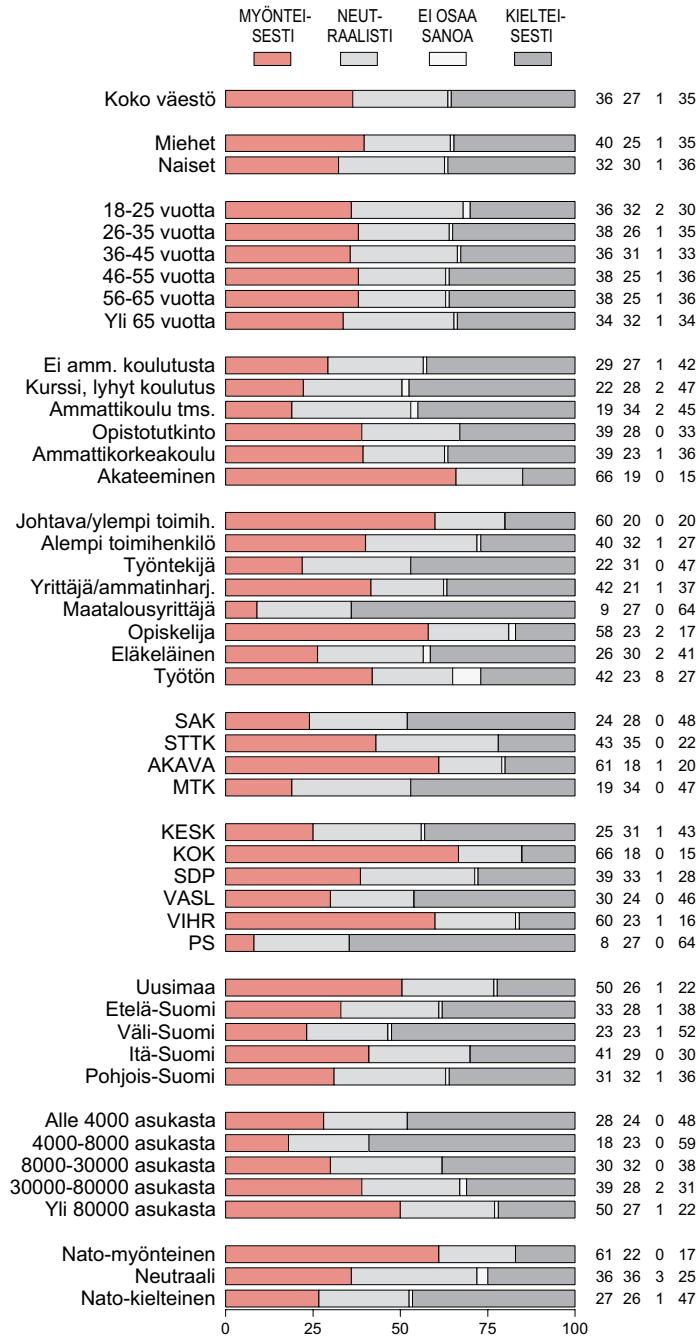
Voidaankin olettaa, että EU-myönteisten ja -kielteisten näkemuserojen takaa löytyy jotain perustavampaa laatua olevaa. Vaikka asenteita voidaan toki tulkita niinkin, että kahdella kolmesta suomalaisesta ei ole kerta kaikkiaan mitään EU-jäsenyyttämme vastaan, jakaa kysymys suomalaisia entistä terävämmin kahteen leiriin. EU ei vielääkään ole koko kansan EU. Siinä missä EU merkitsee osalle maamme väestöstä edistystä ja hyvinvointia, on maassamme merkittävä väestönosa, joka näkee asiat toisessa valossa. Jotkut heistä ehkä näkevät EU-jäsenyyden rikkoneen sellaisiakin rajoja ja patoja, joiden säilyttäminen olisi ollut maallemme hyödyksi. Osa kuuluu ns. ”impivaaralaisiin” eli niihin, jotka aidosti ihmettelevät, miksi meidän pitäisi ängetä itsemme mukaan kaikkeen uuteen ja kansainväliseen.

Kun EU-kantoja tarkastellaan väestöryhmittäin eriteltyinä, ensivaikutelmana on vahva déjå vu -ilmiö. Näin siksi, että se väestöllisten ja sosiaalisten tuntomerkkien permanentti, johon kansakunta kangistui jo EY-jäsenyysskeskustelun alkuvaiheessa, ponnahtaa muotoaan menettämättä esille myös tämänhetkisissä jäsenyysskannoissa. Rintamalinjat ovat säilyneet koko pitkän asem sodan ajan lähes rikkoontumattomina (**kuvio 10**).

Merkittävästi keskimääräistä myönteisemmin EU-jäsenyyteen suhtautuvat koulutetut, hyvässä taloudellis-sosiaalisessa asemassa olevat sekä Uudellamaalla ja yleensäkin suurissa kaupungeissa asuvat. Keskimääräistä varauksellisemmiksi, osin avoimen EU-kielteisiksi todetaan mm. maatalousväestö sekä pienissä kunnissa asuvat. Poliittiselta kentältä löytyvät niin ikään tutut vastinparit: jäsenyyssmyönteisiä ovat etenkin Kokoomuksen ja Vihreiden kannattajat, kriittisiä etenkin Keskustaa, Vasemmistoliittoa ja Perussuomalaisia äänestävät. Eroa haluavien profiili muistuttaa pitkälti EU:hun kielteisesti suhtautuvien profiilia, tosin muutamien merkittävin poikkeuksin. Useissa väestöryhmissä, joissa merkittävä osuus suhtautuu EU:hun kielteisesti, huomattavasti harvempi haluaa erota EU:sta.

Suomi, EU ja maailma -tutkimus

Kuvio 10. MITEN SUHTAUTUU NYKYISIN MAAMME EU-JÄSE-
NYYTEEN (%).

EVA / Yhdyskuntatutkimus Oy 2007-2008

2.3 ARVIOT EU:N KEHITYKSESTÄ

Kansalaisten EU-kannoilla, kuten kaikella yhteiskunnallisella mielipiteenmuodostuksella, on monta koordinaattia. Paitsi henkilön oma, yleensä jo kauan sitten omaksuma (niin affektiivisista kuin rationaalistakin aineksista rakentunut) perusasenne, suhtautumista määrittää unionista tiedonvälityksen kautta julkisuuteen välittyvä kuva. Tällä informaatiolla on luonnollisesti kytkenensä myös edellä tarkasteltuihin kiinnostus- ja tietämysaspekteihin.

EU:n tilasta ja etenkin sen viime vuosien kehityksestä on esitetty erilaisia, osin ristiriitaisiakin arvioita. Dramaattisävyisten ”mönkään menee”-manausten kanssa on kilvoitellut sinnikäs kehitysoptimismi, jonka edustajien silmissä lyhyet ja harvakseltaan otetutkin askeleet ovat arvokkaita – etenkin jos ne otettu eteenpäin.

Kansalaisten käsityksiä EU:n kehityksestä selvitettiin uudella strukturoidulla kysymysarjalla. Vastaajien tuli arvioida yhtätoista näkökohtaa sen mukaan, miten unioni mahdollisesti on muuttunut niiden osalta. Tulos piiryy paljonpuhuvaksi. Suomalaisten mielissä EU ei selvästikään ole ollut muuttumaton monoliitti (**kuvio 11**).

Arviointien suunta ei liioin jätä sanottavasti tulkinnanvaraa. Pelkistäen sanomana on, että paha paisuu ja hyvä häviää. Näin siksi, että laajimmin vahvistuneiksi nähdyt ilmiöt ovat luonteeltaan kielteisiksi luettavia ja heikentyneiksi nähdyt myönteisiksi mielletäviä. Yksimielisin arvio koskee suurten jäsenmaiden vaikutusvaltaa, minkä lähes kolme neljästä (72 %) katsoo vahvistuneen. Päinvastaisella kannalla ei ole käytännössä kukaan (2 % arvioi vähentyneen). Samansuuntainen piikki profiilissa paikantuu jäsenmaiden kansalliseen itsekkyyteen ja siihen liittyvään kotiinpäinvetoon/jarrutukseen päätöksissä (61 %/6 %).

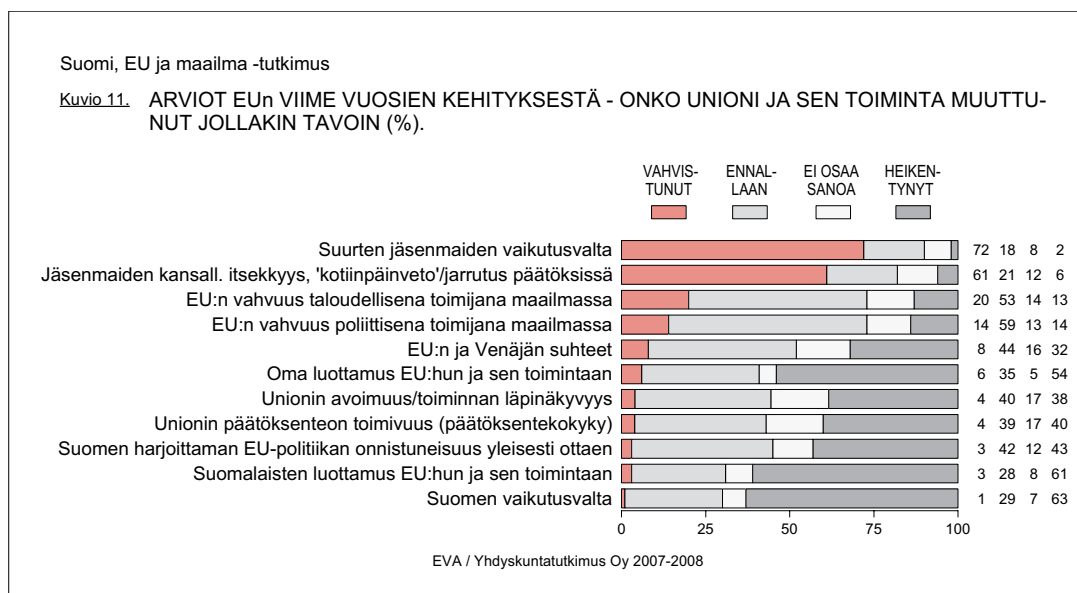
Toisensuuntaisista muutoksista – heikentyneiksi katsotuista ilmiöistä – tunnistetuin on Suomen vaikutusvalta. Sen katsoo vähentyneen lähes kaksi kolmesta (63 %) ilman että toisinajattelua tavataan suoraan lainkaan (1 %). Tähän läheisesti liittyvä aspekti, maamme harjoittaman EU-politiikan onnistuneisuus yleisesti ottaen, saa niinkään negatiivisen saldon (3 %/43 %). Joskaan tulos ei ole poliittista johtamme mairitteleva, siihen voidaan liittää myös empaattinen tulkinta. Mikäli suurten maiden mahdin nähdään entisestään kasvaneen ja asi-

oita unionissa ratkottavan jonkinlaisena catch-as-catch-can -painina, Suomi ei voi tällaisella molskilla menestyä.

Muiksi asioiksi, joiden arvioidaan selvästi useammin heikentyneen kuin vahvistuneen, todetaan mm. EU:n päätöksenteon toimivuus ja päätöksentekokyky (vahvistunut: 4 %, heikentynyt: 40 %) sekä unionin avoimuus/toiminnan läpinäkyvyys (4 %/38 %). Myös EU:n ja Venäjän suhteiden katsotaan ennen muuta heikentyneen (8 %/32 %).

Kaiken ei kuitenkaan koeta kurjistuneen. Arvioitaessa EU:n globaalia roolia näkemykset muodostuvat neutraalin pidättyväisiksi. Unionin vahvuus taloudellisena toimijana maailmassa mielletään lähinnä muuttumattomaksi (53 % arvioi pysyneen ennallaan). Sama koskee EU:n vahvuutta poliittisena toimijana (59 %). Arviointien tarkempi erittely kertoo lisäksi, että maailmantaloudellisessa katsannossa unionin muskeleiden uskotaan jopa pikemminkin kasvaneen kuin kuihtuneen (20 %/13 %).

Kysymyssarjaan sisältyi myös kaksi mittaria, joiden fokus ei ollut EU:n edesottamuksissa vaan pikemminkin niiden mentaalisissa seurannaisissa, so. muuttuvan unionin omakohtaisessa ja kollektiivisessä kokemisessa. Tulokset muodostuvat tältä osin merkittävän tylyiksi. Useampi kuin joka toinen (54 %) ilmoittaa oman luottamuksensa EU:hun ja

sen toimintaan heikentyneen ja vain harva (6 %) vahvistuneen. Vielä vinommaksi jakauma muodostuu kun arvioitavana on suomalaisten luottamus unioniin yleensä. Kuusi kymmenestä (61 %) uskoo kansalaismielipiteen muuttuneen kriittisemmäksi.

Pyrkimättä pesemään pois tulosten ilmentämää kriittisyyttä, niihin on paikallaan liittää tulkinnallisia huomioita. Saadut luvut eivät ilmaise asioiden absoluutista tilaa (kuinka hyvä tai huono asiantila on) eivätkä liioin (tapahtuneeksi koetun) muutoksen määrää, vaan ainoastaan sen suuntaa. Täten vähäiseksikin mielletty muutos tulee kirjatuksi asiantilan heikentymiseksi/vahvistumiseksi. Toisaalta tulokset saavat kantavuutta kannanottojen pitkälle menevästä yksituumaisuudesta – lukuisat ihmiset näkevät asian samalla tavoin toisistaan riippumatta. Huomattakoon myös, ettei kysymysasetelma ohjannut muutosten näkemiseen; vastaajilta ei kysytty, miten unioni on muuttunut, vaan onko se heidän nähdäkseen muuttunut jollakin tavoin.

Verrattaessa EU-jäsenyyteen myönteisesti suhtautuvien ja kielteisesti suhtautuvien arvioita toisiinsa havaitaan paitsi eroja, myös samankaltaisuutta. Koska EU:n vastustajat eivät tunnetusti suostu näkemään unionissa mitään hyvää, tämä merkitsee sitä, että unionin kannattajienkin arviot ovat kriittisiä. Jos kohta analyttiseen ajatteluun kuuluu itsekriittisyys, voi unioniin myönteisesti suhtautuvien 'itseruoskintaa' pitää paikoin yllättävänkin rankkana (**kuvio 12**).

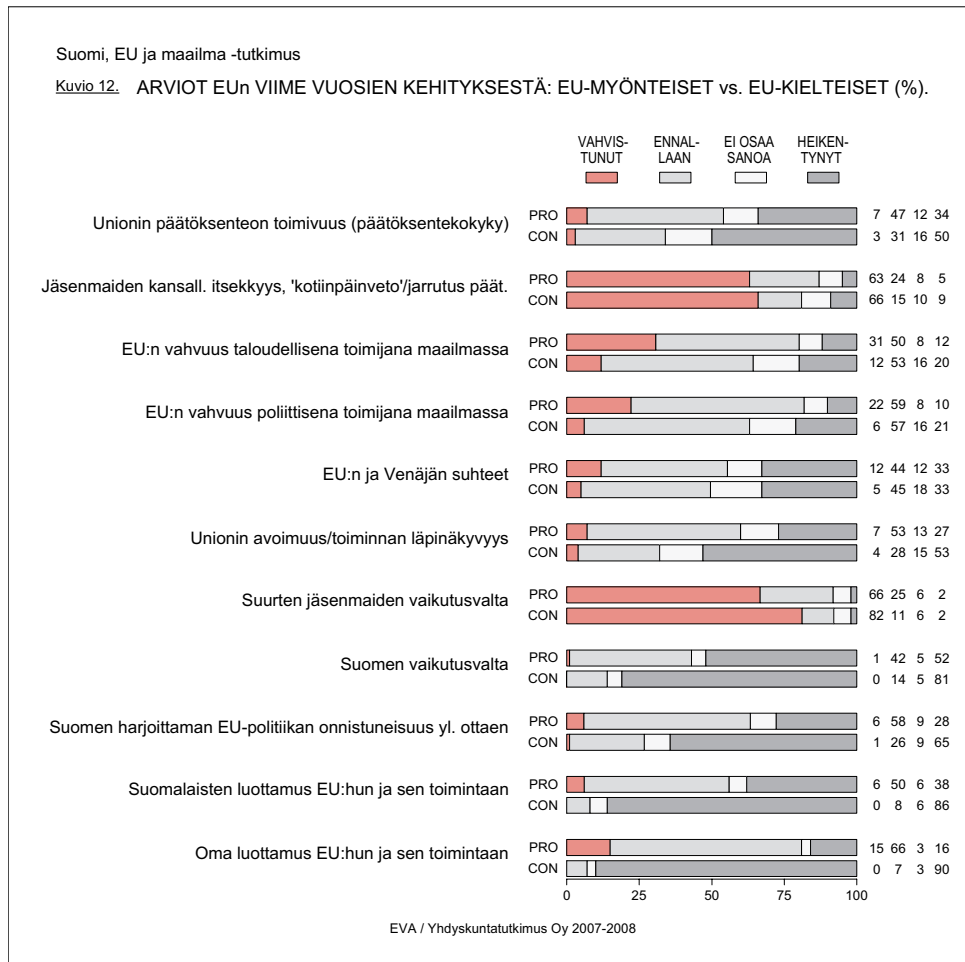
Unionin kannattajien ja vastustajien kannanottojen pääpiirteittäinen yhdenmukaisuus tulee esille useissa arvioissa. Kummankin ryhmän selvän enemmistön mielestä suurten jäsenmaiden vaikutusvalta on kasvanut ja jäsenmaiden kansallinen itsekkyyys ja muu puljaus päätöksenteossa yleistynyt. Myös Suomen vaikutusvallan väheneminen allekirjoitetaan enemmistöisesti molemmissa ryhmissä.

Suomen harjoittaman EU-politiikan onnistuneisuutta punnittaessa käsitysero venyy suuremmaksi. Kumpikaan ryhmä ei kuitenkaan tohdi nähdä asiassa edistystä. EU-myönteisen mielestä asiantila on pysynyt lähinnä ennallaan ja EU-kielteisen mielestä heikentynyt. Unionin päätöksenteon toimivuutta/päätöksentekokykyä kritisoidaan lähes yhtä laajasti kummassakin ryhmässä.

Vastapoolien arviointien toisiaan myötäävä logiikka käy ilmi myös niiden suoranaisten hakauksen – toisten mielestä asia on parantunut ja toisten heikentynyt – puuttumisena. Mittavin prosentuaalinen, joskin

tarkasteluyhteydessä luonnollisena pidettävä ero hahmottuu henkilökohtaista EU-luottamusta koskevissa arvioissa. EU-myönteisten suuri enemmistö ilmoittaa luottamuksensa säilyneen ennallaan. EU-kielteisistä puolestaan lähes kaikki kertovat luottamuksensa vähentyneen. Voidaan tietysti kysyä, onko sitä ollut alun alkujaankaan.

Mikäli tarkastelu ulotetaan myös muiden taustatekijöiden mukaisiin näkemyseroihin, saalis jää kokonaisuutena suhteellisen laihaksi. Esi-merkiksi sukupuolten ja eri ikäryhmien välillä voidaan identifioida lähinnä vain korostuseroja, joista ei hahmotu suurempaa systematiikkaa. Edes poliittinen kanta ei heijastu näkemyksiin kovin voimakkaasti. Unionin muuttumisesta muodostuva kuva on täten – ottamatta kantaa siihen, onko se oikea vai väärä – suhteellisen yhdenmukainen läpi koko väestön.

2.4 ARVIOT SUOMEN EU-POLITIIKASTA

Suomalaisten todettiin olevan pitkälti yhtä mieltä siitä, että Suomen vaikutusvalta EU:ssa on heikentynyt. Mutta johtuuko se Suomen harjoittaman politiikan epäonnistumisesta vai EU:n kehityksestä tai jostain muusta, johon piskuinen Suomi on voinut vaikuttaa korkeintaan rajallisesti? Edellä todettiin, ettei Suomen harjoittaman EU-politiikan katsota onnistuneen ainakaan aiempaa paremmin, vaan joko heikentyneen tai olevan vaikuttavuudeltaan ennallaan.

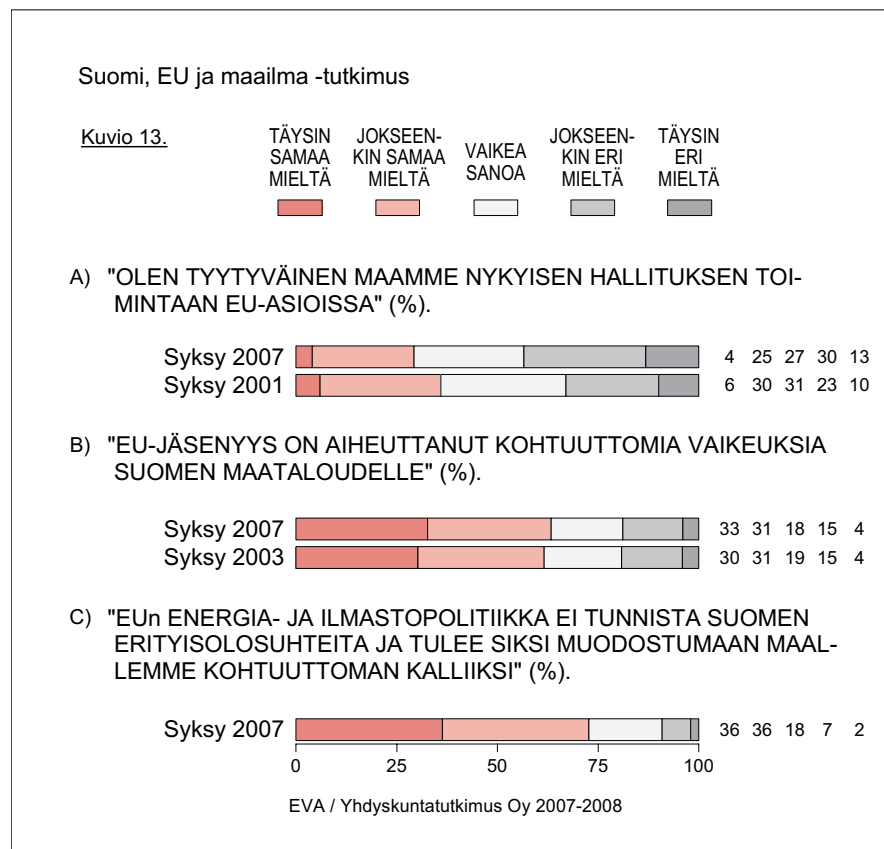
Vajaa kolmannes (29 %) suomalaisista ilmaisee olevansa tyytyväinen nykyisen hallituksemme toimintaan EU-asioissa. Tyytymättömiä on merkittävästi enemmän (43 %). Tyytyväisyys on vähentynyt jonkin verran edellisestä mittauskerrasta vuonna 2001, jolloin vielä runsas kolmannes (36 %) oli tyytyväisiä silloisen hallituksen tapaan hoitaa EU-asioita. Kriitikkoja oli tuolloin kolmannes, eli 10 prosenttiyksikköä vähemmän kuin nyt (**kuvio 13a**). Kriittisimpiä nykyisen hallituksen EU-politiikkaa kohtaan ovat – sinänsä yllätyksettömästi – oppositiossa olevien vasemmistopuolueiden ja etenkin Perussuomalaisten kannattajat. Päähallituspuolueiden, Keskustan ja Kokoomuksen, kannattajien kuva hallituksen toiminnasta EU-asioissa puolestaan on huomattavasti koko väestön keskimääräistä käsitystä positiivisempi, jos kohta ei sekään kovin kiittävä.

Suomen EU-politiikka on viime aikoina ollut läpivalaisun kohteena useastakin syystä. Suomi oli EU:n puheenjohtajamaana vuoden 2006 jälkimmäisellä puoliskolla. Poliittikalohkoista etenkin maatalous, energia ja ilmasto, mutta myös ulkopoliittikka, olivat vuoden 2007 aikana toistuvasti tapetilla. Ensin väännettiin EU:n kanssa kättä siitä, voiko Suomessa enää jatkaa sokerin tuotantoa, minkä jälkeen vuorossa olivat erittäin vaikeiksi muodostuneet neuvottelut eteläisen Suomen niin sanotusta vakavien vaikeuksien 141-tuesta. Pienen hengähdystauon jälkeen huipentuivat neuvottelut EU:n ilmastopoliittikkaan liittyvästä uudistuvan energian tuotannon lisäämisen taakanjaosta.

Maatalousasioiden kiirastulesta hallitus näyttää selvinneen kuivahkoin jaloin. Maatalousyrittäjät kokonaisuutena suhtautuvat hieman väestön keskiarvoa positiivisemmin hallituksen toimintaan ja MTK:n jäseniksi ilmoittautuvat ovat väestöryhmistä itse asiassa kaikkein tyytyväisimpiä

hallituksen EU-toimiin (53 % tyytyväisiä)¹. Näin monien visaisten maatalouteen liittyneiden EU-kysymysten kanssa hikoillut hallitus näyttäisi täten saavan viljelijöiltä ainakin osittaisen synninpäästön.

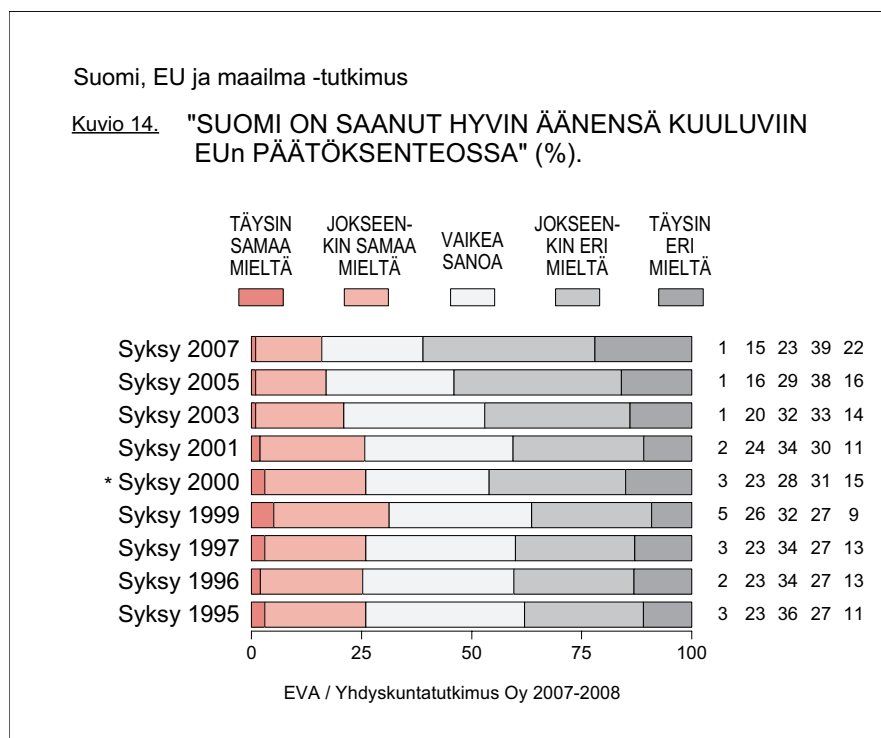
Kansan selkeä enemmistö (64 %) on sitä mieltä, että EU-jäsenyys on aiheuttanut kohtuuttomia vaikeuksia Suomen maataloudelle. Eri mieltä on vajaa viidennes (19 %). Tulos on käytännössä lähes sama kuin neljä vuotta sitten (**kuvio 13b**). Täten kyseessä ei niinkään ole viimevuotisten maatalousvääntöjen saaman mediajulkisuuden aiheuttama sympatiapiikki, vaan jo vakiintuneempi käsitys suomalaisen maatalouden rankahkosta tiestä EU:ssa. MTK:n jäsenistä lähes kaikki (88 %) pitävät EU:n aiheuttamia vaikeuksia kohtuuttomina.

¹ Ryhmää (n=32) kuten muitakin tilastollisen tarkastelun kannalta pieniä väestöryhmiä koskevia tuloksia tulee luonnollisesti tarkastella tietyllä suurpiirteisyydellä. Ryhmäkoon pienentyessä satunnaisvaihtelun vaikutus ja tulosten epävarmuuden aste kasvaa.

Suomalaiset osaavat jo odottaa EU:lta kylmää kyytiä myös muilla politiikkalohkoilla. Seitsemän kymmenestä (72 %) yhtyy huoleen, jonka mukaan EU:n energia- ja ilmastopolitiikka ei tunnista Suomen erityisolosuhteita ja tulee siksi muodostumaan maallemme kohtuuttoman kalliiksi (**kuvio 13c**). Eri mieltä on joka kymmenes, väestöryhmistä näkyvimmin Vihreitä äänestävät (33 %).

Politiikkakysymysten ohella Suomessa on viime aikoina käyty myös keskustelua Suomen toimintatavoista EU:ssa ja maamme EU-politiikan linjasta laajemminkin. Kriitikoiden mielestä aiemmin EU:n ytimiin tähdännyt Suomi on kadottanut linjansa, menettänyt aloitteellisuutensa ja muuttunut passiiviseksi sivustakatojaksi. Suomen viimeaikaista EU-politiikkaa puolustaneet ovat huomauttaneet, että EU on viime vuosina ”etsinyt itseään” ja ollut, jos ei nyt suoranaisessa kriisissä, niin vähintäänkin hajaannuksen tilassa. Ytimiin on ollut vaikea pyrkiä, jos niitä ei enää ole ollut.

* Vuoden 2000 tulokset perustuvat EVAn kansalliseen asennetutkimukseen.

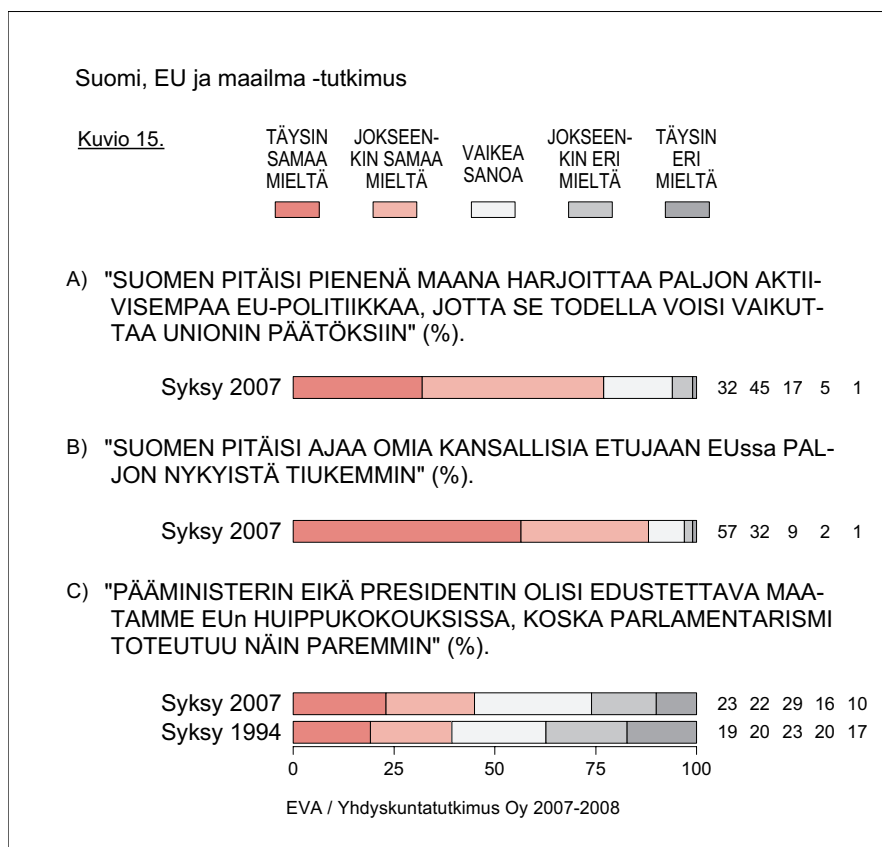
Vain noin joka kuudennen (16 %) mielestä Suomen ääni on saatu hyvin kuuluviin unionin päätöksenteossa. Käsityksen torjuu kuusi kymmenestä (61 %). 2000-luvulla arviot Suomen äänen kantavuudesta ovat muuttuneet jatkuvasti synkempään suuntaan. Ero jäsenyyden alkuaikojen käsityksiin on kasvanut jo varsin merkittäväksi. Niiden suomalaisten osuus, jotka katsovat äänemme kuuluvan huonosti on kasvanut noista ajoista jo parikymmentä prosenttiyksikköä. Kyseessä lienee eräänlainen ”siperia-opettaa” -ilmiö: kansalaiset ovat oppineet tuntemaan pienen maan rajoitukset EU:n päätöksentekoon vaikuttamisessa. Tuntemuksiin Suomen äänen kuuluvuudesta saattaa vaikuttaa myös se tosiseikka, että EU:n kuorossa on nyt jo 27 vokalistia aiempien viidentoista sijaan (**kuvio 14**).

Toisaalta suomalaiset ovat sitä mieltä, että Suomen EU-toimintavoimissa olisi kohennettavaa. Useampi kuin kolme neljästä (77 %) on sitä mieltä, että Suomen pitäisi harjoittaa paljon aktiivisempaa EU-politiikkaa, jotta se todella voisi vaikuttaa unionin päätöksiin (**kuvio 15a**). Aktiivisemmän politiikan siunauksellisuuteen uskovat kaikki väestöryhmät niin laajalti, että käsitysten siitä, mitä ”aktiivisempi politiikka” lopulta olisi, täytyy vaihdella merkittävästi eri väestöryhmien välillä. Osalle aktiivisuus merkinnee väsymätöntä lobbaamista, rakentavaa kaikkeen osallistumista ja kompromissien etsimistä pikkutunneille asti. Toisille se merkitsee ehkä vähemmän tyylikästä, mutta tinkimätöntä Suomen asioiden hoitamista, jossa nyrkkiä lyödään pöytään silloin kun se on tarpeen.

Suomalaisten enemmistö näyttää kallistuvan hienoisesti jälkimmäisen toimintatavan puoleen. Miltei yhdeksän kymmenestä (89 %) on sitä mieltä, että Suomen pitäisi ajaa omia kansallisia etujaan EU:ssa paljon nykyistä tiukemmin (**kuvio 15b**). Yhdistettynä aiemmin kuvailtuun EU:n kehitykseen, jossa jäsenmaiden kotiinpäinvedon ja suurten jäsenmaiden vallan nähdään kasvaneen, on tulos päättäjillemme vähintäänkin haastava. Kun EU lisäksi pyrkii etenemään esimerkiksi uusilla ilmastopolitiikan ja kriisinhallinnan saroilla, ja Suomelta odotetaan positiivista kontribuutiota näiden hoidossa, voidaan hyvällä syyllä sanoa, että Suomen panokset EU-pöydissä ovat nousseet.

Mutta kuka sitten olisi maamme tehokkain äänitorvi EU:ssa? Pääsääntönä maassamme on ollut, että EU-asiat kuuluvat eduskunnalle ja siksi pääministeri edustaa maamme mm. EU:n huippukokouksissa.

Toisaalta myös molemmat EU-aikana virassa olleet presidenttimekin ovat toisinaan edustaneet maamme etenkin niissä EU:n huippukokouksissa, joissa on käsitelty presidentin tontille kuuluvia ulkopolitiikan kysymyksiä. Vajaa puolet (45 %) kansalaisista yhtyy näkemykseen, että pääministerin olisi edustettava maamme EU:n huippukokouksissa presidentin sijaan, koska parlamentarismi toteutuu näin paremmin. Neljännes (26 %) on asiasta eri mieltä. Huomattavan suuri osa vastaajista (29 %) ei osaa tai halua ottaa kantaa. Asiaa edellisen kerran kolmetoista vuotta sitten Suomen EU-jäsenyyden aattona kysyttäessä puntit olivat tasan presidentin (37 %) ja pääministerin (39 %) välillä. Tulosten vertailtavuutta heikentää paitsi pitkäaikainen aikaväli, myös se, että tuolloin useamman lautasen politiikasta ei ollut vielä kertynyt kokemuksia (**kuvio 15c**).

2.5 MITÄ EU:N PITÄISI TEHDÄ?

Edellä on todettu, ettei suhtautuminen maamme EU-jäsenyyteen ole varauksettoman myönteistä ja että kansalaisten käsitykset EU:n päätöksenteon toimivuudesta, tasapuolisuudesta ja Suomen mahdollisuuksista vaikuttaa siihen ovat vähintäänkin skeptisiä. Silti suomalaisten enemmistö vaikuttaa olevan kannalla, että jos EU:ta ei olisi, niin se pitäisi pikaisesti keksiä. Yli puolet (52 %) allekirjoittaa teesin, että EU on pulmistaan huolimatta ainoa voima, joka voi ohjata Euroopan kehitystä. Näin ajattelevia on nyt yhdeksän prosenttiyksikköä enemmän kuin kertaakaan aikaisemmin maamme EU-jäsenyyden aikana (**kuvio 16**).

Niinpä laveampi näköala aukeaa, kun katse nostetaan suomalaisten kompleksisen unionisuhteen yli kohti EU:n yhteisiä politiikkakysymyksiä. Näihin suomalaistenkin on muodostettava kantoja ja mieltävä asioita kansallista perspektiiviä laajemmista eurooppalaisista ja myös globaaleista perspektiiveistä. Tutkimussarjan edellisessä, Suomen EU-puheenjohtajuuden alla tehdyssä mittauksessa (2005) kysyttiin kansalaisten mielipiteitä siitä, mitä Suomen pitäisi tehdä puheenjohtajuutensa aikana. Tuolloin suomalaisten kannoissa painottui ”kotiinpäinvetoagendan” rinnalla myös unionin yhteisten etujen edistäminen.

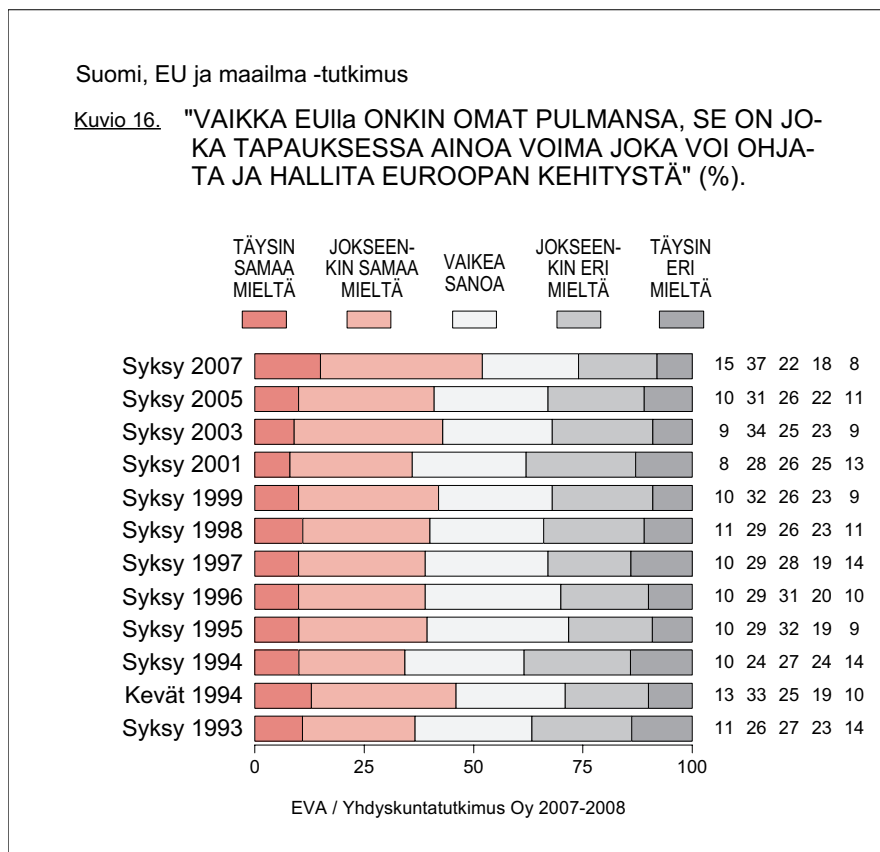
Yhdeksi keskeiseksi välineeksi unionin yhteisen edun ajamisessa on jo jonkin aikaa tunnustettu EU:n yhteinen ulkopolitiikka. Unioni on jo pitkään kärsinyt asetelmasta, jossa se on ollut samalla kertaa jättiläinen maailmantaloudessa ja kääpiö maailmanpolitiikassa. Suomalaisista lähes kaksi kolmasosaa (62 %) on sitä mieltä, että EU:lla tulisi olla yhteinen ulkopolitiikka, jotta se olisi uskottava toimija maailmassa. Eri mieltä vaateesta on joka viides (19 %). EU-ulkopolitiikan kannatus on melko tasaista läpi eri väestöryhmien (**kuvio 17a**).

Voidaankin olettaa, että yhteisen ulkopolitiikan odotetaan kykenevän vetämään lastiltaan erilaisia vankkureita. Siinä, missä yksi näkee vahvan EU:n maailmanpolitiikassa lähinnä Yhdysvaltojen vastapainona, toinen saattaa painottaa EU:n roolia vaikkapa oikeudenmukaisuuden ja tasa-arvon esitaistelijana maailmassa. Kolmas ehkä katsoo vain yhtenäisen ulkopolitiikan voivan turvata Euroopan materiaaliset edut ja esimerkiksi energian ja raaka-aineiden saannin tulevaisuudessa. Joka

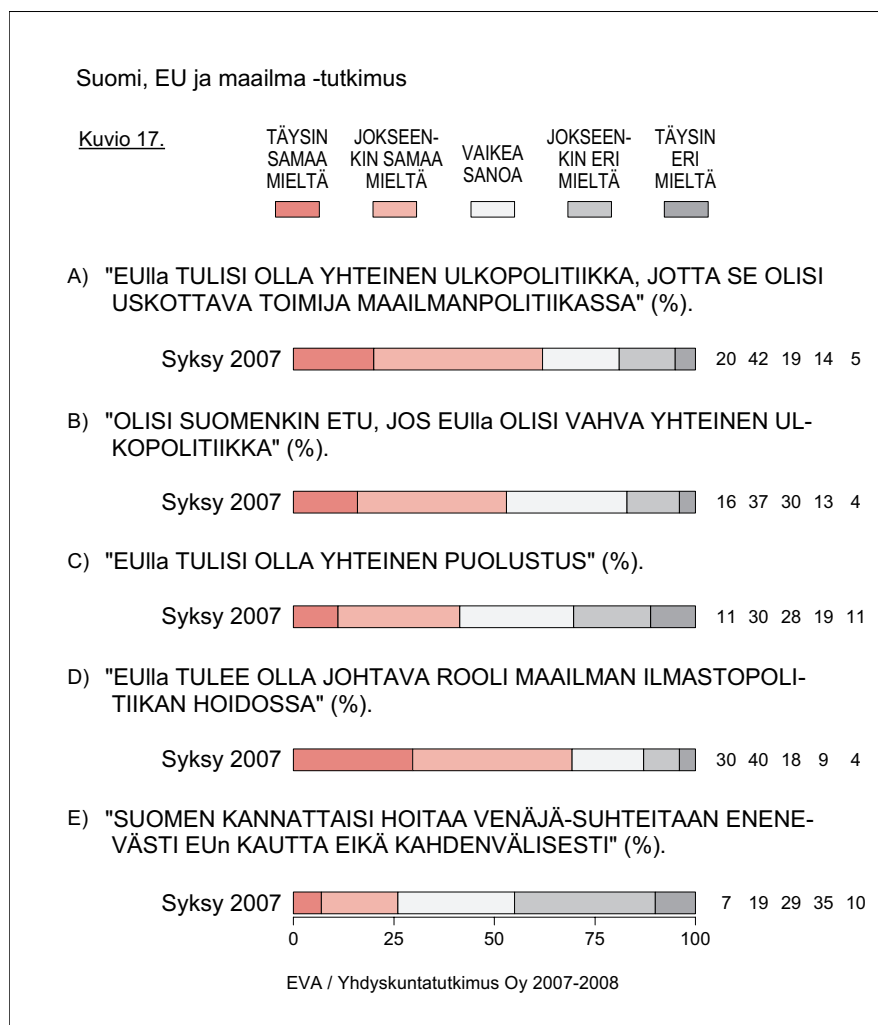
tapauksessa enemmistö suomalaisista (53 %) katsoo, että olisi Suomenkin etu, jos EU:lla olisi vahva yhteinen ulkopolitiikka. Toista mieltä on kuudennes (17 %) kansalaisista (**kuvio 17b**).

Kaksi viidestä (41 %) haluaisi EU:n kehittyvän sellaiseen suuntaan, että sillä olisi yhteinen puolustus. Ajatusta EU:n kehittymisestä myös puolustusliitoksi vastustaa kolme kymmenestä (30 %) kansalaisesta. Merkittävä osa vastaajista (28 %) ei osaa ottaa asiaan kantaa, mihin osuutta voi olla suomalaisessa keskustelussa velloneella epätietoisuudella siitä, olemmeko jo EU:n turvatakuiden piirissä – ja tällöin myös yhteisessä puolustuksessa – vai emme (**kuvio 17c**).

Monet EU:n yhteistä ulkopolitiikkaa kannattavista saattavat korostaa myös ympäristönäkökulmaa eli ajatella Eurooppaa tulevaisuuden uuden hiilivapaan maailmanjärjestyksen arkkitehtina. Suomalaisista seitsemän kymmenestä toivoo EU:lle johtavaa roolia maailman il-

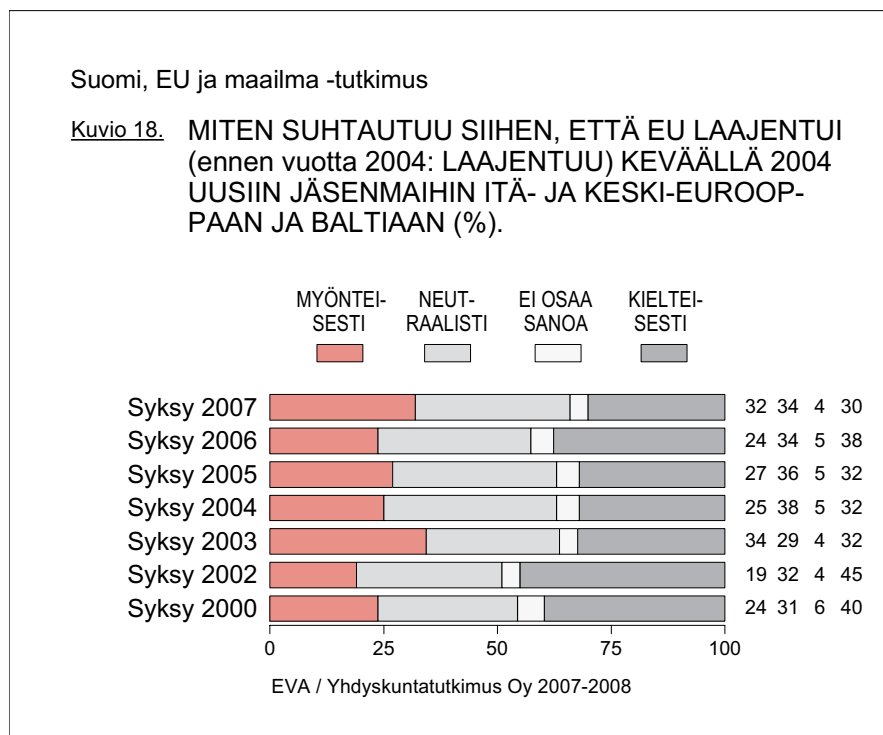

mastopoliitiikan hoidossa (**kuvio 17d**). Jonkinlaista, tosin varsin lievää skeptisyyttä tätä tavoitetta kohtaan löytyy vain muutamista väestöryhmistä, kuten Keskustan ja Perussuomalaisten äänestäjistä sekä maatalousyrittäjistä. Kun tiedetään, ettei yksikään näistä ryhmistä sinänsä epäile ilmastonmuutoksen merkittävyyttä ongelmana tai sen hoitamisen kiireellisyyttä, voidaan osoitettu lievä varauksellisuus tulkita halukkuudeksi asettaa eurooppalaiseen ilmastoaktiiviteettiin osallistumiselle jonkinlaisia kansallisia reunaehtoja. Kun ryhmät tiedetään laajalti EU-kriittisiksi, voidaan myös olettaa, että ainakin osa näkee EU:n vääräksi palokunnaksi sammuttamaan mitä paloa hyvänsä.

Kun siirrytään EU:n ulkopolitiikan vielä avoimesta tulevaisuudesta tämän päivän arkeen, ilmestyy kuvaan myös muita varauksia. EU:n ja Venäjän suhteet ovat viime aikoina olleet jännitteiset, mikä on heijastunut myös Venäjään päin unionin etulinjassa olevan Suomen ja Venäjän välisten kysymysten hoitoon. Miltei puolet suomalaisista (45 %) on sitä mieltä, että Suomen ei pitäisi hoitaa Venäjä-suhteitaan enenevästi EU:n kautta vaan asioida itänaapurin kanssa suoraan. EU-vetoisemman Venäjä-politiikan puolesta liputtaa neljännes (26 %) kansalaisista (**kuvio 17e**). Käsitteitä Suomen ja Venäjän välisten kysymysten hoidosta käsitellään yksityiskohtaisemmin jäljempänä (luku 4.3).

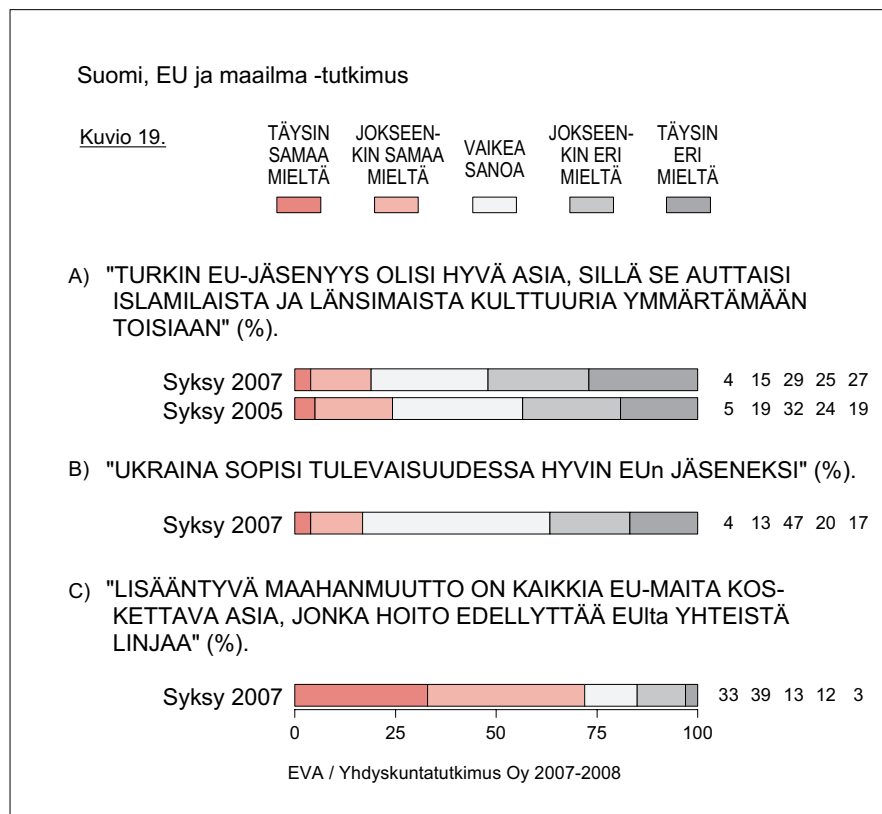
EU on viime vuosina laajentunut lähes hengästyttävää tahtia. Suomalaisen suhtautuminen EU:n ”suureen itälaajentumiseen” keväällä 2004 on koko ajan ollut melko laimeata. Nyt yksi kolmannes (32 %) kansalaisista suhtautuu tuolloiseen laajentumiseen myönteisesti, toinen

* Vuosien 2000, 2002, 2004 ja 2006 tulokset perustuvat EVAn kansalliseen asennetutkimukseen.

kolmannes (34 %) neutraalisti ja kolmas vajaa kolmannes (30 %) kielteisesti. Vaikka jakauma ilmentää tiettyä varauksellisuutta, se on hyväksyvämpi kuin edellisessä mittauksessa (**kuvio 18**). Väestöryhmittäiset kannat laajentumiseen sekä suhtautumisen trendi pitkin 2000-lukua seuraavat molemmat melko tarkkaan yleistä suhtautumista EU-jäsenyyteen.

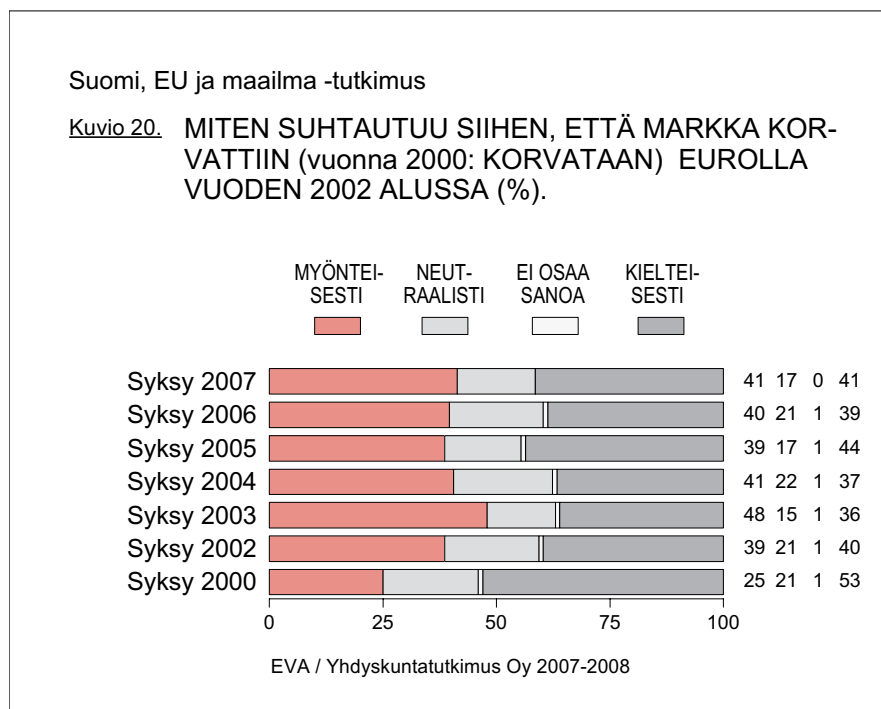
Monien muiden unionimaiden kansalaisten tavoin suomalaisetkin alkavat kuitenkin peräänkuuluttaa rajoja unionin laajentumiselle. Turkin jäsenyyden näkisi hyväksi asiaksi vain viidennes suomalaisista (19 %), vaikka sitä perusteltaisiin mahdollisuudella saavuttaa parempi yhteisymmärrys islamilaisen ja länsimaisen kulttuurin välille. Enemmistölle (52 %) Turkin jäsenyys ei olisi mieluisa asiantila. Hanke on nyt huonommassa huudossa kuin vielä kaksi vuotta sitten, jolloin noin neljännes suomalaisista olisi ottanut Turkin unionin jäseneksi (**kuvio 19a**). Ajatus siitä, että Ukraina joskus tulevaisuudessa olisi EU:n jäsen,

herättää suomalaisissa lähinnä hämmennystä. Miltei puolet (47 %) ei osaa ottaa asiaan kantaa ja vain kuudennes (17 %) näkisi Ukrainan sopivan hyvin jäseneksi. Reilun kolmanneksen (37 %) mielestä EU:n ulkorajan pitäisi kulkea tulevaisuudessakin Ukrainan länsirajaa myöten (**kuvio 19b**).

Jos kansa ei niinkään jaksakaan enää innostua unionin ulkorajojen siirtämisestä, kokee miltei kolme neljästä suomalaisesta (72 %) muuttoliikkeen niiden yli akuutiksi kysymykseksi, johon tarvittaisiin yhteinen linja. Eri mieltä on vain pieni vähemmistö (15 %, **kuvio 19c**).

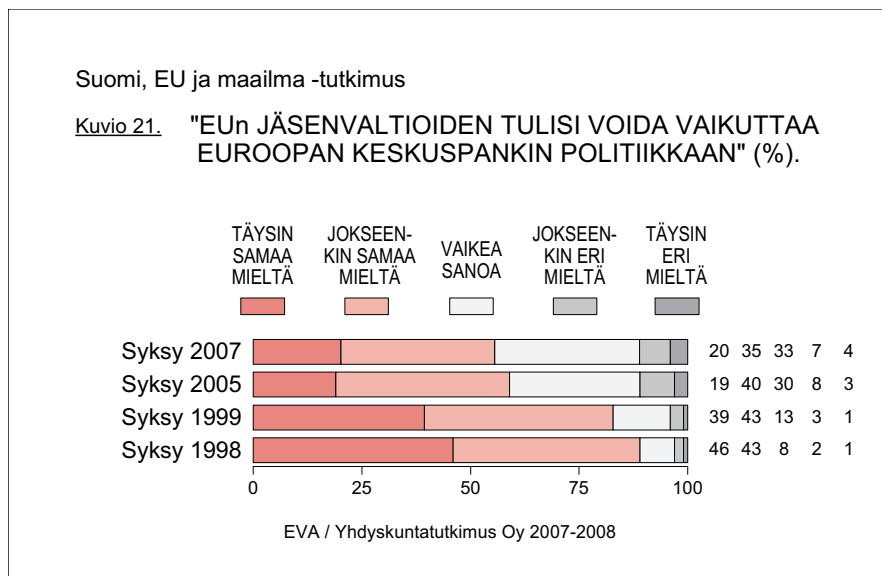
Osa EU:n yhteisestä päätöksenteosta ei ole vain poliitikkojen käsissä vaan on delegoitu yhteisellä päätöksellä eurooppalaisille instituutioille. Näistä yksi merkittävimmistä on Euroopan keskuspankki EKP. Euroopan talous- ja rahaliittoa EMUa keuhutaan usein juhlapuheissa estottomasti eurooppalaiseksi menestystarinaksi vailla vertaakaan. Suomalaisten

* Vuosien 2000, 2002, 2004 ja 2006 tulokset perustuvat EVAn kansalliseen asennetutkimukseen.

kannat euron käyttöön siirtymisestä ovat kuitenkin juhlapuheiden suitsutusta varauksellisempia. Neljä kymmenestä (41 %) suhtautuu euroon myönteisesti ja yhtä moni kielteisesti. Jakauma on käytännössä sama kuin edellisessä mittauksessa, joskin kannanottojen nähdään polarisoituneen hieman vielä entisestään (**kuvio 20**).

Jonkinasteisen hyväksynnän puolesta puhuu kuitenkin se, että ennen käteiseuron käyttöönottoa enemmistö suhtautui vielä tulevaan rahaan kielteisesti. Samoin suomalaiset ovat olleet ilmeisen tyytyväistä matalaan korkotasoon ja katsoneet näin Euroopan keskuspankin hoitaneen tehtäväänsä vähintäänkin kohtuullisesti. Näin voidaan päätellä suhtautumisesta EKP:n itsenäisyyteen. Kun suomalaiset vielä kymmenen vuotta sitten vaativat lähes yhtenä miehenä (89 %), että jäsenvaltioiden tulisi voida vaikuttaa EKP:n politiikkaan, on näin ajattelevien osuus laskenut 55 prosenttiin. Kansa osaa ehkä myös aavistaa, että mikäli valtionvarainministerit saisivat näppinsä setelipainokoneen kahvaan tai koron säätönuppeihin, näitä namiskoja kääntelisivät suurten jäsenmaiden edustajat, ei niinkään pienen Suomen edustaja (**kuvio 21**).

* Kysymysmuoto osin muuttunut. Ennen vuotta 2005: "Jäsenvaltioiden on voitava vaikuttaa Euroopan keskuspankin politiikkaan".

3 SUOMEN ULKOPOLITIikka

Kansainvälisen politiikan ja talouden kentillä tapahtuu koko ajan paljon. Suomi on monessa mukana. Maahamme ja sen ulkopoliittikkaan kohdistuu paljon odotuksia sekä maamme ulkopuolelta että sisältä. Asiaan kuuluu, että toiveet ja odotukset ovat ainakin osin ristiriitaisia ja jo käsitykset siitä mikä on maamme tämänhetkinen asema saattavat erota huomattavasti, kommentaattorista riippuen. Innokkaimmat havainnoijat ovat kuvailleet maamme ulkosuhteiden olevan jonkinlaisessa murroksessa, toiset ovat toppuutelleet ja todenneet, että kaikki näyttää jatkuvan suurin piirtein ennallaan. Niinpä on arvokasta kysyä myös suomalaisten kantoja siitä, missä mennään.

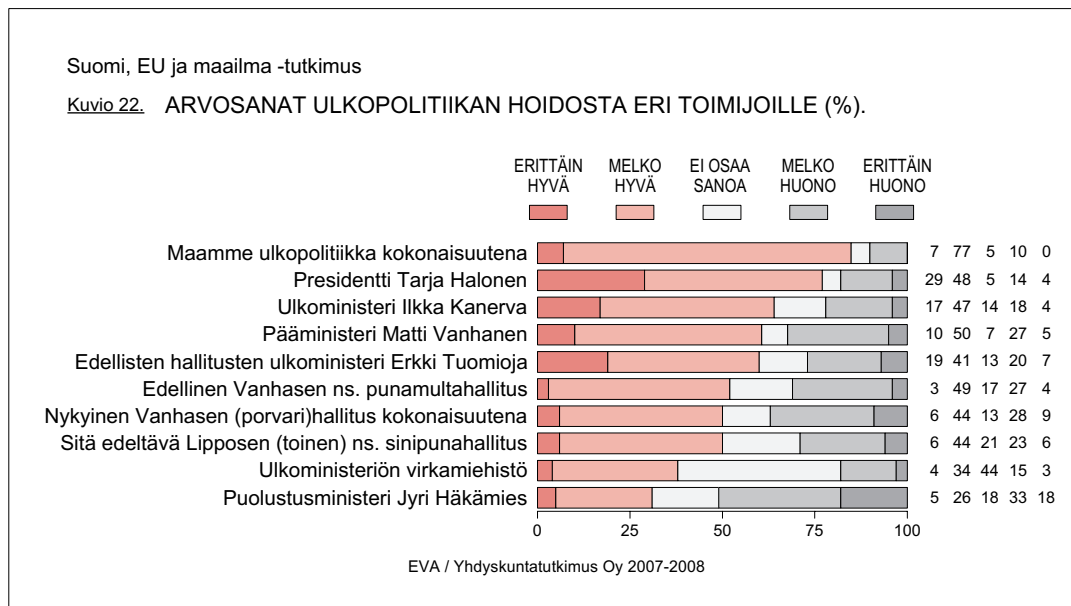
3.1 ARVOSANAT SUOMEN ULKOPOLITIIKAN HOIDOSTA

Suomalaisten tyytyväisyys maamme ulkopoliittikan hoitoon on laajaa. Yli kahdeksan kymmenestä (84 %) katsoo, että maamme ulkosuhteita hoidetaan hyvin. Vallitseva kansallinen konsensus arvioissa on, että niitä hoidetaan nimenomaan *melko* hyvin (77 %). Vain pieni vähemmistö (7 %) äityy kehuaan ulkopoliittikan hoitoa erittäin hyväksi. Toisaalta ainoastaan vastaavan kokoinen, pienehkö vähemmistö (10 %), näkee maamme ulkopoliittikkaa hoidetun melko huonosti ja niiden radikaalien joukko, jotka katsovat asioiden olevan erittäin huonossa hoidossa, katoaa jo kokonaisuudessaan marginaaliin (**kuvio 22**).

Ulkopoliittikan hoidon hyvä lopputulos näyttää olevan enemmän kuin osiensa summa, sillä ainakin osin toisenlainen kuva piirtyy siitä, miten yksittäiset toimijat ovat kansan mielestä suoriutuneet ulkopoliittikan hoidosta. Suomen laaja kansainvälinen aktiviteetti sekä maamme nykyinen ulkopoliittinen päätöksentekojärjestelmä, jossa ulkopoliittikan johto on jaettu presidentin ja hallituksen välillä suo usealle eri toimijalle mahdollisuuden profiloitua ulkosuhteiden saralla.

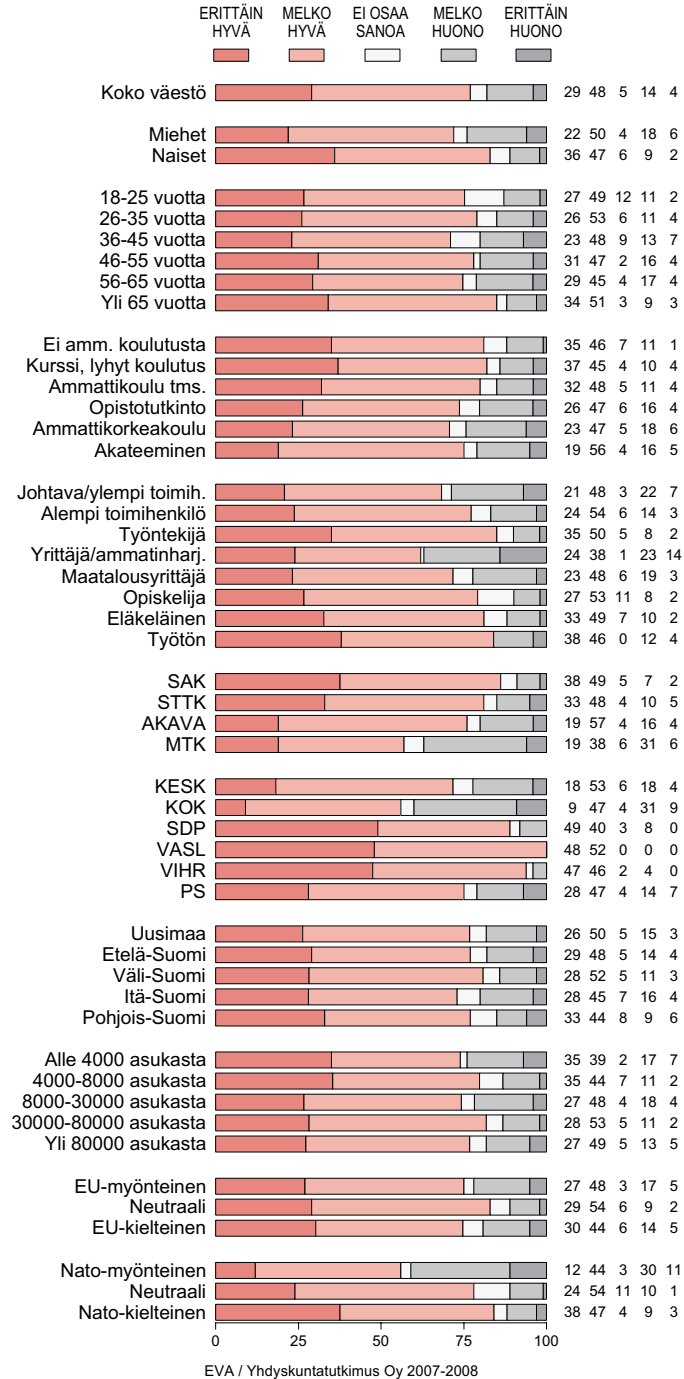
Näistä toimijoista parhaat arvostukset ulkopoliittikan hoidosta saa tasavallan presidentti Tarja Halonen. Kolme neljästä suomalaisesta (77 %) näkee Halosen hoitaneen ulkopoliittikkaa joko erittäin hyvin (29 %) tai melko hyvin (48 %). Halosen tekemää työtä arvostetaan sängen korkealle koko Suomessa ja miltei kaikissa väestöryhmissä. Suurimman vaikutuksen presidentin tapa hoitaa ulkopoliittikkaa on tehnyt vasemmistoliiton kannattajiin, joita edustavista vastaajista jokainen antaa Haloselle hyvän arvostuksen. Paljota perässä eivät tule Vihreiden (93 %) ja SDP:n kannattajat (89 %). Näissä ryhmissä 'erittäin hyvin' -arvostuksen osuus lähentelee jo lähes puolta. Naiset antavat presidenttillemme parempia arvostuksia kun miehet (**kuvio 23**).

Vaikka enemmistö kaikista väestöryhmissä näkee presidenttimme suorittuneen ulkopoliittikan hoidosta hyvin, saa Halonen osakseen myös jonkin verran kritiikkiä. Vajaa viidennes (18 %) näkee Halosen hoitaneen ulkopoliittikkaa huonosti. Kärjekästä 'erittäin huonosti' -kritiikkiä antavien osuus jää tosin vain neljään prosenttiin. Poikkeuksen tekevät Kokoomusta äänestävien, yrittäjien sekä maamme mahdolliseen Nato-jäsenyyteen myönteisesti suhtautuvien ryhmät, joissa kussakin noin neljä kymmenestä antaa Haloselle joko erittäin tai melko huonon arvostuksen. Näistäkin ryhmistä kuitenkin löytyy enemmän Haloselle hyvän kuin huonon arvostuksen antavia.

Suomi, EU ja maailma -tutkimus

Kuvio 23. ARVOSANAT ULKOPOLITIIKAN HOIDOSTA: PRESIDENTTI TARJA HALONEN (%).

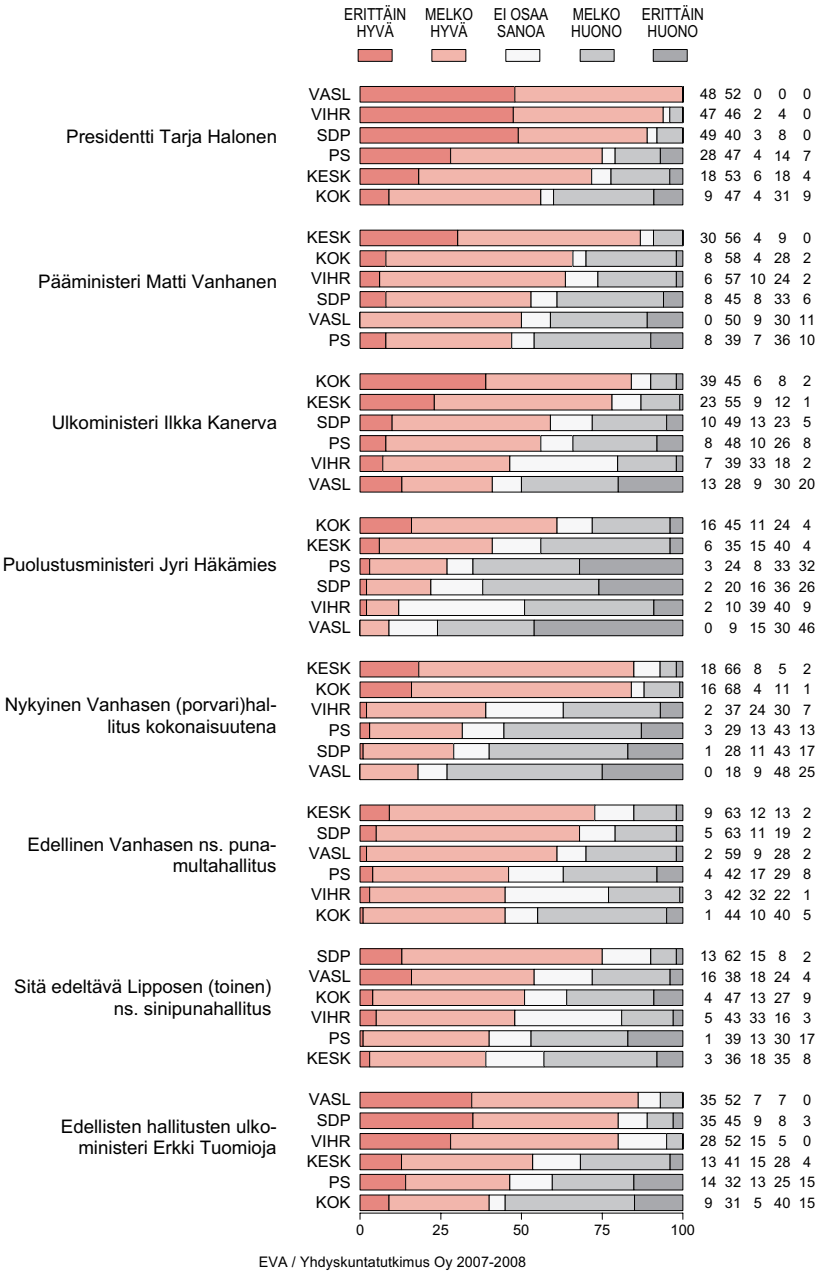
Presidentti Halosen kanssa yhdessä ulkopoliitikkaa johtava taho, maamme nykyinen hallitus, saa kansalaisilta olennaisesti heikomman yleisarvosanan. Tasan puolet katsoo hallituksen hoitaneen ulkopoliitikkaa hyvin ja lähes neljä kymmenestä (37 %) huonosti. Väestöryhmittäin tarkasteltuina hallituksen saamat arvostukset heijastavat voimakkaasti – ja presidentin saamia arvioita enemmän – vastaajien puoluepoliittisia kantoja ja hallitus-oppositiorintamaa (**kuvio 24**). Kokoomusta ja Keskustaa kannattavista viisi kuudesosaa (84 %) antaa hallitukselle ulkopoliitikan hoidosta hyvän arvostuksen kun taas enemmistö oppositiossa olevien SDP:n (60 %) ja Vasemmistoliiton (73 %) kannattajista huonon. Myös Vihreät lipeävät osin hallituksen takaa, sillä puolueen kannattajakunta jakaantuu arvioissaan kahtia (37 %/39 %).

Edellinen, Matti Vanhasen punamultahallitus, saa hieman nykyistä hallitusta myönteisemmän arvostuksen ulkopoliitikastaan (52 %/31 %). Myöskään mielipiteet siitä, kuinka hyvää punamultahallituksen ulkopoliitikan hoito oli, eivät vaihtele väestöryhmittäin samassa määrin. Silloisten päähallituspuolueiden, Keskustan ja SDP:n, kannattajat antavat tuolle hallitukselle toki voittopuolisesti hyvät arvostukset. Vertailussa nykyhallitukseen nousee kuitenkin esiin joitain mielenkiintoisia eroja. Nykyinen hallitus on mahdolliseen Nato-jäsenyyteen myönteisesti suhtautuville huomattavasti edeltänyttä punamultahallitusta mieluuisampi. Samansuuntainen havainto voidaan tehdä, tosin lievempänä, myös EU-myönteisten kohdalla (**kuviot 25 ja 26**).

Jos vertailu ulotetaan vielä yhtä vaalikautta pidemmälle, Paavo Lipposen II hallitukseen, voidaan havaita, että etenkin SDP:n kannattajien mielestä tuon hallituksen tavassa hoitaa ulkosuhteita oli ”sitä jotain”. Kolme neljästä sosiaalidemokraatteja äänestävästä katsoo, että tuolloisen hallituksen tapa hoitaa ulkosuhteita oli hyvä. Koko väestöstä puolet antaa Lipposen II hallitukselle hyvän arvostuksen, kolme kymmenestä (29 %) huonon. Keskustan kannattajat taas näkevät oman puolueensa tuoneen ulkopoliitikan hoitoon jonkun kvaliteetin, joka siitä Lipposen aikana puuttui. Sellaisia Keskustaa kannattavia, jotka näkevät Lipposen hallituksen hoitaneen ulkopoliitikan asioita huonosti (43 %), on jossain määrin enemmän kuin toisin ajattelevia (39 %). Näin vertailu valottaa, joskin epäsuorasti, käsityksiä Suomen ulkopoliitikan ”kakkosen”, eli pääministerin, merkityksestä ulkopoliitikan hoidolle.

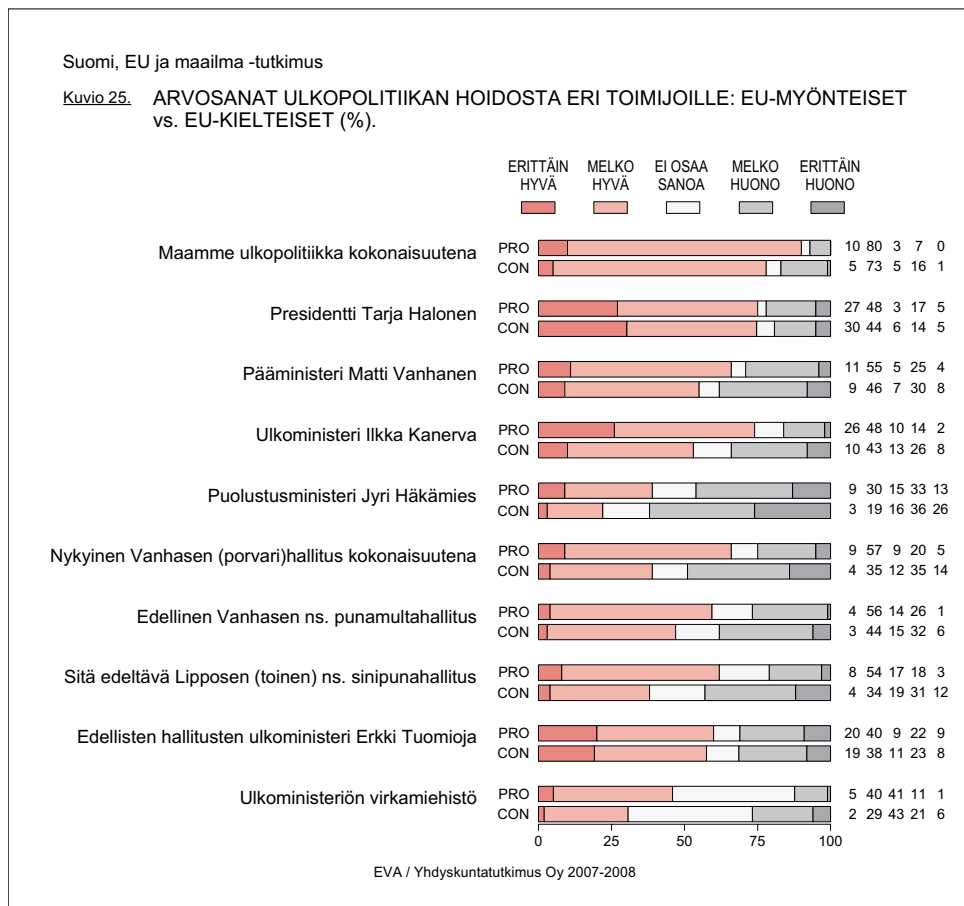
Suomi, EU ja maailma -tutkimus

Kuvio 24. ARVOSANAT ULKOPOLITIIKAN HOIDOSTA PUOLUEKANNAN MUKAAN
(nimettyjä henkilöitä ja hallituskoalitiota koskevat arviot, %).

EVA / Yhdyskuntatutkimus Oy 2007-2008

Kun ulkopoliittikan toimijoiden arvioinneissa edetään instituutioista henkilöihin, havaitaan, että presidentti Halosen jälkeen seuraavana tulee ulkoministeri Ilkka Kanerva. Hänen toimensa saavat hyvän arvosanan lähes kahdelta kolmesta (64 %) ja huonon runsaalta viidennekseltä (22 %). Epäilyksiä Kanervan toiminnan laadusta elää etenkin Vasemmistoliiton kannattajien parissa, joista puolet katsoo ulkoministerin hoitaneen tehtävänsä huonosti. Kanervan tapa hoitaa ulkopoliittikan asioita jakaa kansan mielipiteitä kiinnostavilla tavoilla. Ensinnäkin vastausten väestöryhmittäinen profiili muistuttaa koko nykyisen hallituksen saamien arvosanojen kuvaajaa, mikä viittaa siihen, että hallituksen ulkopoliittikan hoito henkilöityy tällä hetkellä pitkälti juuri ulkoministeriin. Toiseksi Kanervan eri väestöryhmiltä saamat arviot

ovat miltei poikkeuksetta hieman koko hallituksen saamia arvioita parempia. Erikoinen piirre Kanervan saamista arvosanoissa on myös niiden ikäriippuvuus. Ne kohenevat asteittain vastaajan iän myötä ja toisaalta muuttuvat epätietoisuudeksi sitä enemmän, mitä nuoremmista vastaajista on kyse.

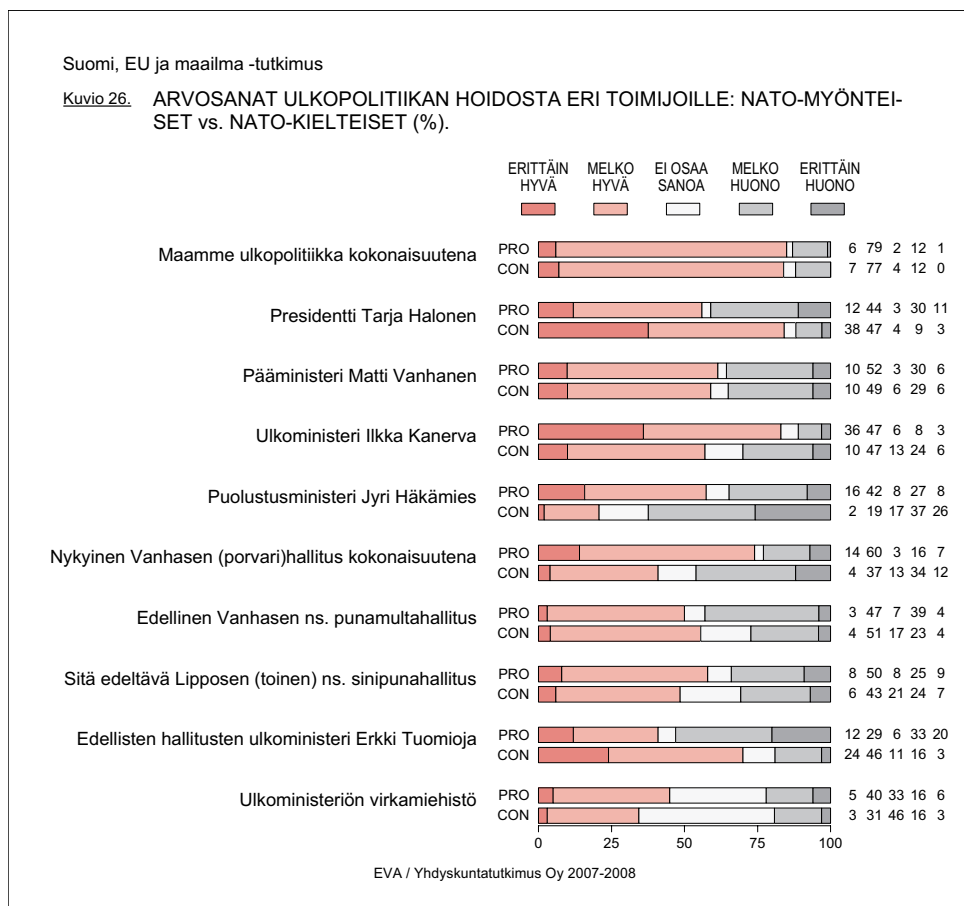
Pääministeri Matti Vanhanen saa kansalta niin ikään vähintään kohtuullisen hyvät arvosanat. Kuusi kymmenestä (60 %) katsoo hänen toimineen hyvin ulkopoliitikassa. Huonon arvosanan pääministeri saa kolmannekselta (32 %) kansasta. Vaikka Vanhanen saa kansalta piirun verran Kanervaa huonommat kokonaisarvosanat, jakaa hänen tapansa hoitaa ulkosuhteiden asioita mielipiteitä huomattavasti vähemmän. Vain enemmistö lähes kaikissa väestöryhmissä näkee pääministerimme toimineen hyvin ulkopoliitikan saralla. Huonoimmat arvosanat Vanhanen saa Perussuomalaisten ja vasemmistoa äänestävien taholta. Hallituskumppani Kokoomusta äänestävistä miltei kolmannes (30 %) antaa Vanhaselle risuja ulkopoliitikan hoidosta. Vihreät puolestaan arvottavat Vanhasen toiminnan ulkoministeri Kanervaa korkeammalle.

Istuvista ministereistä huonoimmat arvosanat saa puolustusministeri Jyri Häkämies, joka saa joka toiselta (51 %) huonon arvosanan. Hyvän arvosanan Häkämies saa vajaalta kolmasosalta (31 %). Näkyvää närää Häkämiehen toimet ulkopoliitikan saralla herättävät SDP:n äänestäjissä (62 % pitää huonona) ja Perussuomalaisissa (65 %) sekä etenkin Vasemmistoliiton (76 %) kannattajissa. Hallituskumppani Vihreitä äänestävistä vain pieni vähemmistö (12 %) antaa Häkämiehelle hyvän arvosanan. Keskustan kannattajakunnan arviot jakaantuvat jokseenkin tasan. Oman puolueensa Kokoomuksen kannattajista Häkämiehen tapaan hoitaa ulkosuhteita luottaa 61 % ja huonoksi hänen toimintansa näkee noin kolme kymmenestä.

Kiintoisan vertailukohdan istuville ministereille antaa edellisten hallitusten ulkoministeri Erkki Tuomioja. Hän saa ulkopoliitikan hoidosta hyvän arvosanan kuudelta kymmenestä (60 %) ja huonon runsaalta neljännekseltä (27 %) sijoittuen kokonaisarvioissa henkilöistä kolmanneksi eli Kanervan ja Vanhasen väliin. Tapa, jolla Tuomioja hoiti ulkopoliitikkaa, saa laajan hyväksynnän läpi eri väestöryhmien, aivan kuten pääministeri Vanhanen, mutta yhdellä poikkeuksella: Tuomiojan saamat arvosanat polarisoituvat eri poliittisten puolueiden kannattajien välillä selvästi. Kahdeksan kymmenestä Vasemmistoliiton, SDP:n

tai Vihreiden kannattajasta näkee edellisen ulkoministerin hoitaneen ulkopoliittikka hyvin ja entistä hallituskumppani Keskustaakin äänestävästä enemmistö antaa Tuomiojalle hyvän arvosanan. Sen sijaan enemmistölle Kokoomusta äänestävästä tai Nato-jäsenyyteen myönteisesti suhtautuvista Tuomiojan tapa hoitaa ulkosuhteita ei ole mainittunut (**kuvio 26**).

Kokonaisuutena tulokset paljastavat ulkopoliittikan hoidon olevan suomalaisten mielissä hieman jääkiekon kaltainen joukkuelaji, jossa lopputulosta arvioidaan joukkueen menestyksen tasolla vaikka yksilöt ja heidän suorituksensa nousevat näyttävimpään asemaan. Tästä kertoo se, että kaikkein parhaan arvosanan ulkopoliittikkamme saa silloin, kun sitä ajatellaan kokonaisuutena. Tätä käsitystä vahvistaa myös se, että maamme asioiden hoidon jalkatyön tekevä ”huoltoporras”, eli

ulkoministeriön virkamieskunta ei saa suomalaisilta erityistä kiitosta vaikka se asiantuntijoiden piirissä nauttiikin laajaa arvostusta. Syynä ei kuitenkaan ole epäluottamus vaan epätietoisuus: miltei puolet (44 %) ei osaa arvioida, onko ulkoministeriön virkamieskunta hoitanut tehtäviään hyvin vai huonosti.

Selvältä myös näyttää, että ulkopoliitiikan hoidosta irtoaa kullekin toimijalle pisteitä kutakuinkin suhteessa siihen, kuinka merkittävä toimivalta ja sitä kautta näyttävä rooli kyseisellä toimijalla ulkopoliitiikan saralla on. Kannanottojen taustalla on luonnollisesti paljon muutakin kuin puhtaita työtodistuksia. Arvosanat heijastavat myös mielipiteitä henkilöistä sinänsä, kantoja puolue- ja päivänpoliittisiin kysymyksiin sekä viimeisenä, mutta ei vähäisimpänä ulkopoliitiikan linjaan kohdistuvia kantoja ja odotuksia.

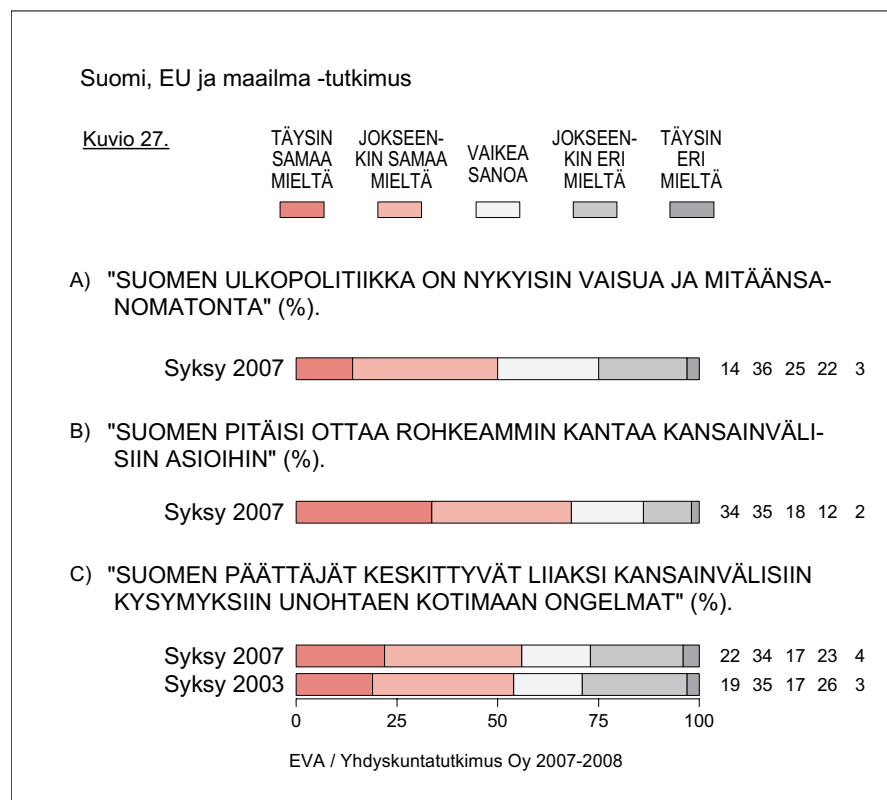
3.2 ULKOPOLITIIKAN LINJA

Edellisessä luvussa todettiin, että suomalaiset ovat laajasti tyytyväisiä maamme ulkopoliitiikan hoitoon kokonaisuutena. Myös useimmat ulkopoliittiset toimijat saivat hyvän työtodistuksen. Mutta ei ole välttämättä itsestään selvää, että tyytyväisyys ulkopoliitiikan hoitoon merkitsisi yhtäläistä tyytyväisyyttä myös ulkopoliitiikan sisältöön ja linjaan. Ovatko ulkopoliitiikassamme olleet esillä oikeat asiat oikeilla painotuksilla? Toki ulkopoliitiikan toimijoiden saamat arvosanat antoivat jo joitain viitteitä siitä, että vastatessaan kysymyksiin ulkopoliitiikan hoidon tasosta kansalaiset ottavat osin kantaa myös linjakysymyksiin. Silti voidaan havaita, että kun huomio käännetään ulkopoliitiikan hoidosta sen linjaan, alkaa esiin tulla myös toisen sävyisiä näkemyksiä.

Puolet kansasta on sitä mieltä, että Suomen ulkopoliitiikka on nykyisin vaisua ja mitäänsanomattomaa (**kuvio 27a**). Kritiikkiä esiintyy varsin tasaisesti läpi eri väestöryhmien. Sitä eivät esitä vain oppositiopuolueiden kannattajat, vaan myös Vihreiden ja Kokoomuksen äänestäjistä puolet (49 % ja 48 %) yhtyy siihen. Eri puolueiden kannattajista ainoastaan Keskustan äänestäjistä hieman useampi (39 %) torjuu nykyisen ulkopoliitiikkamme kritisoimisen vaisuksi kuin yhtyy moitteisiin (34 %). Koko väestöstä vain neljännes torjuu kritiikin.

Mitä sitten pitäisi tehdä? Peräti seitsemän kymmenestä suomalaisesta (69 %) on sitä mieltä, että Suomen pitäisi ottaa rohkeammin kantaa kansainvälisiin asioihin (**kuvio 27b**). Käsitykseen yhtyy jälleen varsin laajalti kaikkien väestöryhmien enemmistö. Voidaankin olettaa, että itse sanatarkan merkityksensä ohella molemmat edellä esitetyt – räväkän sävyiset – väittämät osin myös tarjoavat kansalle maalitaulun laajempaankin kriittisyyden purkuun politiikan eri asioita ja tahoja kohtaan.

Tästä kertoo myös se, että monet – myös niistä suomalaisista, jotka toivoisivat ulkopoliitikalta enemmän puhtia ja rohkeampia kantoja maailman ongelmiin – ovat sitä mieltä, että maamme rajojen sisälläkin riittäisi poliitikoille aivan tarpeeksi työsarkaa. Hieman yli puolet kansalaisista (56 %) on sitä mieltä, että päättäjämme keskittyvät liiaksi kansainvälisiin kysymyksiin unohtaen kotimaan ongelmat. Toista mieltä on runsas neljännes (27 %) suomalaisista. Jakauma ei ole olennaisesti

muuttunut vuodesta 2003, jolloin asiaa tiedusteltiin edellisen kerran **(kuvio 27c)**. 'Kotikenttä ensin kuntoon' -teesi vetoaa niin Keskustan (62 %), SDP:n (62 %) kuin Vasemmistoliitonkin (52 %) ja etenkin Perussuomalaisten kannattajiin (85 %). Kokoomuslaiset kuitenkin jakautuvat selkeästi (40 %, eri mieltä: 44 %) ja Vihreiden kannattajien enemmistö torjuu teesin (22 %, eri mieltä: 56 %).

Vaikka kansa onkin pitkälti yhtä mieltä siitä, että Suomi voisi hyvin nostaa profiiliaan kansainvälisissä asioissa, jonkinlainen jakolinja syntyy kahden ryhmän välille. Näistä suurempi ja maakuntiin enemmän painottuvampi ryhmä rakentaisi aktiivisempaa ulkopolitiikkaa sillä ehdolla, että kotikenttä on ensin kunnossa. Pienempi, etenkin suurissa kaupungeissa asuvista koostuva ryhmä taas näkisi mielellään poliittikkojemme painottavan entistä enemmän kansainvälisiä kysymyksiä ilman tällaisia varaumia **(kuvio 28)**.

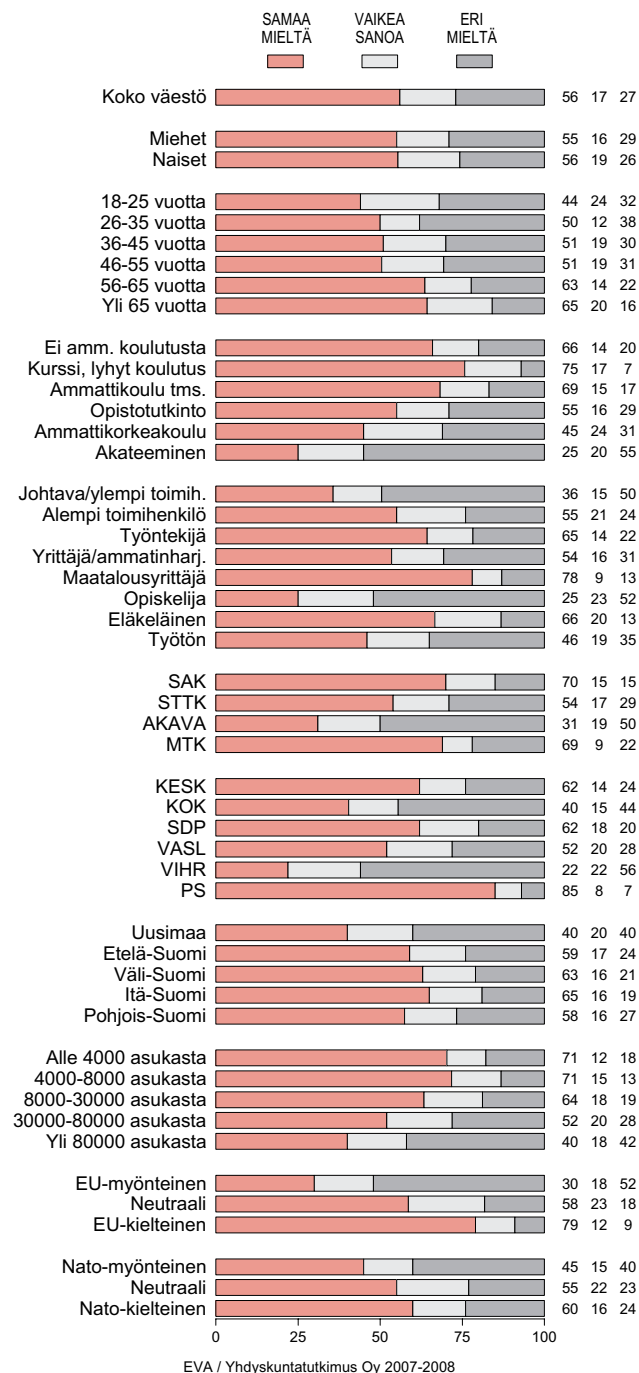
Jakolinja näkyy myös käsityksissä siitä, millaisina suomalaiset näkevät maamme mahdollisuudet hoitaa kansainvälisiä asioita. Puolet suomalaisista (51 %) on sitä mieltä, ettei Suomen pienenä maana pitäisi lähteä mukaan ratkomaan maailman kriisipesäkkeiden ongelmia. Toista mieltä asiasta on kolmannes **(kuvio 29a)**.

Näin kansalaisilla on hyvinkin erilaisia näkemyksiä siitä, mikä on maamme paikka maailmassa ja sille sopiva toimintalinja. Siinä missä yhdet näkevät Suomen olevan niin pieni maa, ettei sen kannata yrittää parantaa maailmaa, katsovat toiset pienen Suomen menestyksen pohjaavan juuri siihen, että se on mahdollisimman monessa mukana. Kansainväliseen toimintaan mukaan meneminen puolestaan tuo mahdollisten hyötyjen ohella mukanaan myös velvollisuuksia, joiden hoidosta Suomella tietenkin on osin pitkäaikaistakin kokemusta. Tarjolla on koko ajan kuitenkin uusiakin velvollisuuksia ja tehtäviä, joihin suomalaisten tulisi muodostaa oma kantansa.

Miltei puolet (47 %) suomalaisista katsoo, että maallamme on velvollisuus osallistua kansainvälisiin kriisinhallintatehtäviin eri puolella maailmaa. Hieman harvalukuisempi joukko (39 %) ei näe Suomella olevan tämänkaltaisia velvoitteita **(kuvio 29b)**. Enemmistö niin Kokoomuksen (57 %), SDP:n (55 %) kuin Vihreidenkin (69 %) kannattajista allekirjoittaa kriisinhallintavelvoitteen olemassaolon. Keskustan kannattajat puolestaan jakautuvat kysymyksen kohdalla kahteen tasa-

Suomi, EU ja maailma -tutkimus

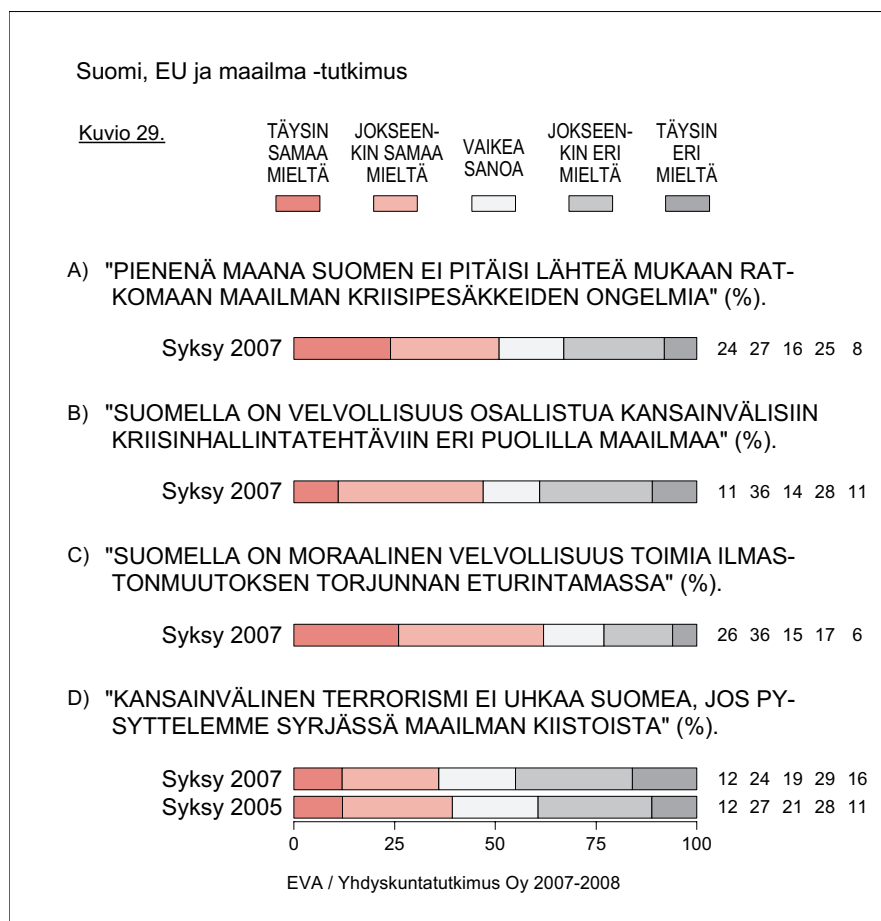
Kuvio 28. "SUOMEN PÄÄTTÄJÄT KESKITTYVÄT LIIAKSI KANSAINVÄLISIIN KYSYMYKSIIN UNOHTAEN KOTIMAAN ONGELMAT" (%).

vahvaan leiriin. Väestöryhmittäiset kannat kriisinhallintavelvoitteeseen **(kuvio 30)** muodostuvat miltei peilikuvaksi käsityksistä kansainvälisten asioiden painottamiseen ylipäänsä **(kuvio 28 edellä)**.

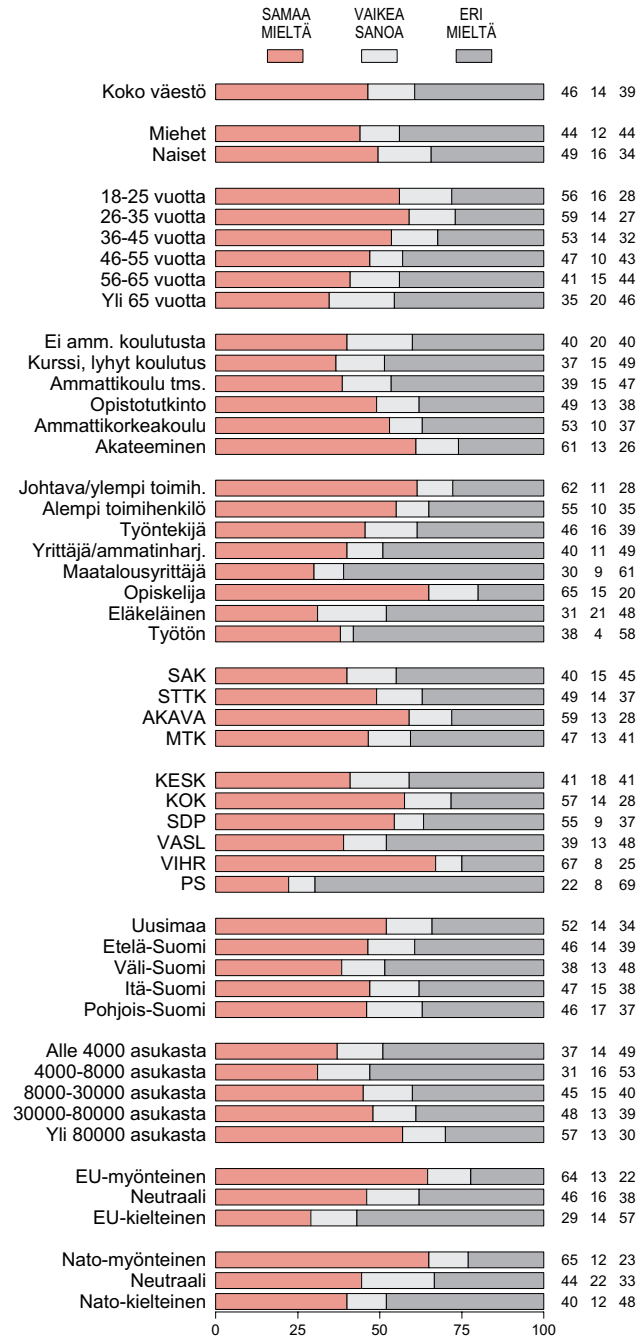
Toisenlaisen kansainvälisen kysymyksen, ilmastonmuutoksen, kohdalla jo miltei kaksi kolmasosaa (62 %) suomalaisista katsoo, että meillä on moraalinen velvollisuus toimia sen torjunnan eturintamassa. Neljännes (23 %) kiistää tämän tällaisen velvoitteen olemassaolon **(kuvio 29c)**. Selkeä enemmistö kaikissa puolueyhmissä – Perussuomalaisia lukuun ottamatta – allekirjoittaa teesin. Täten suomalaiset edellyttävät vahvaa roolia ilmastoasioissa niin EU:lta kuin omalta maaltaankin.

Mitä hyvänsä ulkopoliittista linjaa sitten harjoitetaankin, kokevat suomalaiset myös kansainvälisyyden nurjan puolen tulevan väistämättä lä-

Suomi, EU ja maailma -tutkimus

Kuvio 30. "SUOMELLA ON VELVOLLISUUS OSALLISTUA KANSAINVÄLISIIN KRIISINHALLINTATEHTÄVIIN ERI PUOLLILLA MAAILMAA" (%).

EVA / Yhdyskuntatutkimus Oy 2007-2008

hemmäksi Suomea. Vain reilu kolmannes (36 %) uskoo, että maailman kiistoista syrjässä pysyttelevä Suomi suojelisi Suomea terrorismin uhalta. Tältä osin suomalaisten käsitykset ovat muuttuneet hieman pessimistisemmiksi. Kaksi vuotta sitten vielä neljä kymmenestä (39 %) suomalaisesta uskoi, että kiistojen ulkopuolella pysymisellä olisi jonkinlainen terrorismilta suojaava vaikutus. Nyt miltei puolet (45 %) suomalaisista suhtautuu tähän väitteeseen skeptisesti (**kuvio 29d**).

3.3 KANSALLINEN ETU JA MORAALINEN ULOTTUVUUS

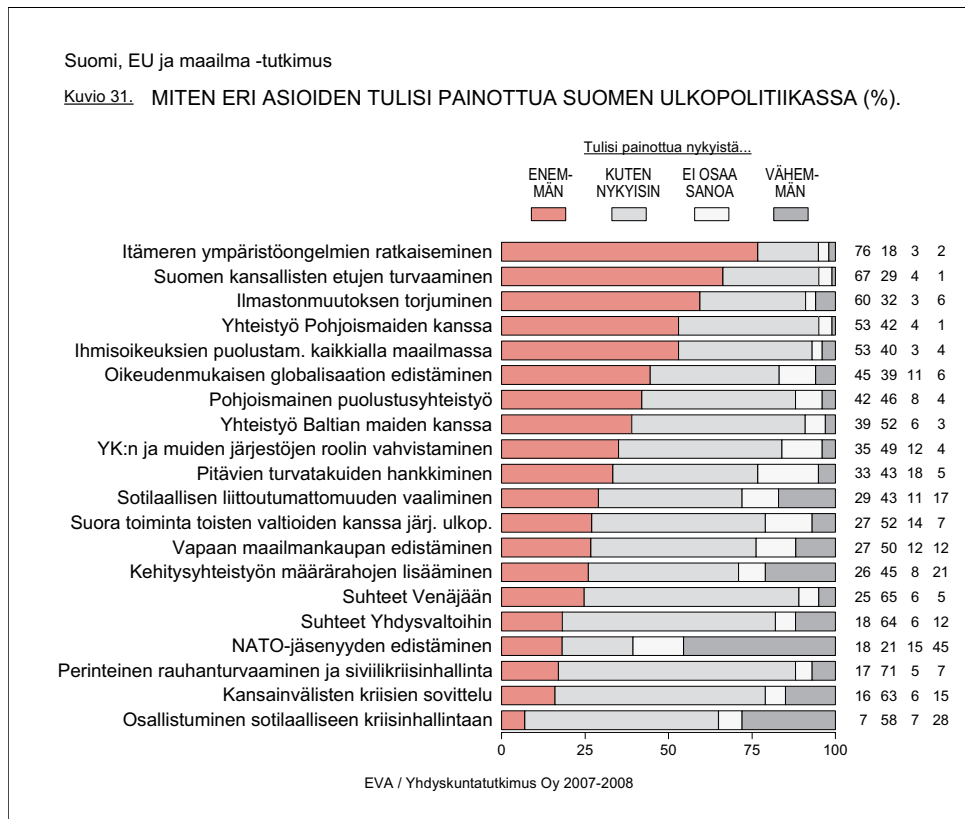
Suomalaisten toive aktiivisemmasta ulkopolitiikasta näkyy myös mielipiteissä siitä, miten eri asioiden tulisi painottua maamme ulkosuhteissa. Kansalaisilta pyydettiin kahdenkymmenen tekijän osalta arviot siitä, miten tiettyjen yksittäisten ulkosuhteiden aiheiden, ulkopolitiikan toimintaperiaatteiden sekä eri yhteistyötahojen ja -maiden pitäisi painottua ulkopolitiikassamme. Näin saatiin tietoa myös asioiden ja toimintaperiaatteiden, tavoitteiden ja keinojen keskinäisistä suhteista ja tärkeysjärjestyksestä.

Kokonaisuus piirtyy haastavaksi niille, jotka ulkopolitiikkaa hoitavat. Useimpien kysyttyjen asioiden kohdalla henki on se, ettei niitä pitäisi painottaa ulkopolitiikassa ainakaan nykyistä vähemmän. Lisäksi toivomuslistalla saattaa olla peräjälkeen asioita, joista yhden painottaminen saattaisi lyödä korvalle toisen hoitamista.

Ulkopolitiikkaan kohdistuvien odotusten muuttumista – näin voitaneen sanoa vaikka eksaktia vertailutietoa aiempaan ei olekaan käytettävissä – kuvaa hyvin se, että asialistan kolmen kärkeen kohoaa kaksi ympäristökysymystä. Yksiselitteisenä ykkösenä tulee Itämeren ympäristöongelmien ratkaiseminen, jota kolme neljäsosaa (76 %) kansalaisista painottaisi ulkopolitiikassamme nykyistä enemmän. Ilmastonmuutoksen torjumiselle antaisi enemmän painoa reilusti yli puolet suomalaisista (60 %). Näiden kahden väliin, prioriteettilistan kakkoseksi, kiilaa ulkopolitiikan perinteinen perustekijä, kansallisten etujen turvaaminen, jota kaksi kolmesta suomalaisesta (67 %) painottaisi nykyistä enemmän (**kuvio 31**).

Neljänneksi listalla nousee niin ikään traditionaalinen tekijä, yhteistyö Pohjoismaiden kanssa, jonka voimakkaampaa painottamista toivoisi hieman useampi kuin joka toinen (53 %). Pohjoismaat tulevat myös ensimmäisenä mainituiksi kaikista tiedustelluista yhteistyötahoista tai -maista. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että maamme ulkopolitiikan pitäisi kansalaisten mielestä olla nurkkapatrioottista. Hieman yli puolet (53 %) suomalaisista näkisi Suomen mielellään nykyistä useammin puolustamassa ihmisoikeuksia kaikkialla maailmassa. Hieman alle puolet (45 %) toivoo, että oikeudenmukaisen globalisaation edistäminen painottuisi ulkopolitiikassamme nykyistä enemmän.

Siinä missä edellä mainittuja asioita suomalaiset painottaisivat ulkopolitiikassa lisää, ovat listalla seuraavana tulevat asiat sellaisia, joiden saamaan rooliin kansalaiset ovat jo pääpiirteissään tyytyväisiä, mutta joihin toivottaisiin vielä vähän lisää panostusta. Ensimmäisenä tällaisena – ja myös ensimmäisenä perinteiseen turvallisuuspolitiikkaan liitty-

vänä asiana – tulee pohjoismainen puolustusyhteistyö, jota painottaisi nykyistä enemmän neljä kymmenestä (42 %) suomalaisesta lähes yhtä monen (46 %) katsoessa, että sitä harjoitetaan jo nykyisin riittävästi. Lähialuepainotteisuus saa jatkoa, kun Pohjoismaiden ohella melko monet (39 %) toivovat lisää yhteistyötä harjoitettavan Baltian maiden kanssa, jos kohta enemmistö (52 %) katsoo, että asiat ovat tältä osin jo nykyisinkin kunnossa.

YK:n ja muiden järjestöjen roolin vahvistamisen toivoo Suomen ulkopoliitikassa painottuvan lisää reilu kolmannes (35 %). Puolet (49 %) katsoo, että Suomi painottaa monenvälistä järjestötoimintaa nykyisellään riittävästi. Neljännes (27 %) painottaisi nykyistä enemmän suoraa toimintaa toisten valtioiden kanssa järjestöjen ulkopuolellakin.

Sotilaalliseen turvallisuuteen liittyvät asiat ovat – pohjoismaista puolustusyhteistyötä lukuun ottamatta – listalla verraten alhaalla. Pitävien turvatakuiden hankkimista painottaisi ulkopoliitikassamme nykyistä enemmän kolmannes (33 %). Sotilaallisen liittoutumattomuuden vaalimista taas vahvistaisi kolme kymmenestä (29 %). Toimintalinjat ovat tietenkin vaihtoehtoisia ja niitä tukevat eri väestöryhmät. Noin joka kuudennen mielestä (17 %) sotilaallista liittoutumattomuutta vaalitaan ulkopoliitikassamme jo liikaa. Suurin mielipideryhmä suomalaisista (43 %) katsoo, että kumpaakin painotetaan nykyisellään sopivasti, mikä viittäisi siihen että kysymys sotilaallisesta liittoutumisesta tai liittoutumattomuudesta olisi aidosti avoin. Toisenlaisen tulkinnan puolesta kuitenkin puhuu se, että Nato-jäsenyyden edistämistä on kansan mielestä painotettu ulkopoliitikassa jo liikaa ja miltei puolet (45 %) toivoisi, että asia siirrettäisiin sivuraiteelle.

Mikäli vapaan maailmankaupan edistäminen ja kehitysyhteistyön määrärahojen lisääminen nähdään toisilleen vaihtoehtoisina strategioina edistää kehittyvien maiden hyvinvointia, kieltäytyvät suomalaiset tekemästä valintaa näiden kahden toimintatavan välillä. Puolet (50 %) kansalaisista katsoo, että Suomi tekee sopivasti töitä vapaamman maailmankaupan eteen ja lähes yhtä moni (45 %) katsoo kehitysyhteistyön tason olevan nykyisellään oikean. Neljännes (27 %) toivoo maailmankaupan vapauttamiselle lisähuomiota. Kehitysyhteistyön määrärahojen lisäämistä priorisoi niin ikään neljännes (26 %), mutta lähes yhtä moni (21 %) painottaisi kehitysyhteistyön resursointia nykyistä vähemmän.

Yhteistyötahoista Pohjoismaita ja Baltiaa toivottiin painotettavan nykyistä enemmän, mutta suurvaltojen suhteen asiat vaikuttavat olevan pääpiirteissään kunnossa. Kaksi kolmasosaa katsoo, että suhteita Venäjään (65 %) ja Yhdysvaltoihin (64 %) painotetaan nykyisellään sopivasti. Venäjään panostaisi lisää neljäsosaa ja Yhdysvaltoihin viidennes (18 %).

Siinä missä ihmisoikeuksien ja oikeudenmukaisuuden puolustamisen kaltaiset globaalit tehtävät kohoavat listan kärkeen ja niihin toivotaan voimakkaasti lisää huomiota, jää suhtautuminen asian käytännön puoleen, eli mahdollisesti tarvittavaan kriisinhallintaan, rauhanturvaamiseen ja sovitteluun vaisuksi ja varovaiseksi. Näiden katsotaan nyt painottuvan jo nykyisellään riittävästi. Ilmeisesti Suomi on edennyt sotilaalliseen kriisinhallintaan kansalaisten mielestä niin nopeasti, että tiettyä halua alkaa painaa jarrua alkaa jo ilmetä. Enemmistön (58 %) mielestä sotilaallista kriisinhallintaa harjoitetaan jo nyt sopivassa mää-

rin, ja kolme kymmenestä (28 %) toivoo, että se painottuisi ulkopoliittikassamme nykyistä vähemmän.

Naisten ja miesten kohdistamat toiveet Suomen ulkopoliitiikan sisältöön ovat osin huomattavankin erilaisia (**kuvio 32**). Naisten toiveissa korostuu enemmän moraalinen ulottuvuus, huoli ympäristöstä sekä varsin vahva pyrkimys päästä käsiksi ongelmien ratkaisemiseen. Miehet puolestaan painottavat naisia enemmän perinteistä 'realistisen ulkopoliitiikan' agenda, johon kuuluu hyvien suurvaltasuhteiden ja vapaakaupan edistäminen. Puolustuskysymyksissä naisten ja miesten kannat ovat varsin lähellä toisiaan – lukuun ottamatta sotilaallista liittoutumattomuutta, jonka vaalimista naiset toivoisivat painotettavan miehiä enemmän. Miehet puolestaan toivovat naisia huomattavasti useammin, että maamme Nato-jäsenyyttä edistettäisiin.

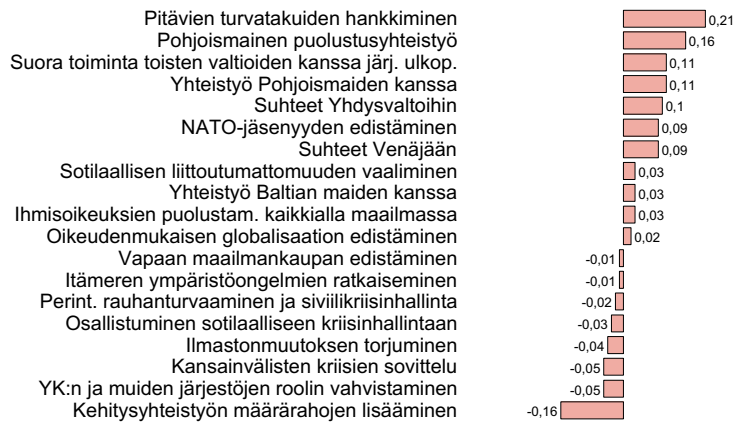
Tarkasteltaessa lähemmin ulkopoliittikkaan kohdistuvien keskeisten odotusten välisiä yhteyksiä voidaan nähdä suomalaisten mielipiteiden hahmottuvan useammaksikin ”ulkopoliittiseksi linjaksi”, joiden välillä vallitsee merkittävää jännitettä. Kansallisten etujen turvaaminen nähdään ulkopoliittikkamme merkittäväksi prioriteetiksi kaikissa väestöryhmissä. Ne suomalaiset, joille maamme ”kansallinen etu” ja sen vaaliminen on ulkopoliittikkamme ankkuri, suhtautuvat kuitenkin kansainvälisten ongelmien hoitamiseen keskimääräistä varautuneemmin. Ylipäänsä kansallinen etu korreloi muiden kysytyjen ulkopoliitiikan asioiden kanssa heikosti. Lähinnä kansallinen etu näyttää ulkopoliittikassa liittyvän asioihin, jotka edustavat jotain perinteistä ja paikallista ja liittyvät maamme pärjäämiseen haastavaksi koetun geopoliittisen sijaintinsa kanssa (**kuvio 33a**).

Samalla ulkopoliittikkaamme kohdistuvissa toiveissa korostuu kuitenkin voimakkaasti myös vastakkainen, avoimen kansainvälinen suuntaus, jonka ydin on selkeä moraalinen ulottuvuus. Ne suomalaiset, joiden mielestä ihmisoikeuksien puolustamisen kaikkialla maailmassa pitäisi painottua ulkopoliittikassamme nykyistä enemmän, painottaisivat vahvasti muidenkin kansainvälisten ongelmien hoitamista laajalla rintamalla globalisaatiosta kriiseihin ja ympäristöongelmiin (**kuvio 33b**). Samalla ”moraalista ulottuvuutta” korostavat ovat eri mieltä Suomen turvallisuussuhkien luonteesta ”kansallista etua” painottavien kanssa. Näihin käsityksiin palataan luvussa 5.1.

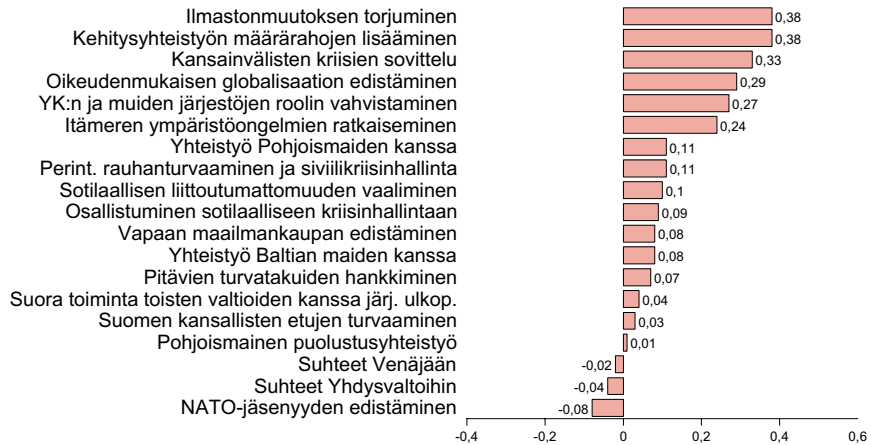
Suomi, EU ja maailma -tutkimus

Kuvio 33. MITEN ERI ASIOIDEN TULISI PAINOTTUA SUOMEN ULKOPOLITIIKASSA: ESIMERKKEJÄ ODOTUSTEN KESKINÄISISTÄ YHTEYKSISTÄ (korrelaatiot).

A) Suomen kansallisten etujen turvaaminen

B) Ihmisoikeuksien puolustaminen kaikkialla maailmassa

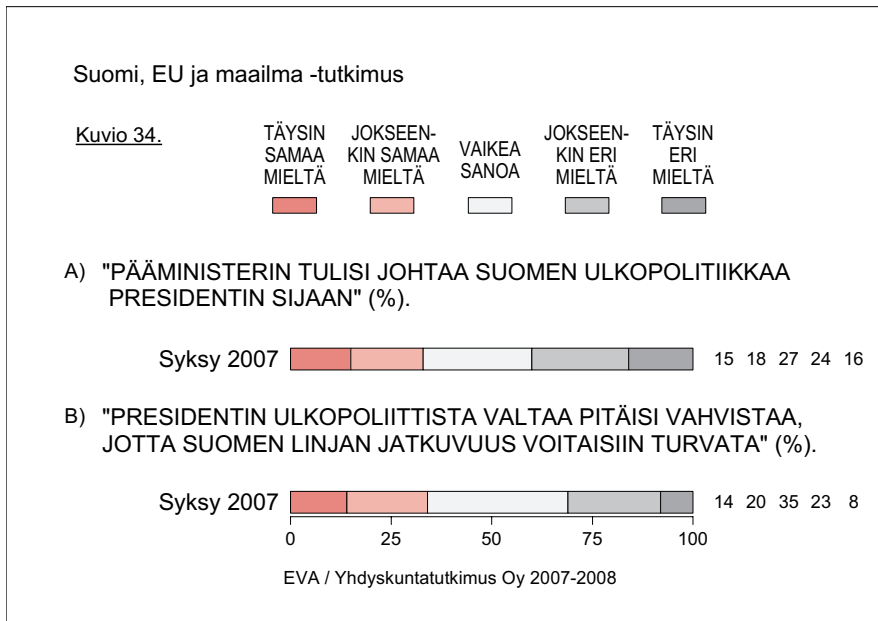

EVA / Yhdyskuntatutkimus Oy 2007-2008

3.4 KUKA JOHTAA?

Yksi politiikkamme viimeaikaisista kestoaiheista on ollut tasavallan presidentin valtaoikeuksia koskeva keskustelu. Aihe on erityisen relevantti juuri ulkosuhteiden kohdalla, sillä presidentin valtaoikeudet ovat laajimmat juuri ulko- ja turvallisuuspolitiikassa, jota hän yhdessä valtioneuvoston kanssa johtaa. Myös istuva presidenttimme Tarja Halonen on osallistunut asiaa koskevaan keskusteluun ja ilmaissut kantanaan, että presidentin ulkopoliittisiin valtaoikeuksiin ei tulisi kajota.

Presidentti on puheenvuoroissaan viitannut paitsi nykyisen järjestyksen toimivuuteen myös siihen, että kansa tukee nykyistä järjestelyä ja vastustaisi sen muuttamista. Argumentti pitää paikkansa – ainakin osittain. Vain kolmannes suomalaisista on sitä mieltä, että pääministerin tulisi johtaa ulkopoliittikkaa presidentin sijaan. Toisaalta suomalaisten enemmistökään ei ole presidentin puolella, vaan neljä kymmenestä kansalaisesta säilyttäisi ulkopoliittikan johdon presidentin käsissä. Vailla kantaa tähän väitteeseen on runsas neljännes (27 %), joista ainakin osa arvatenkin kannattaisi nykyjärjestelmää, jossa johto on jaettu. Näin

voidaan olettaa, että jos kansa saisi päättää, olisi presidentillä hyvät mahdollisuudet säilyttää asemansa ulkopoliitiikan johdossa ainakin nykyisellään (**kuvio 34a**).

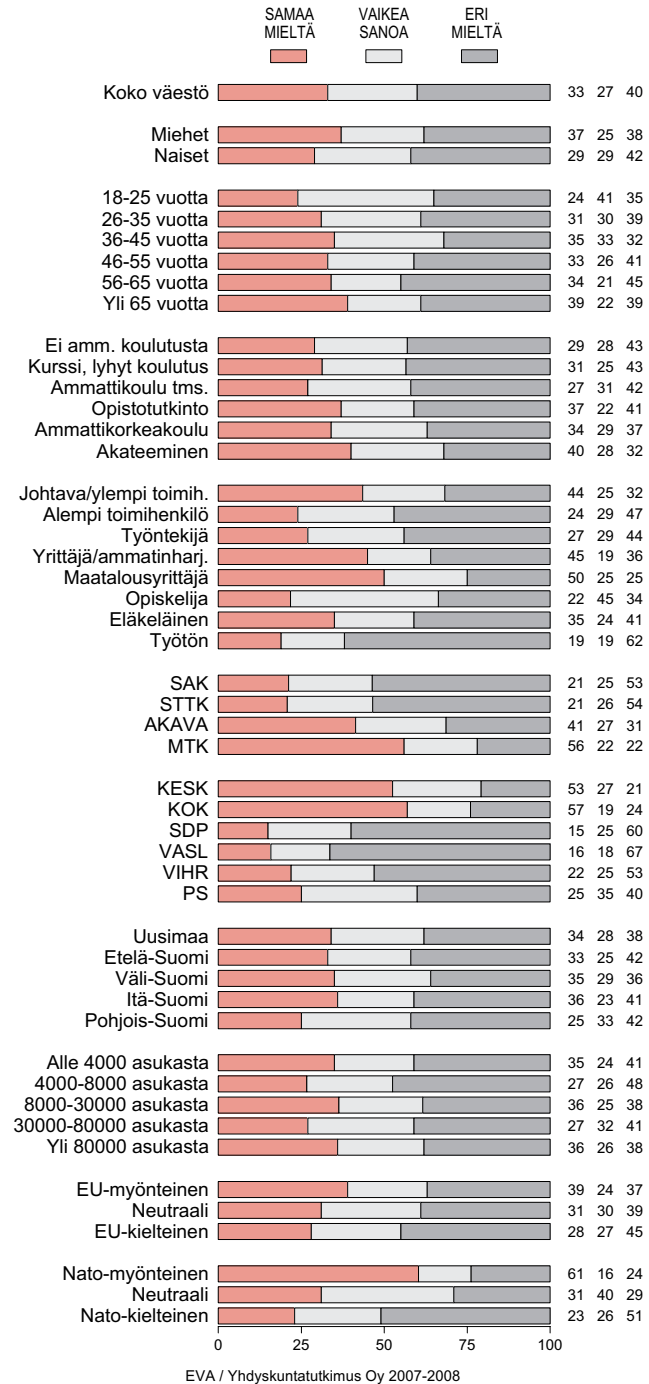
Toinen presidentin laajojen ulkopoliittisten valtaoikeuksien puolesta esiin tuotu argumentti on ollut, että suoralla kansanvaalilla melko pitkille mandaateille valitulla presidentillä on mahdollisuus toimia päivänpolitiikan yläpuolella ja turvata ulkopoliittikkamme linjan vakaus poliittisten suhdanteiden vaihtelusta riippumatta. Toisaalta nykyisen perustuslakimme sanelema ulkopoliitiikan päätöksentekomalli edellyttää presidentiltä yhteistyötä hallituksen kanssa ulkopoliitiikan johdossa. Tilanteessa, jossa presidentin ja hallituksen linjat poikkeaisivat kovasti toisistaan, voisi paitsi presidenttimme joutua ahtaalle, myös maamme ulkopoliitiikan hoito muuttua sekavaksi.

Siksi tutkimuksessa kysyttiin, pitäisikö presidentin ulkopoliittista valtaa vahvistaa, jotta Suomen linjan jatkuvuus voitaisiin turvata. Vastauksista ei välity selvää mielipidesuuntaa. Yksi kolmannes (34 %) yhtyy näkemukseen, toinen kolmannes (31 %) torjuu sen ja kolmas (35 %) on vailla kantaa (**kuvio 34b**).

Kummankin kysymyksen tuottamia tuloksia lähemmin tarkasteltaessa voidaan havaita, etteivät kansalaiset vastatessaan selvästikään ottaneet kantaa ainoastaan instituutioiden – presidentin ja hallituksen – väliseen vallanjakokysymykseen. Porvaripuolueita äänestävät ovat ulkopoliitiikan parlamentarisoinnin ja vasemmisto vahvan presidentin ja ulkopoliittisen linjan jatkuvuuden kannalla. Täten vastaukset ainakin osin henkilöityvät nykyiseen presidenttiin ja tämänhetkiseen hallitus-oppositioasemaan. Näin siitä huolimatta, että kukaan ei voi tietää, mistä puolueesta seuraava presidentti valitaan tai millainen tulee olemaan vuotta ennen seuraavia presidentinvaaleja valitun hallituksen poliittinen pohja (**kuviot 35 ja 36**).

Suomi, EU ja maailma -tutkimus

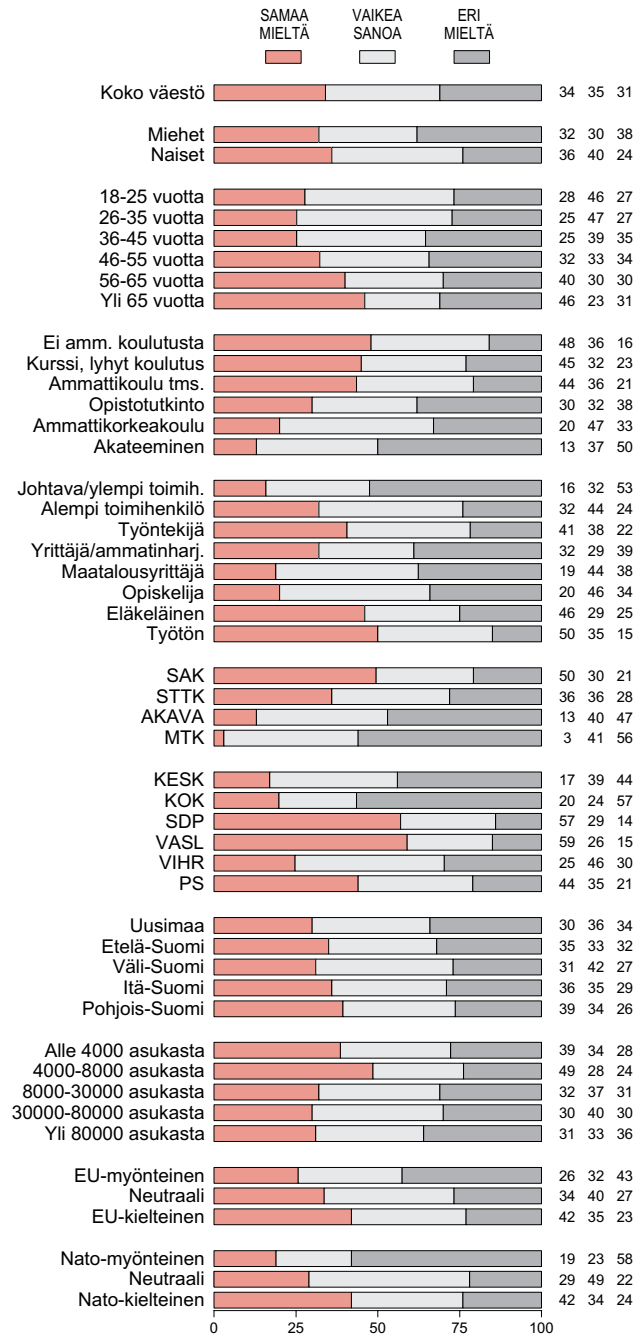
Kuvio 35. "PÄÄMINISTERIN TULISI JOHTAA SUOMEN ULKOPOLITIIKKAA PRESIDENTIN SIJAAN" (%).

EVA / Yhdyskuntatutkimus Oy 2007-2008

Suomi, EU ja maailma -tutkimus

Kuvio 36. "PRESIDENTIN ULKOPOLIITTISTA VALTAA PITÄISI VAHVISTAA, JOTTA SUOMEN LINJAN JATKUVUUS VOITAISIIIN TURVATA" (%).

EVA / Yhdyskuntatutkimus Oy 2007-2008

4 KAHDENVÄLISET SUHTEET

4.1 SUHTEET SUURVALTOIHIN

Edellisissä luvuissa on todettu, että Suomi ja suomalaiset ovat oppineet elämään osana EU:n monenvälistä yhteistyötä, joskaan ilman kolhuja ja syvempiäkin arpia kehitys ei ole edennyt. Lisäksi maamme ulkosuhteisiin kohdistuu monenlaisia toiveita ja odotuksia niin maamme sisältä kuin sen ulkopuoleltakin.

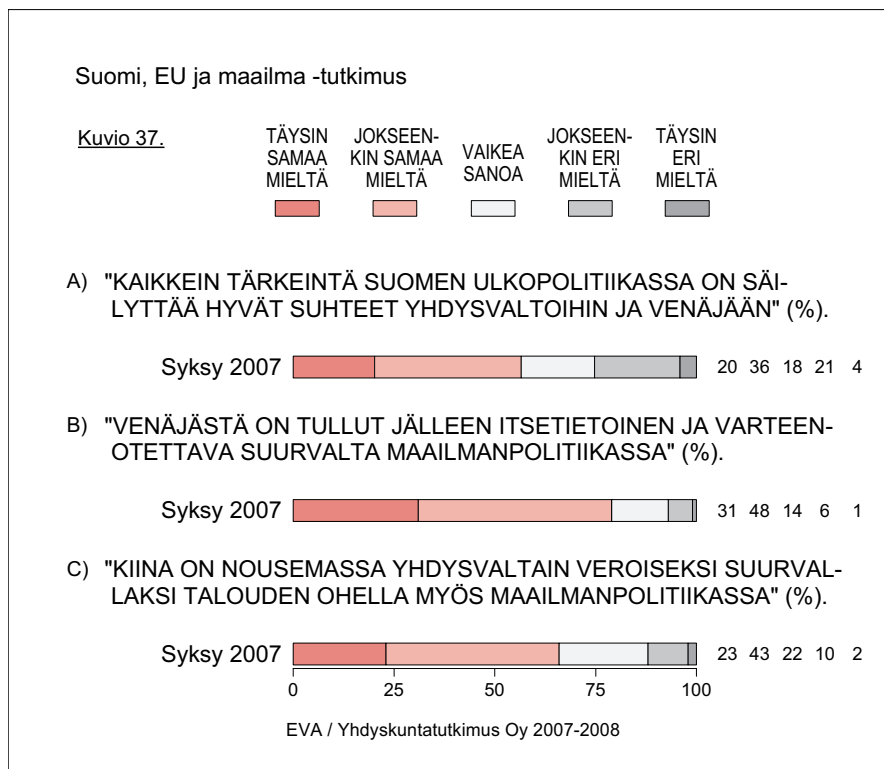
Kaiken tämän keskellä merkittävä osa suomalaisista nojaa edelleen maamme perinteisen ulkopolitiikan koeteltuihin fundamentteihin: kansalliseen etuun, liittoutumattomuuteen, presidenttivetoiseen ulkopolitiikan johtoon sekä hyviin kahdenvälisiin suhteisiin etenkin molempiin suurvaltoihin. Selkeä enemmistö suomalaisista (56 %) on sitä mieltä, että kaikkein tärkeintä ulkopolitiikassamme on säilyttää hyvät suhteet Yhdysvaltoihin ja Venäjään. Neljännes on asiasta toista mieltä (**kuvio 37a**). Hyvien kahdenvälisten suhteiden tärkeyttä alleviivataan sitä enemmän, mitä varttuneemmasta vastaajasta on kyse. Vastausten ikäriippuvuus on lineaarinen ja voimakas: yli 65-vuotiaista ”kylmän sodan veteraaneista” jo miltei kaikki (85 %) yhtyvät väittämään. Poliittisella kentällä vallitsee pitkälle menevä samanmielisyys, lukuunottamatta Vihreiden kannattajia, joista enemmistö (56 %) hylkää teesin.

Suomalaisten mielipide ei juonna vain perinteistä, vaan myös maailmanpolitiikan kehityksestä ja siitä tehdyistä arvioista, jotka molemmat kertovat suurvaltapolitiikan paluusta. Suomen osalta tämä on näkynyt etenkin Venäjän kohdalla, jonka kanssa Suomella on paitsi mittavaa taloudellista ja muutakin yhteistyötä, myös pitkä rivi kahdenvälisiä kysymyksiä, joita pitäisi hoitaa (näitä tarkastellaan lähemmin luvussa 4.3).

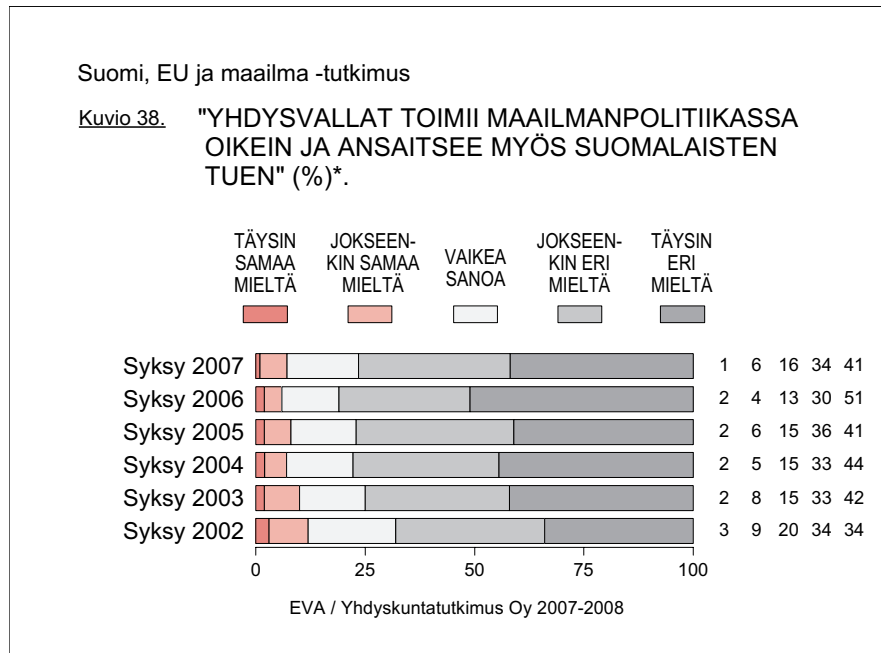
Lännen ja Venäjän sukset ovat kuitenkin enemmän tai vähemmän ristissä useissa maailmanpolitiikan kysymyksissä, minkä on koettu vaikuttavan useiden pientenkin kysymysten mutkistumiseen länsivaltojen ja Venäjän välillä. Kahdeksan kymmenestä (79 %) suomalaisesta yhtyy arvioon, että Venäjältä on jälleen tullut itsetietoinen ja varteenotettava suurvalta maailmanpolitiikassa (**kuvio 37b**).

Käsitystä suurvaltapolitiikan paluusta vahvistaa vielä suomalaisten arvio Kiinasta, jonka kaksi kolmasosaa (66 %) näkee olevan nousemassa suurvallaksi talouden ohella myös politiikassa. Arvion kiistää vain pieni vähemmistö (12 %) suomalaisista (**kuvio 37c**).

Vaikka enemmistö näkee tärkeäksi ylläpitää hyviä suhteita myös Yhdysvaltoihin, herättää maan harjoittama ulkopolitiikka suomalaisissa laajaa kriittisyyttä. Kolme neljästä (75 %) suomalaisesta ei tue Yhdysvaltojen harjoittamaa ulkopolitiikkaa. Vain 7 prosenttia kansalaisista on sitä mieltä, että Yhdysvallat toimii maailmanpolitiikassa oikein ja tavalla, jota suomalaistenkin pitäisi tukea. Kantoja sotaa terrorismia vastaan käyvän USA:n maailmanpolitiikkaan on mitattu joka vuosi vuodesta 2002 lähtien. Yhdysvaltojen ulkopolitiikalleen saama tuki suomalaisilta on joka kerta ollut hyvin vähäistä. USA:n politiikan vastustus on tosin vähentynyt hienoisesti (6 prosenttiyksikköä) viime vuoden huippulukemista takaisin vuoden 2005 tasolle (**kuvio 38**). Silti yhdeltäkään

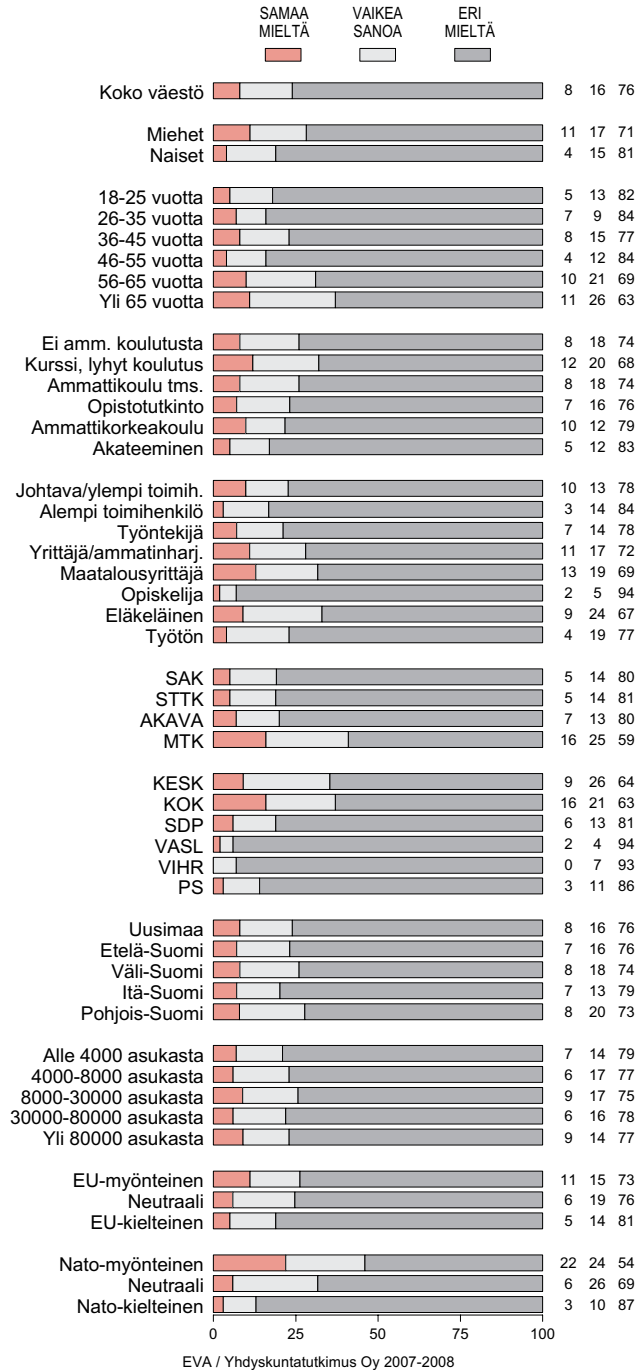
väestöryhmältä ei juuri heru ymmärtämystä Yhdysvaltain politiikalle. Kaikkein eniten sitä löytyy maamme mahdolliseen Nato-jäsenyyteen myönteisesti suhtautuvien parista, mutta heistäkin enemmistö ilmaisee tyytymättömyytensä Yhdysvaltain toimiin (**kuvio 39**).

* Vuosien 2002, 2004 ja 2006 tulokset perustuvat EVAn kansalliseen asennetutkimukseen.

Suomi, EU ja maailma -tutkimus

Kuvio 39. "YHDYSVALLAT TOIMII MAAILMANPOLITIIKASSA OIKEIN JA ANSAITSEE MYÖS SUOMALAISTEN TUEN" (%).

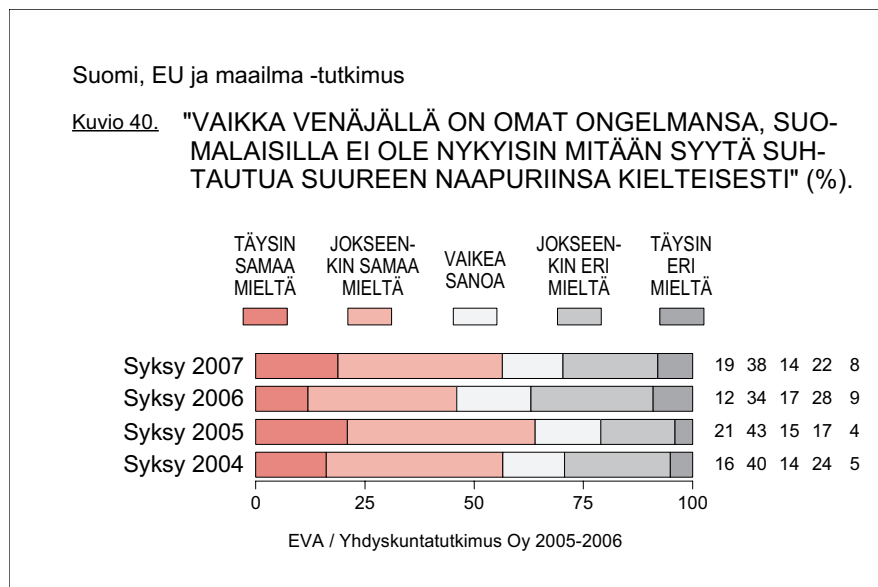

4.2 VENÄJÄ POHDITUTTAA

Vaikka suomalaiset ovat havainneet Venäjän tiukentaneen linjaansa ja nostaneen suurvaltaprofiiliaan viime aikoina merkittävästi, ovat yleiset asenteet Venäjää kohtaan nyt viime vuotta myötämielisempiä.

Suomalaisten enemmistön (57 %) mielestä meillä ei ole mitään syytä suhtautua Venäjään kielteisesti, vaikka sillä onkin omat ongelmansa. Toista mieltä asiasta on kolme kymmenestä. Asenteissa on tapahtunut viime vuoden notkahduksesta yhdentoista prosenttiyksikön hypähdys myönteisempään suuntaan, minkä seurauksena kannat ovat ”lientyneet” kolmen vuoden takaiselle tasolle. Suomalaisille on kuitenkin ilmeisen vaikeaa hahmottaa, kuinka Venäjään oikeastaan pitäisi suhtautua, sillä vuonna 2005 suomalaiset suhtautuivat Venäjään vielä tämänhetkistäkin suopeammin. Venäjä on edelleen suomalaisille sangen vaikea ja monikasvoinen (**kuvio 40**).

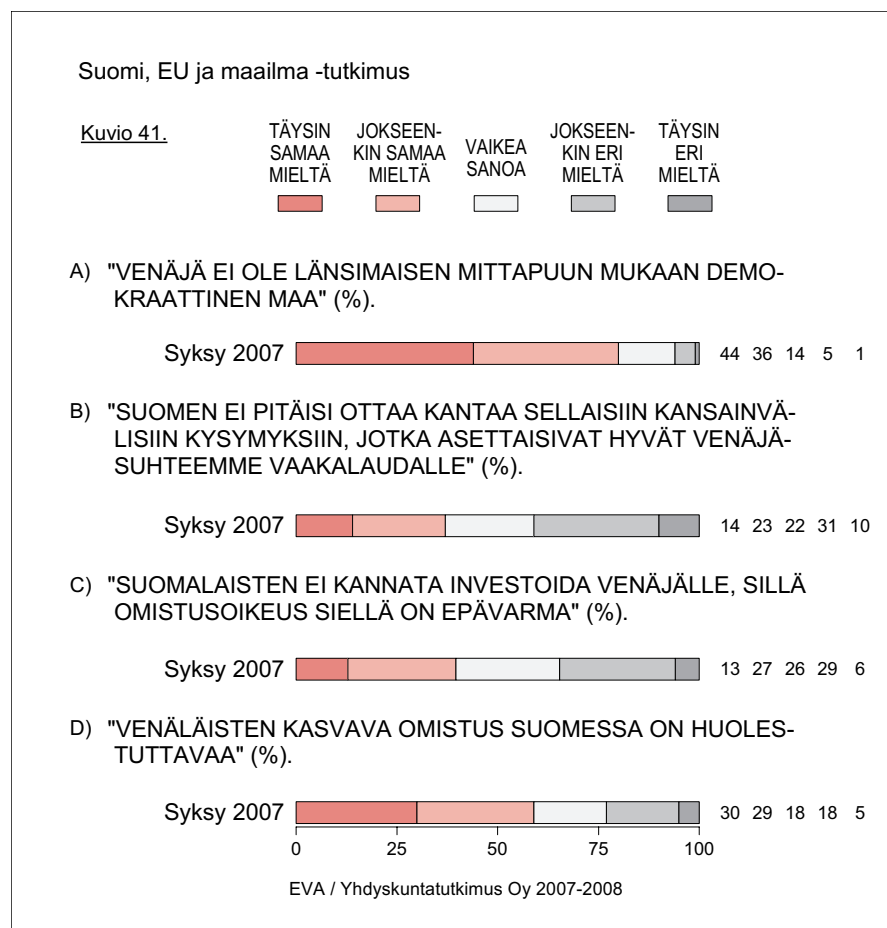
Yhtenä kysymysmerkkinä suomalaisten mielissä on Venäjän demokraatiakehitys ja poliittinen tilanne. Kahdeksan kymmenestä on sitä mieltä,

* Vuosien 2004 ja 2006 tulokset perustuvat EVAn kansalliseen asennetutkimukseen.

että Venäjä ei ole länsimaisen mittapuun mukaan demokraattinen maa. Toisin ajattelee vain pieni vähemmistö (6 %). Se, että Venäjän koettu epädemokraattisuus ei heijastu negatiivisempaan suhtautumisena Venäjään kertonee siitä, että useat suomalaiset arvelevat demokratian ja poliittisen vakauden Venäjän tapauksessa olevan pikemminkin toisensa pois sulkevia kuin toisiaan tukevia tekijöitä (**kuvio 41a**).

Lisäksi Suomessa tiedetään, ettei ainakaan menneisyydessä profiilin nosto itään päin ole välttämättä palvelut Suomen intressejä. Nyt miltei neljä kymmenestä (37 %) on sitä mieltä, että Suomen ei pitäisi ottaa kantaa sellaisiin kansainvälisiin kysymyksiin, jotka asettaisivat hyvät Venäjä-suhteemme vaakalaudalle. Hieman useampi (41 %) on kuitenkin toista mieltä ja olisi jo valmis jättämään hyvästit ajoille, jolloin Suo-

nessa nähtiin kaukaa viisaaksi olla ärsyttämättä Venäjän karhua (**kuvio 41b**). Näin ajattelevat etenkin ne väestöryhmät, jotka muutoinkin suhtautuvat Venäjään kaikkein kriittisimmin. Tällaisia ovat mm. Vihreitä tai Kokoomusta äänestävät, keskimääräistä paremmin koulutetut ja paremmassa sosioekonomisessa asemassa olevat. Varovaisella linjalla puolestaan jatkaisivat ennen muuta Keskustaa, Vasemmistoliittoa tai Perussuomalaisia äänestävät ja varttuneempi väestö (**kuvio 42**).

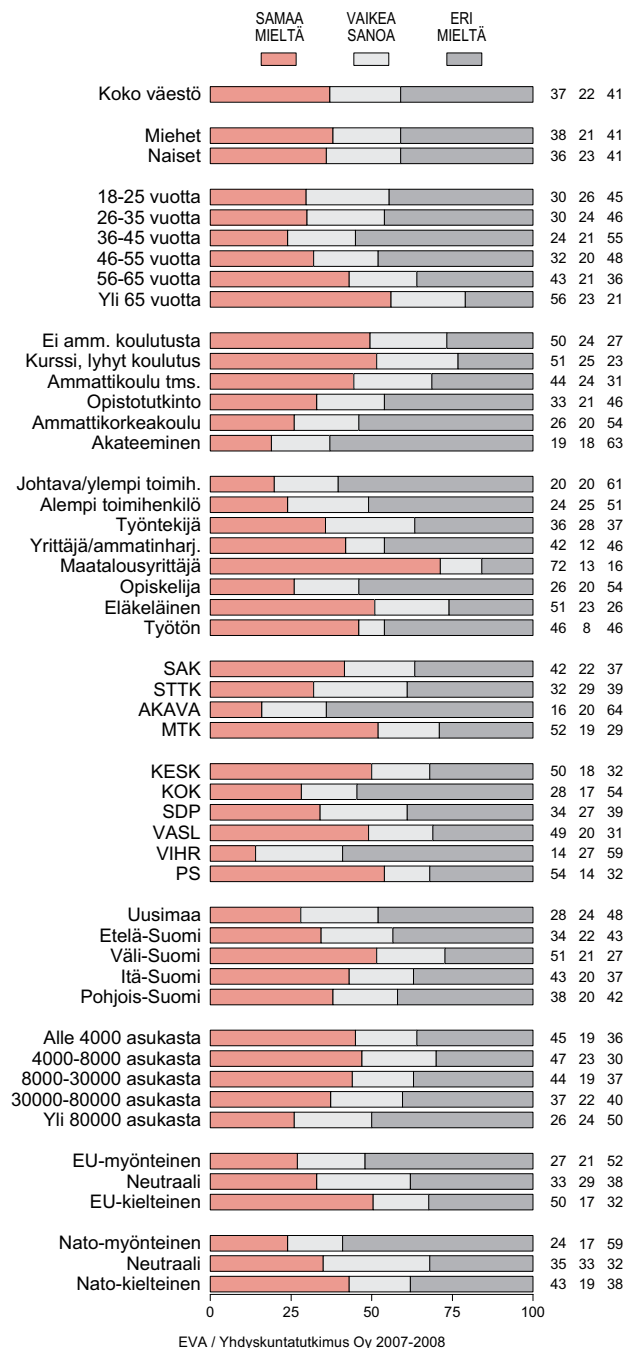
Monet niistä, jotka ajattelevat, ettei Suomen enää tarvitse vilkuilla olkansa yli kommentoidessaan tapahtumia maailmalla tai osallistuessaan kansainvälisiin aktiviteetteihin, suhtautuvat myönteisesti Suomen EU-jäsenyyteen ja/tai maamme mahdolliseen jäsenyyteen Natossa. Kansa jää kuitenkin ilmeisen epätietoiseksi siitä, onko EU-jäsenyys lopulta muuttanut maamme asemaa Venäjään nähden vai ei, ja jos olisikin, niin mitä siitä seuraa. Vain neljännes (26 %) on sitä mieltä, että Suomen kannattaisi hoitaa Venäjä-suhteitaan enenevästi EU:n kautta eikä kahdenvälisesti. Toisaalta suhteiden hoito perinteiseltä bilateraali pohjaltakaan ei saa enemmistön kannatusta (45 %), sillä kolme kymmenestä (29 %) ei osaa ottaa asiaan kantaa (ks. kuvio 17 sivulla 31).

Venäjä on yksi Suomen kolmesta merkittävimmästä kauppakumppanista. Venäjän nopeasti kasvavan talouden myötä etenkin niille suomalaisille yrityksille, jotka etabloituvat Venäjän markkinoille, saattaa avautua huikkeitä mahdollisuuksia. Yritysten investoinnit Venäjälle nähdään kuitenkin ainakin kansan piirissä verrattain riskialtteina. Neljä kymmenestä suomalaisesta yhtyy näkemykseen, että epävarman omistusoikeuden takia suomalaisten ei kannattaisi investoida Venäjälle. Toista mieltä on kolmasosa (35 %), ja neljännes (26 %) ei osaa ottaa asiaan kantaa (**kuvio 41c**). Rohkeimmin Venäjälle investoisivat johtavassa asemassa olevat. Puolueiden kannattajista riskit Venäjällä pienimmiksi näkevät Vasemmistoliiton ja Vihreiden kannattajat, suurimmiksi taas Keskustaa tai Perussuomalaisia äänestävät. Osalla vastaajista saattaa – Venäjän riskien lisäksi – olla muitakin perusteita olla melko penseitä suomalaisten yritysten ulkomaille tekemiä investointeja kohtaan (**kuvio 43**).

Jos omistusoikeus Venäjällä arveluttaa, on enemmistö suomalaisista huolissaan myös venäläisten kasvavasta omistuksesta Suomessa. Kuusi kymmenestä (59 %) yhtyy asiaa koskevaan väittämään ja vain vajaa neljännes (23 %) on eri mieltä (**kuvio 41d**). Huolen jakavat sangen

Suomi, EU ja maailma -tutkimus

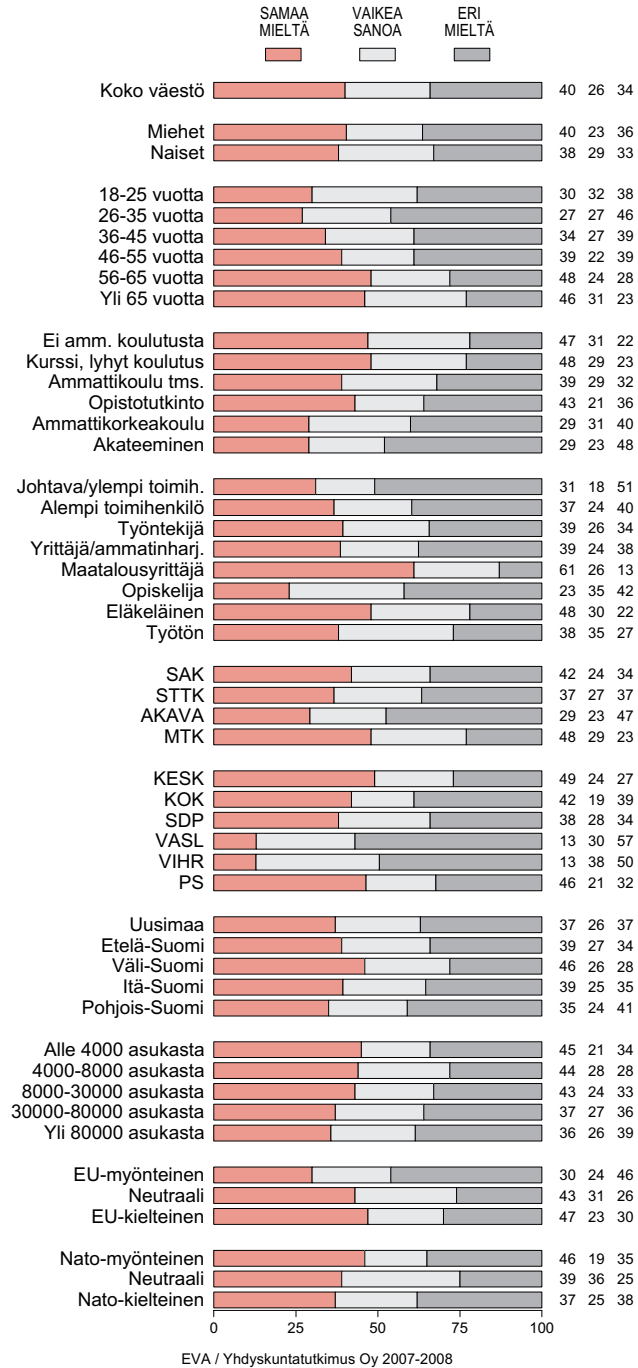
Kuvio 42. "SUOMEN EI PITÄISI OTTAA KANTAA SELLAISIIN KANSAINVÄLISIIN KYSYMYKSIIN, JOTKA ASETTAISIVAT HYVÄT VENÄJÄ-SUHTEEMME VAAKALAUDALLE" (%).

EVA / Yhdyskuntatutkimus Oy 2007-2008

Suomi, EU ja maailma -tutkimus

Kuvio 43. "SUOMALAISTEN EI KANNATA INVESTOIDA VENÄJÄLLE, SILLÄ OMISTUSOIKEUS SIELLÄ ON EPÄVARMA" (%).

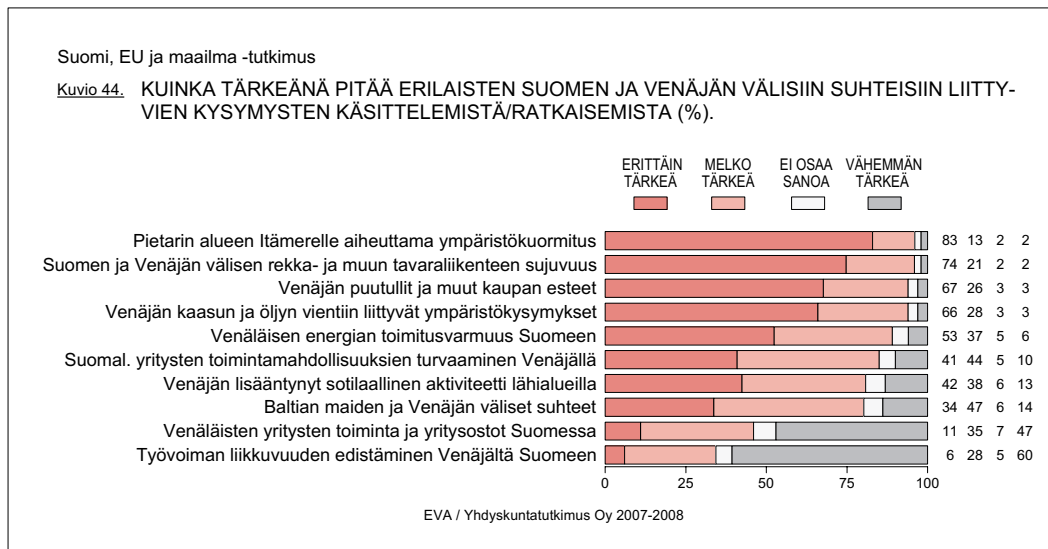

monet väestöryhmät, mm. kaksi kolmasosaa (65 %) SDP:n ja Kes-
kustan äänestäjistä. Vähiten huolissaan ovat samat väestöryhmät, jotka
eivät nähneet investointeja Venäjälle erityisen riskialttiina.

4.3 PRIORITEETIT VENÄJÄN KANSSA

Venäjän voimakkaan taloudellisen ja poliittisen nousun sekä lisäänty-
neen Suomen ja Venäjän välisen aktiviteetin myötä maittemme välille
on kasaantunut koko joukko asioita, jotka liittyvät muun muassa ympä-
ristöön, energiaan, liikenteeseen ja talouteen. Tutkimuksessa esitet-
tiin kysymyssarja, joka sisälsi kymmenen Suomen ja Venäjän suhteisiin
liittyvää, eri alojen aihetta. Vastajia pyydettiin arvioimaan näiden
kysymysten käsittelemisen tai ratkaisemisen tärkeyttä. Prioriteettien
ohella pyrittiin myös selvittämään sitä, pitäisikö tietyn tyyppisiä asioita
ylipäänsä ottaa esille, vai ei.

Tuloksista selviää, että miltei kaikki Venäjän kanssa esillä oleva on
tärkeää (**kuvio 44**). Koska lähes kaikki tiedustellut asiat nähdään laa-
jasti vähintäänkin melko tärkeiksi, vertailu on paikallaan kohdentaa
vain asiaa erittäin tärkeänä pitävien osuuksiin. Kaikkein tärkeimpinä
pidetään Pietarin Itämerelle aiheuttaman ympäristökuormituksen

hoitamista (83 % pitää erittäin tärkeänä) sekä itärajan rekka- ja muun tavaraliikenteen sujuvuuden kohentamista (74 %). Yhtä lailla tärkeinä pidetään ratkaisun löytämistä Venäjän puutulliasiaan (67 %) sekä varmistumista siitä, että venäläisen öljyn vienti tankkereissa ja mahdollinen kaasun vienti tulevaisuudessa merenalaista putkea pitkin eivät aiheuttaisi ympäristölle vaaraa (66 %).

Ilmeisen tärkeiksi kansalaiset näkevät myös venäläisen energian toimitusvarmuuden (erittäin tärkeä: 53 %) ja suomalaisten yritysten toimintamahdollisuuksien turvaamisen Venäjällä (41 %). Suomalaisten mielestä myös Venäjän lisääntynyt sotilaallinen aktiviteetti lähialueilla on asia, jota ei saa painaa villaisella. Kahdeksan kymmenestä näkee tärkeäksi (42 % erittäin tärkeäksi), että asiaa käsiteltäisiin tai hoidettaisiin jollain tasolla. Sama osuus suomalaisista (81 %, 34 %) katsoo myös, että Baltian ja Venäjän väliset, nykyisellään huonot suhteet, vaatisivat huomiota Suomenkin päättäjien taholta.

Arvioita pyydettiin myös muutamista kysymyksistä, jotka eivät ainakaan vielä ole nousseet julkisessa keskustelussa yllä käsiteltyjen kysymysten mittaluokkaan, mutta joihin suomalaisten tulee mahdollisesti jo lähitulevaisuudessa muodostaa kantoja. Suomen ja Venäjän taloudellinen yhteistyö on perinteisesti ollut ennen muuta kauppaa painotuen vasta viime vuosina yhä enemmän suomalaisten yritysten investointeihin ja toimintaan Venäjällä. Kuitenkin myös venäläiset yritykset ovat tänään aiempaa kiinnostuneempia toimimisesta Suomessa.

Suomalaisten mielestä venäläisten yritysten toiminta ja yritysostot Suomessa on kysymys, jonka käsittelemistä vajaa puolet (46 %) pitää ainakin melko tärkeänä kansan toisen puoliskon (47 %) pitäessä sitä vähemmän tärkeänä. Vastauksia voidaan tulkita monella tavalla. Yksi tulkinta on se, että kansalaiset eivät näe asiassa mitään erityisiä ongelmakohtia. Kysymystä tärkeänä pitävät saattavat kuitenkin myös peräänkuuluttaa asiasta keskustelua jonkinlaisten pelisääntöjen luomiseksi, ja asiaa vähemmän tärkeänä pitävät eivät ehkä ainakaan edistäisi ilmiötä.

Toinen ”tulevaisuuskysymys” pyrki luotaamaan mielipiteitä työvoiman liikkuvuuden edistämisestä Venäjältä Suomeen. Tämän asian käsittelemisen näkee tärkeäksi kolmannes (34 %) suomalaisista, mitä voidaan pitää melko korkeana lukuna, jos otetaan huomioon, että suo-

malaiset ovat yleisesti suhtautuneet melko varautuneesti työperäisen maahanmuuton edistämiseen. Kansalaiset mitä ilmeisimmin näkevät, että jos ja kun maamme tarvitsee työperäistä maahanmuuttoa, on sen realistisin tulosuunta Venäjä. Siitä, että asiaa ei välttämättä vielä nähdä ajankohtaiseksi, kertoo se, että kuusi kymmenestä näkee asian käsittelemisen vähemmän tärkeäksi.

4.4 IHANA NAAPURI

Venäjän kanssa Suomella on lukuisia haasteita, eikä Yhdysvaltakaan ole suomalaisten ihanneyhteistyökumppani. Sen sijaan entinen emämaamme Ruotsi ja henkinen kotimme Pohjola ovat.

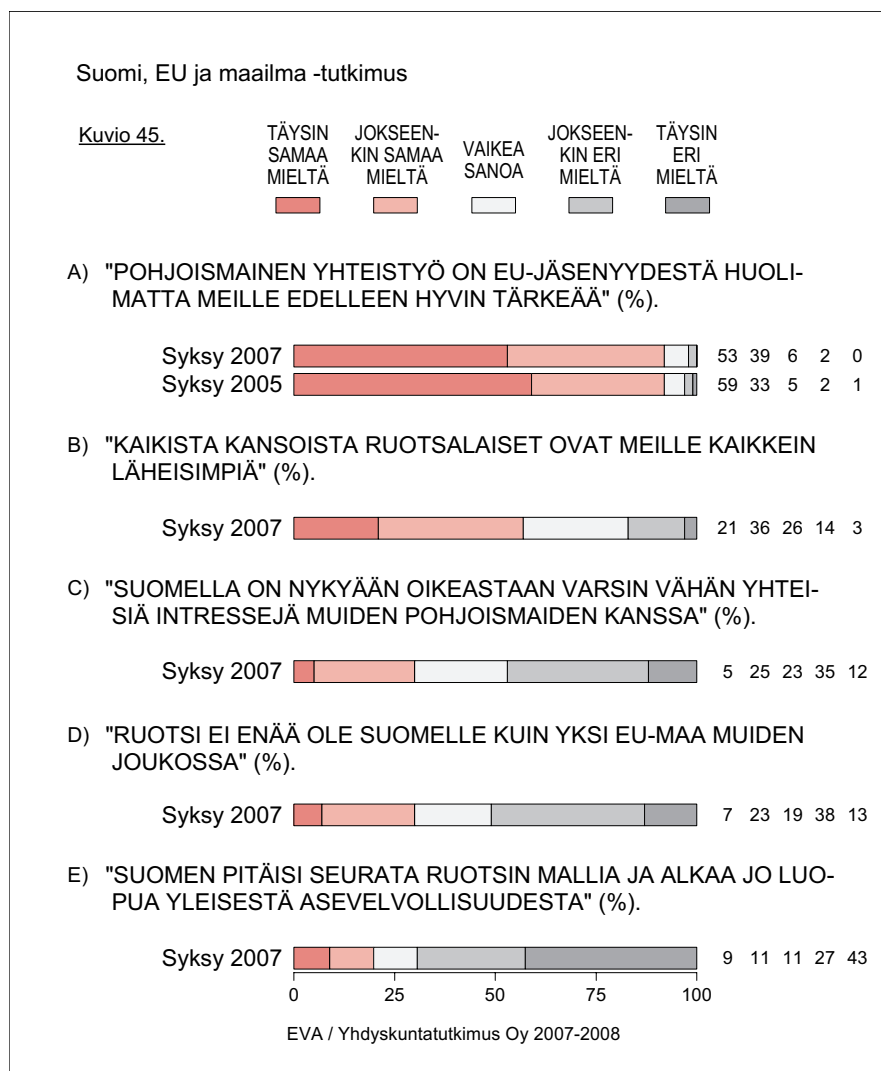
Näin voidaan tulkita suomalaisten tunteja, sillä käytännössä kaikki suomalaiset (92 %) ovat sitä mieltä, että pohjoismainen yhteistyö on meille EU-jäsenyydestä huolimatta hyvin tärkeää (**kuvio 45a**). Lähes kuusi kymmenestä (57 %) yhtyy näkemykseen, että ruotsalaiset ovat kaikista kansoista meille läheisimpiä. Vastakkaiseen käsitykseen yhtyy vain kuudennes (17 %) suomalaisista (**kuvio 45b**).

Pohjoismaiselle yhteistyölle on vuosien saatossa useasti ehdotettu joutsenlaulun veisaamista, lähinnä siitä syystä, että monta kertaa yhteistyön asialista on osoittautunut arkiseksi tai ohuehkoksi. Tärkeimpien asioidensa hoidossa eri Pohjoismaat ovat myös usein päätyneet omiin ratkaisuihinsa tai turvautuneet erityyppisiin kansainvälisiin ratkaisuihin omien intressiensä pohjalta. Suomalaiset eivät kuitenkaan varauksetta allekirjoita väitettä siitä, että maallemme olisi loppujen lopuksi aika vähän yhteisiä intressejä muiden Pohjoismaiden kanssa. Miltei puolet (47 %) torjuu väitteen ja vajaa kolmannes (30 %) yhtyy siihen (**kuvio 45c**).

Molempien maiden EU-jäsenyysskään ei kansalaisten mielestä ole sanottavammin haalistanut Suomen ja Ruotsin erityissuhdetta, sillä vain samainen vajaa kolmannes (30 %) katsoo, että Ruotsi on meille enää vain yksi EU-maa muiden joukossa. Joka toinen (51 %) hylkää teesin (**kuvio 45d**). Kun vielä yli puolet (53 %) suomalaisista toivoo, että yhteistyö Pohjoismaiden kanssa painottuisi ulkopoliittisemme nykyistä enemmän (ks. sivu 51), voidaan todeta, että pohjoismainen

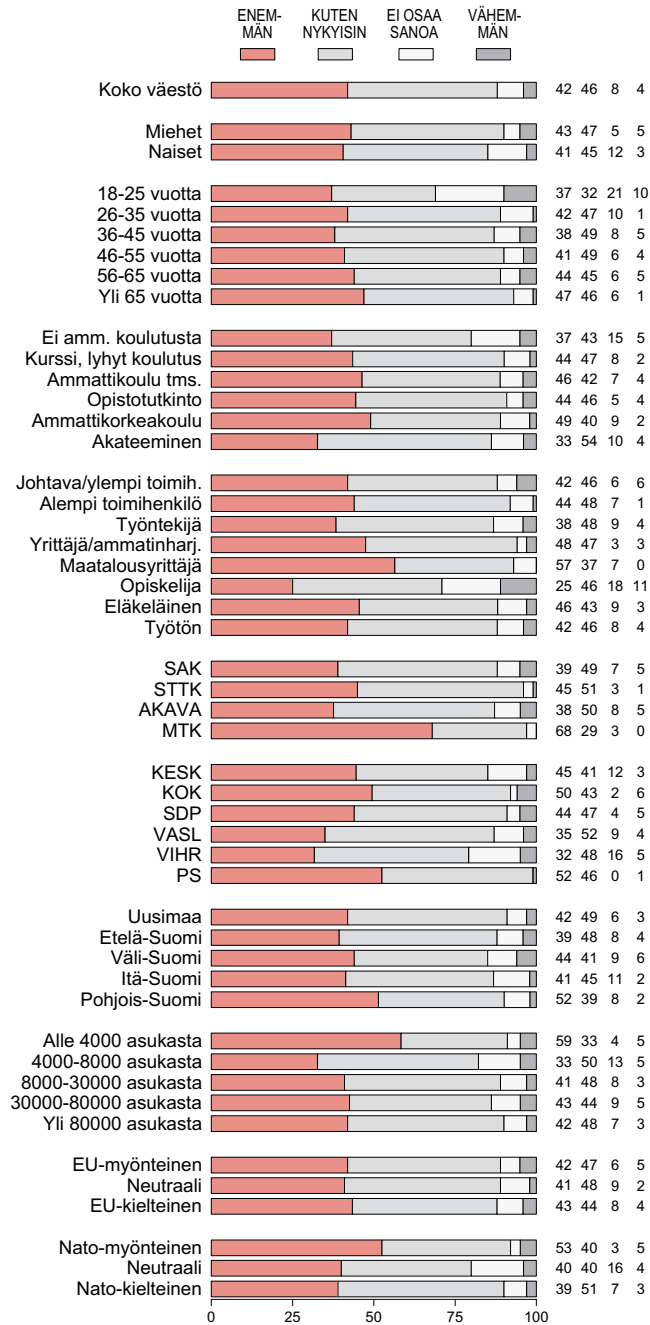
yhteistyö on ainakin kansalaisten mielikuvatasolla poikkeuksellisen hedelmällinen pelto kylvää uusia aloitteita ja ideoita.

Kuluneen vuoden aikana pohjoismainen puolustusyhteistyö on painottunut yhtenä konkreettisena yhteistyön alueena. Suomalaiset ja ruotsalaiset joukot ovat tehneet runsaasti yhteistyötä eri kriisinhallintaoperaatioissa ja näillä näkymin tulevat tekemään sitä entistä enemmän EU:n nopean toiminnan joukkojen puitteissa. Vähemmän esillä olevilla materiaalihankinnan ja huollon aloilla yhteistyötä on tehty

Suomi, EU ja maailma -tutkimus

Kuvio 46. MITEN ERI ASIOIDEN TULISI PAINOTTUA SUOMEN ULKOPOLITIIKASSA: POHJOISMAINEN PUOLUSTUS-YHTEISTYÖ (%).

EVA / Yhdyskuntatutkimus Oy 2007-2008

jo jonkin aikaa. Lisäksi myös kotikentällä, eli Pohjoismaiden ilma- ja merivalvonnassa kaavaillaan entistä syvempää yhteistyötä, jossa myös Nato-maa Norja olisi mukana. Suomalaiset suhtautuvat tähän yhteistyöhön erittäin positiivisesti (ks. sivu 52). Yli neljä kymmenestä (42 %) toivoo, että sitä painotettaisiin ulkopoliitikassamme nykyistä enemmän ja miltei puolet (46 %) katsoo, että sitä painotetaan sopivasti. Kun vastauksia katsotaan tarkemmin eri väestöryhmien tasolla, voidaan havaita, että puolustusyhteistyö Ruotsin kanssa maistuu sellaisillekin väestöryhmille, jotka vieroksuvat kaikkia muita potentiaalisia puolustusyhteistyötahoja (**kuvio 46**).

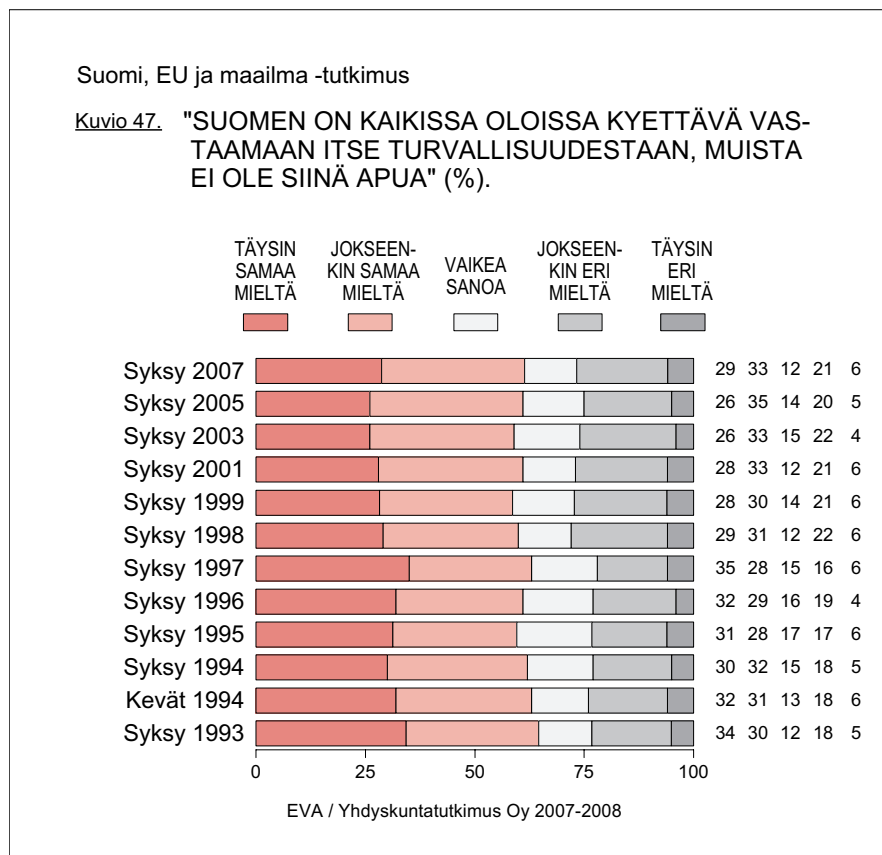
Kaikella on kuitenkin rajansa. Vaikka puolustusyhteistyö Ruotsin kanssa sopii suomalaisille, ei Ruotsin tie voi olla Suomen. Valtaenemmistö (70 %) vastustaa ajatusta siitä, että Suomen tulisi seurata Ruotsin mallia ja alkaa jo luopua yleisestä asevelvollisuudesta (**kuvio 45e**). Vain yksi viidestä (20 %) yhtyy tähän ajatukseen. Tässä kohdin suomalaisten logiikka liittyyneen siihen tekijään joka 200 vuotta sitten erotti Suomen Ruotsista.

5 TURVALLISUUS

5.1 UHKA AKO MEITÄ MIKÄÄN?

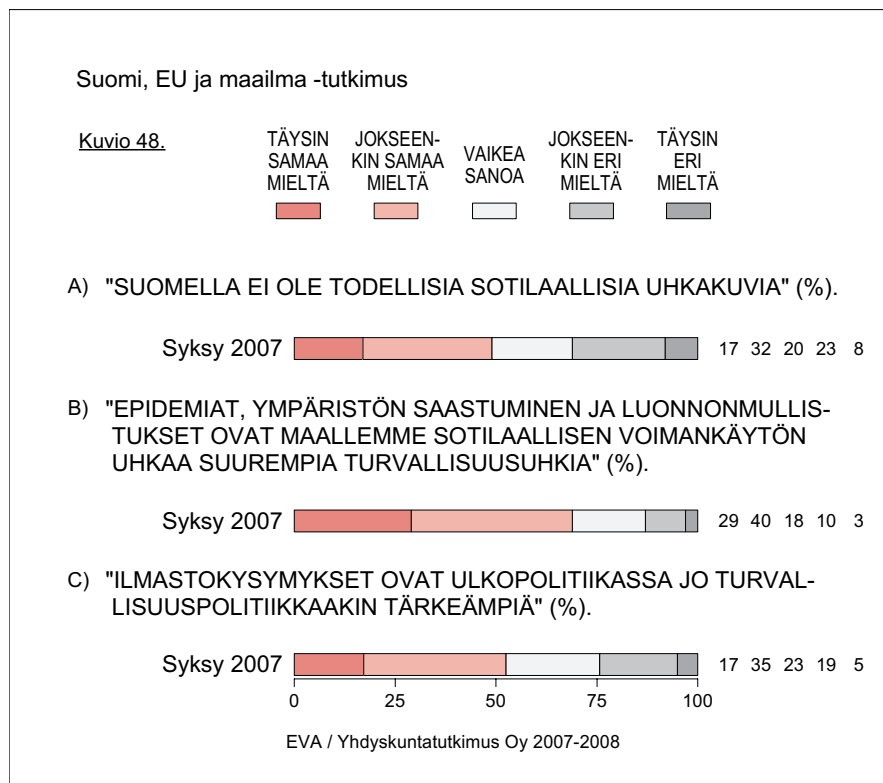
Kuusi kymmenestä (62 %) suomalaisesta allekirjoittaa teesin ”Suomen on kaikissa oloissa itse kyettävä vastaamaan turvallisuudestaan, muista ei ole siinä apua”. Runsas neljännes (27 %) puolestaan katsoo, että ulkopuolinen apukaan ei olisi pahitteeksi. Modernin turvallisuuspolitiikan näkövinkkelistä kansan enemmistön kantaa voitaisiin kutsua epämuodikkaaksi, sillä nykyään on tapana korostaa, että turvallisuusuhat ovat monimuotoisia ja rajat ylittäviä, eikä niitä kyetä torjumaan ilman yhteistyötä (kuvio 47).

Tulosten trenditarkastelu kertoo, että kyse ei ole kovin helposti päivittyvästä käsityksestä. Kannat tähän ’omillaan pärjäämistä’ korostavaan

teesiin ovat pysyneet jokseenkin kiveen hakattuina neljäntoista vuoden ajan. Näin siitä huolimatta, että Suomessa, ulkomaailmassa ja Suomen suhteissa siihen on tuon pitkäkhön ajanjakson aikana tapahtunut maamme EU-jäsenyyden kaltaisia muutoksia, joita ei voi sivuuttaa historian reunahuomautuksina. Mitä ilmeisimmin suomalaisten enemmistön mielestä kaikkein olennaisin tekijä – maamme haastava geopoliittinen sijainti – ei ole muuttunut. Näin teesi historian ope- tuksia henkien vetoaa myös suomalaisten maanpuolustustahtoon. Tästä kertoo muun muassa se, että enemmistö myös Suomen mahdolliseen Nato-jäsenyyteen myönteisesti suhtautuvista allekirjoittaa sen.

Käsitys, jonka mukaan suomalaisten on joka tapauksessa vastattava itse turvallisuudestaan on enemmistön asettama lähtökohta, joka saattaa osaltaan selittää suomalaisten laimeaa ja merkittävil- tä osin kielteistä suhtautumista sotilaalliseen liittoutumiseen. Toinen syy saattaa olla joka toisen (49 %) näkemys, ettei Suomella ole todellisia sotilaallisia uhkakuvia. Vain kolmannes (31 %) näkee sellaisia olevan, ja kaksi kymmenestä ei osaa ottaa kantaa (**kuvio 48a**).

Suomalaisten kantoja on pidettävänä melko radikaaleina, sillä väittämässä ei ollut tähän hetkeen viittaavaa aikamäärettä, vaan sen merkityksen voidaan tulkita ulottuvan myös pitkälle tulevaisuuteen. Laajimmin väitteen allekirjoittavat Vasemmistoliittoa äänestävät (78 %), mutta ajatuksella on laaja kannatus läpi koko väestöprofiilin. Porvaripuolueiden – etenkin Kokoomuksen – äänestäjät ottavat väitteestä hieman etäisyyttä, mutta eivät väestön keskiarvoon verrattuna järin paljon. Ainoa väestönosa, jossa enemmistö torjuu väitteen, on Nato-myönneiden ryhmä (**kuvio 49**).

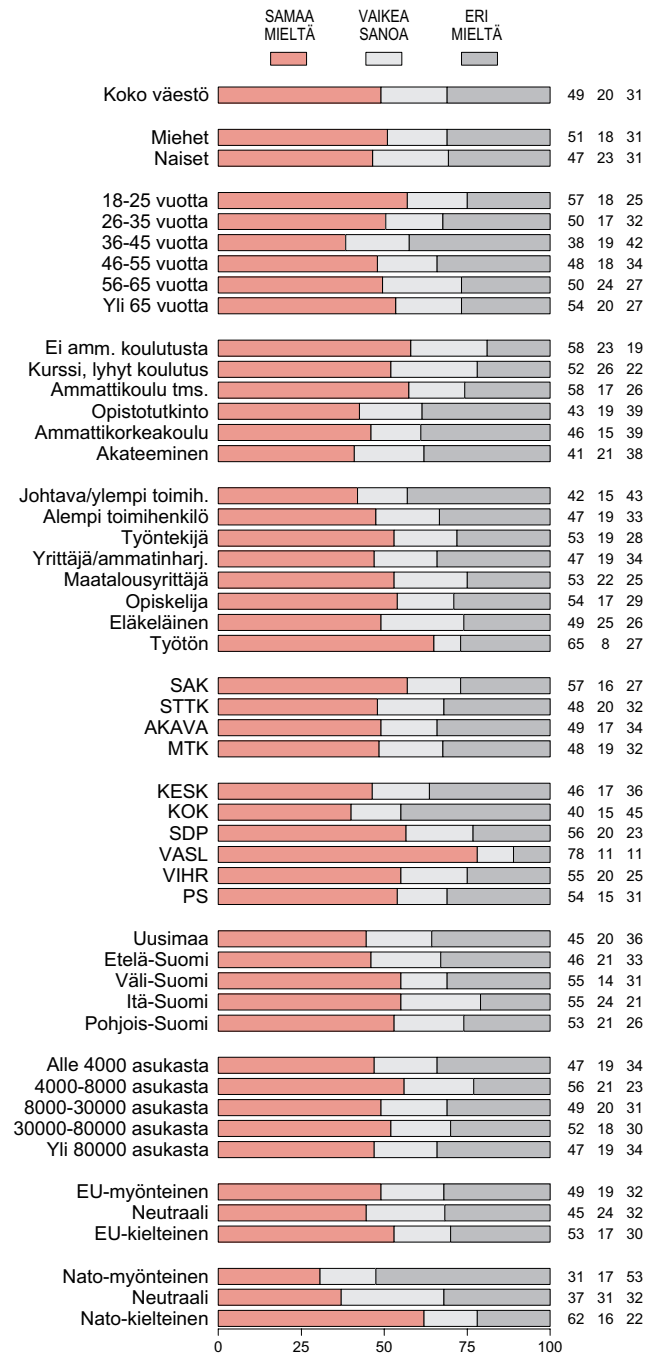
Koska vain kolmannes näkee Suomella todellisia sotilaallisia uhkakuvia, niin on syytä kysyä, uhkaako meitä mikään tai kukaan? Kansalaisten vastaukset viestittävät selvästi, että niin sanottuun laajaan turvallisuuskäsitykseen kuuluvat tekijät koetaan selvästi perinteisiä, ”kovaan” turvallisuuteen kuuluvia uhkakuvia akuuteimmiksi. Seitsemän kymmenestä (69 %) on sitä mieltä, että epidemiat, saasteet ja luonnonmullistukset ovat maallemme sotilaallisen voimankäytön uhkaa suurempia turvallisuusuhkia. Vain pienehkö vähemmistö (13 %) väittää vastaan (**kuvio 48b**). Niukka enemmistö (52 %) kansalaisista allekirjoittaa väitteen, jonka mukaan ilmastokysymykset ovat ulkopoliitikassa jo turvallisuuspolitiikkaakin tärkeämpiä. Toista mieltä asiasta on neljännes (24 %) suomalaisista (**kuvio 48c**). Myös tarkasteltaessa toiveita ulkopoliitikan painotuksista (ks. luku 3.3) voidaan havaita suomalaisten toivovan, että maamme ulkopoliitikassa hoidettaisiin entistä enemmän laajan turvallisuuskäsitteen alle kuuluvia kysymyksiä sekä lähellä että kaukana.

Mutta miten kansan perinteinen lähtökohta – suomalaisten on vastattava itse turvallisuudestaan, muista ei siinä ole apua – on yhteen sovittavissa laajaan turvallisuuteen, jonka tehokkaan hoidon on jo turvallisuusuhkien luonteen vuoksi lähtökohtaisesti oltava luonteeltaan rajat ylittävää? Eri väestöryhmien käsityksiä tästä asiasta selvitettiin faktorianalyysillä, jonka aineistona käytettiin luvussa 3.3 käsiteltyjä ulkopoliitikkaan kohdistuvia odotuksia, joiden välillä havaittiin erisuuntauksia, osin voimakkaitakin riippuvuuksia.

Toisiinsa yhdistyvät ja toisiaan hylkivät odotukset jäsentyivät kaksulotteiseen faktorirakenteeseen. Sen toisena ulottuvuutena on sotilaallisen liittoutumisen vs. liittoutumattomuuden problematiikka. Toinen akseli puolestaan on tulkittavissa voimakkaimpien sisältöelementtien

Suomi, EU ja maailma -tutkimus

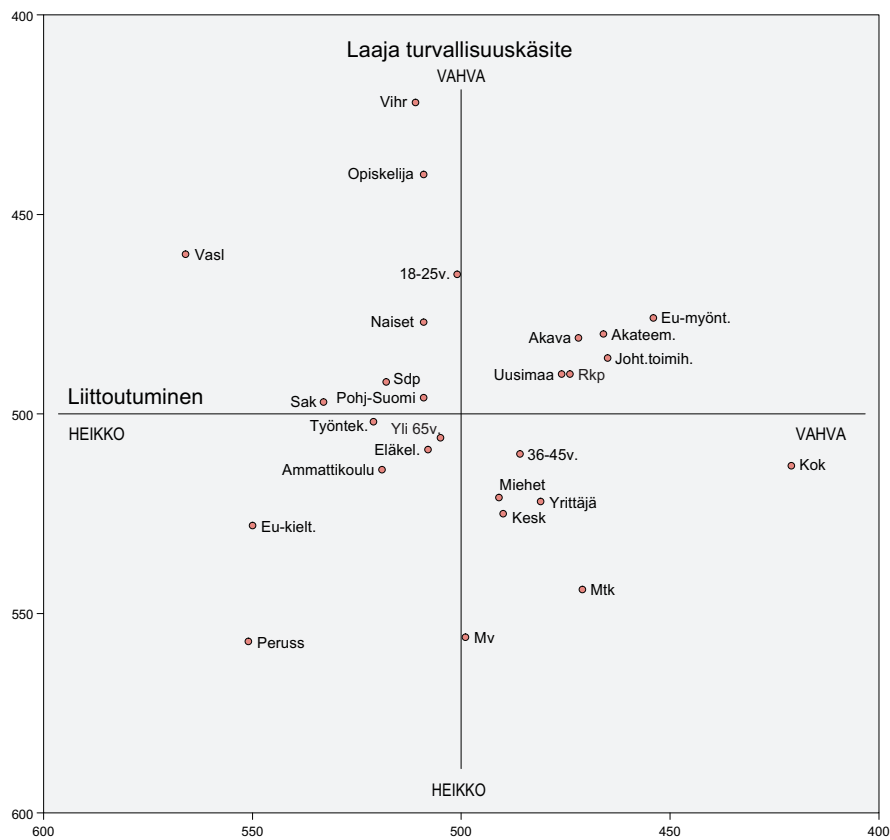
Kuvio 49. "SUOMELLA EI OLE TODELLISIA SOTILAALLISIA UHKAKUVIA" (%).

EVA / Yhdyskuntatutkimus Oy 2007-2008

perusteella niin kutsutuksi laajan turvallisuuskäsitteen ulottuvuudeksi.² Kun faktoritulokset esitetään kartan muodossa, saadaan havainnollinen kuva eri väestöryhmien ulkopoliittisesta orientaatiosta (**kuvio 50**). Karttaa luettaessa tulee ottaa huomioon sen sensitiivisyys (herkkyys

Kuvio 50. SUOMEN ULKOPOLITIIKAN SUUNTAVIITAT: SOTILAALLISTA LIITTOUTUMISTA vs. LAAJAA TURVALLISUUSKÄSITETTÄ KOROSTAVA ASENNOITUMINEN ERI VÄESTÖRYHMISSÄ (faktoripistemäärä-keskiarvot, akselien leikkauspiste = koko väestö keskimäärin).

EVA / Yhdyskuntatutkimus Oy 2007-2008

² Voimakkaimmat lataukset kyseisellä faktorilla (II) saavat ilmastonmuutoksen torjunta (.783), ihmisoikeuksien puolustaminen (.698), kehitysyhteistyö (.687) sekä Itämeren ympäristöongelmat (.649). Liittoutumiskäsitteen (I) kärkeksi kohoavat Nato-jäsenyys (.838), liittoutumattomuuden vaaliminen (-.750), suhteet Yhdysvaltoihin (.576) sekä sotilaallinen kriisinhallinta (.562).

Vaikka II-faktorin nimeämistä 'laajaksi turvallisuuskäsitteeksi' voi pitää nykyisen turvallisuuspoliittisen keskustelun valossa osuvana, termi on kuitenkin epätarkka sikäli, että turvallisuuden laaja konseptio kattaa kaiken, myös ensimmäisen faktorin sisältämän liittoutumisaspektin. Täten II-faktorin korrekti, joskin kömpelö nimi olisi 'laaja turvallisuuskäsite pois lukien sotilaalliseen liittoutumiseen liittyvät näkökohdat'.

ilmaista vähäisiäkin asennoitumiseroja) ja suhteellisuus. Väestöryhmien sijaintipisteet eivät ilmaise niiden konkreettisia kantoja, vaan ainoastaan kuvaavat ryhmien asennoitumisen suhteellisia eroja toisiinsa nähden ja suhteessa keskimääräisyyteen. Kartan keskipiste ei ole neutraali piste, vaan ilmaisee koko väestön keskimääräistä asennoitumista.

Laajaa turvallisuuskäsitettä (pystyakseli) tähdentävät etenkin Vihreiden kannattajat, mutta myös opiskelijat ja yleensäkin nuoret. Suhteellisesti vierain se on viljelijäväestölle ja Perussuomalaisten kannattajille. Liittoutumisulottuvuudella (vaaka-akseli) keskimääräisyydestä erottuvat paitsi Kokoomuksen kannattajat, myös muun muassa akateemiset, johtavat toimihenkilöt ja EU-myönteiset. Innottomimpia liittoutujia puolestaan ovat Vasemmistoliiton kannattajat, EU-kielteiset sekä Perussuomalaisten kannattajat.

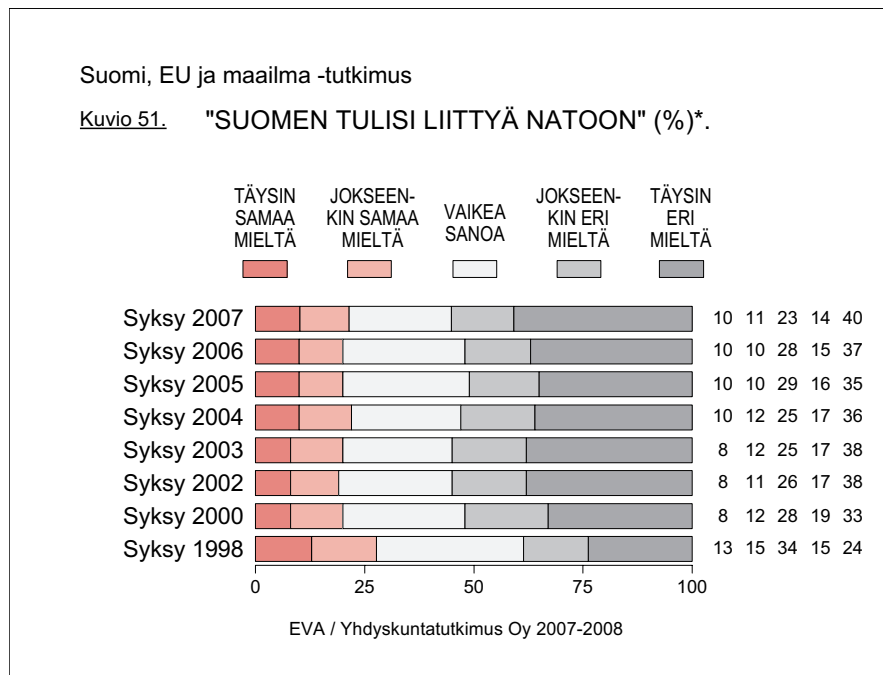
Jos kohta kyseisiä eroja voi pitää osin totunnaisten odotusten mukaisina, tulokset saavat lisää kiinnostavuutta, kun koordinaatistoa tarkastellaan sen molemmat ulottuvuudet samanaikaisesti huomioiden. Puolueiden kannattajakunnat sijoittuvat kartan eri ruutuihin ja niiden väliset etäisyydet piirtyvät osin pitkiksi. Vahvasti liittoutumisorientoituneella (jäljempänä L) mutta laajaa turvallisuuskäsitettä (LTK) keskimääräistä vaisummin puoltavalla Kokoomuksen kannattajakunnalla nähdään olevan kolme erityyppistä opponijaa. Puolueen etäisyydet niin Vasemmistoliittolaisiin (olematon L, korkeahko LTK), Vihreisiin (huippukorkea LTK, heikohko L) sekä Perussuomalaisiin (olematon LTK, vähäinen L) muodostuvat mittaviksi. Lyhin, joskin huomionarvoinen etäisyys Kokoomuksen kannattajilla on RKP:n ja Keskustan kannattajiin.

Myös Vihreiden ja Perussuomalaisten välinen matka – vaikka molemmat sijaitsevat kartan liittoutumispenseällä puolella – piirtyy pitkäksi. Kovin yksissä eivät käy näin mitaten myöskään Keskustan ja Vihreiden premissit. SDP sijoittuu jokseenkin tarkasti Keskustan ja Vasemmistoliiton välisen janan puoliväliin. Suurista puolueista SDP sijoittuu lähimmäksi kartan keskipistettä.

5.2 NATO PELOTTAA

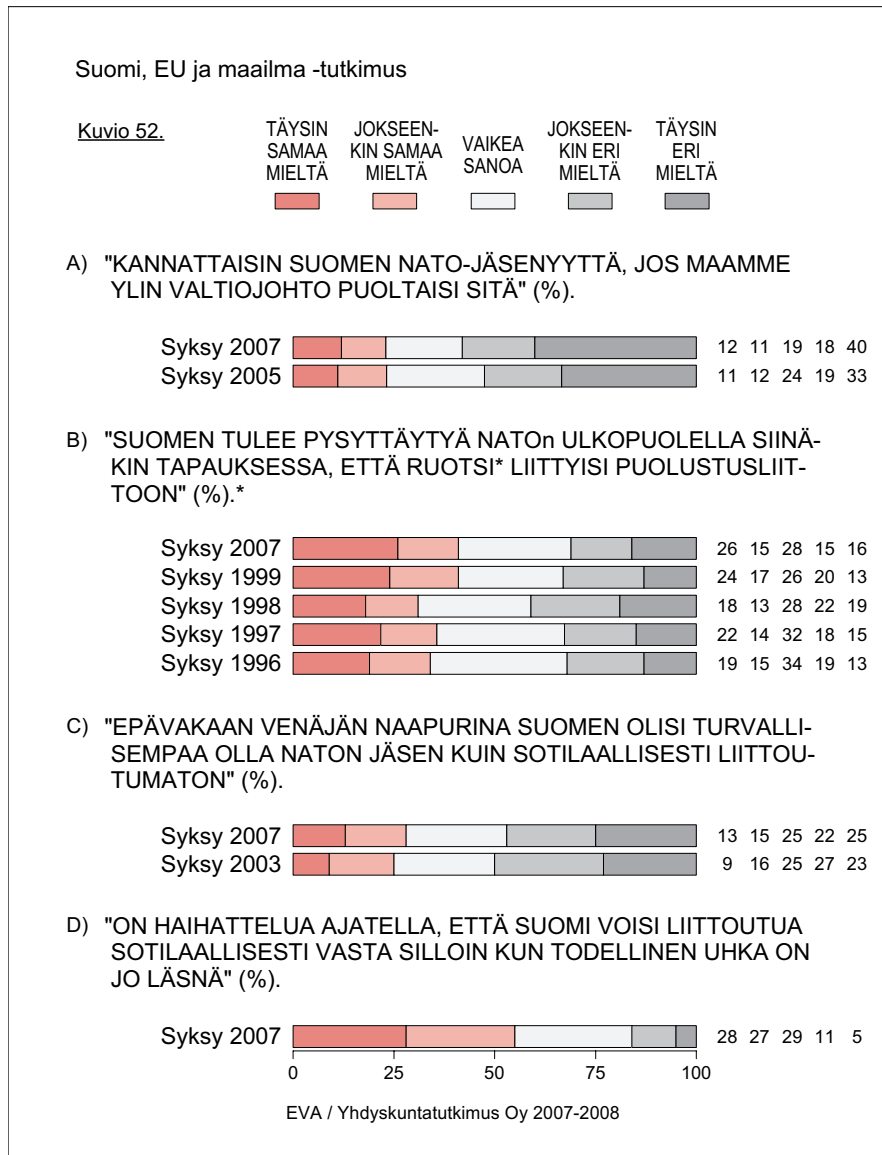
Suomen mahdollisen Nato-jäsenyyden kannatus on läpi koko 2000-luvun madellut 20 prosentin tuntumassa. Nyt runsas viidennes suomalaisista (21 %) on sitä mieltä, että Suomen tulisi liittyä Natoon. Osuus on kasvanut viime vuodesta yhden prosenttiyksikön. Kun myös jäsenyyttä vastustavia löydetään kaksi prosenttiyksikköä aiempaa enemmän (nyt 54 %), kannanotoissa havaitaan vähäistä polarisoitumista. Vailla kantaa on silti edelleen merkittävän moni, lähes joka neljäs (23 %). Asenteet Suomen mahdolliseen Nato-jäsenyyteen polkevat käytännössä paikoillaan (**kuvio 51**).

Hienoista vastustuksen tiukentumista heijastaa kuitenkin väittämä, jossa Nato-jäsenyyden kannattaminen ehdollistetaan valtio johdon puolelle. Myönteisiä kantoja valtio johdon suositus lisäksi vain kahdella prosenttiyksiköllä. Sen sijaan jäsenyyden vastustusta valtio johdon

* Vuosien 1998, 2000, 2002, 2004 ja 2006 tulokset perustuvat EVAn kansalliseen asennetutkimukseen.

suositus vain tiukentaisi neljällä prosenttiyksiköllä siten, että jäsenyyden vastustus alkaisi lähentyä jo 60 prosenttia (58 %). Edellisestä mittauskerrasta (vuonna 2005) kyseisen 'entä jos' -ajatuksen, torjunta on paitsi kasvanut, myös jyrkentyneet: 'täysin eri mieltä' -asenteet ovat lisääntyneet (6 prosenttiyksikköä) (**kuvio 52a**).

* Kysymysmuoto osittain muuttunut. Ennen vuotta 2007: "...että Ruotsi ja Baltian maat liittyisivät..."

Useat poliitikkomme ovat, etenkin takavuosina, puhuneet niin sanotun Nato-option olemassaolosta. Ulko- ja turvallisuuspolitiikan subliimissa kielenkäytössä se on merkinnyt sitä, että Suomessa voitaisiin harkita Natoon liittymistä siinä tapauksessa, että maamme ulko- ja turvallisuuspolitiikan toimintaympäristössä tapahtuisi muutoksia, jotka tekisivät asian ajankohtaiseksi.

Yksi tällainen muutos voisi olla esimerkiksi Ruotsin – tosin tällä hetkellä hyvin epätodennäköinen – jäsenyyshakemus Natoon. Neljä kymmenestä suomalaisesta (41 %) kansalaisesta hylkäisi Nato-jäsenyyden siinäkin tapauksessa, että Ruotsi päättäisi liittyä puolustusliittoon. Ruotsi olisi kuitenkin kansallemme valtiojohtoamme tehokkaampi jäsenyyden suosittelija, sillä miltei kolmannes (31 %) liittäisi maamme Natoon Ruotsin vanavedessä. Tämäkin vetoapu olisi kuitenkin vähäisempi kuin edellisillä mittauskerroilla 90-luvun lopulla (**kuvio 52b**).

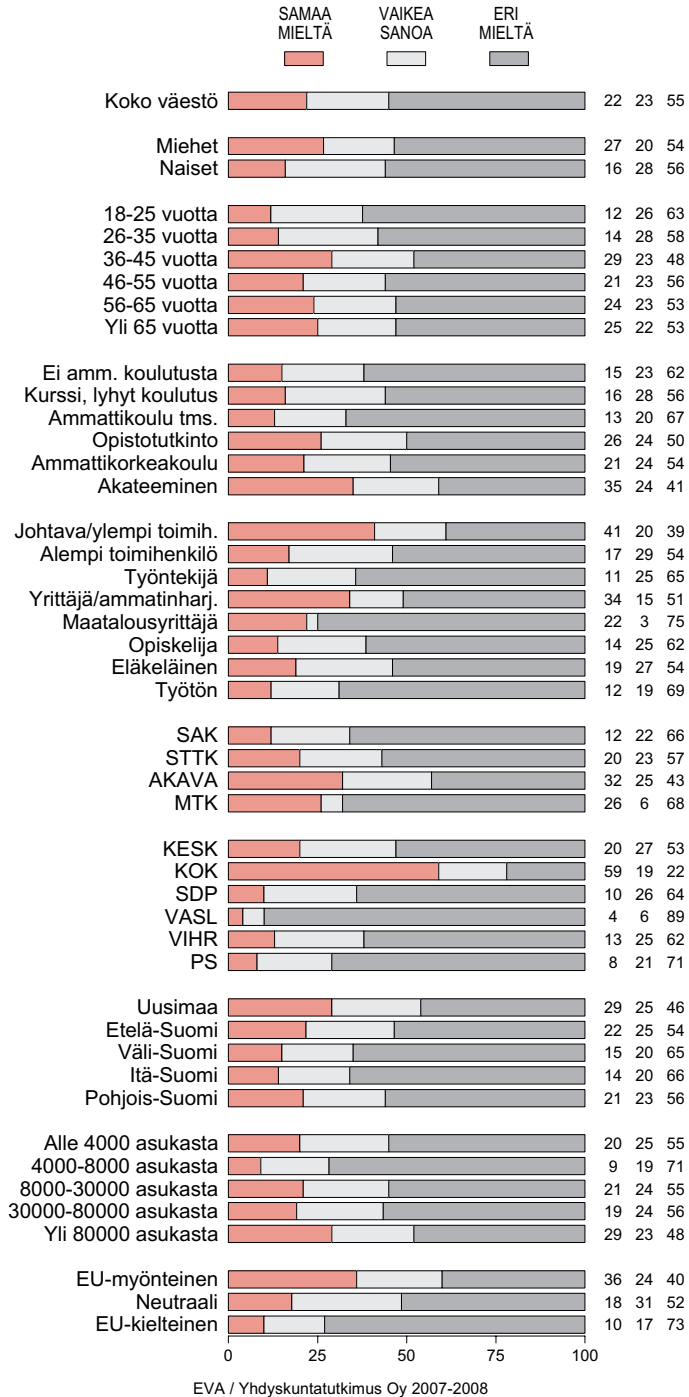
Toinen mahdollinen Nato-option laukaiseva tapahtumakulku voisi saada alkunsa siitä, että Venäjällä tapahtuisi jotain. Kuitenkin vain alle kolme kymmenestä (28 %) suomalaisesta on sitä mieltä, että epävakaan Venäjän naapurina Suomen olisi turvallisempaa olla Naton jäsen kuin sotilaallisesti liittoutumaton. Miltei puolet (47 %) on asiasta eri mieltä. Venäjän epävakaudesta ehdollistettuna Nato-jäsenyyden kannatus on kuitenkin noussut hienoisesti (3 prosenttiyksikköä) vuodesta 2003 (**kuvio 52c**).

Jos liittoutua pitää, täytyy se kuitenkin tehdä ajoissa. Selkeä enemmistö (55 %) myötäilee väittämää, että on haihattelua ajatella, että Suomi voisi liittoutua sotilaallisesti vasta silloin kun todellinen uhka on jo läsnä. Toista mieltä asiasta on vain kuudennes (16 %). Merkittävän suuri osa, kolme kymmenestä (29 %) ei osaa tai halua ottaa väittämään kantaa (**kuvio 52d**).

Edellä käsiteltyjen väittämien väestöryhmäkohtaiset jakaumat (**kuvio 53**) muistuttavat kovasti toisiaan. Kokoomusta äänestävät muodostavat ainoan väestöryhmän, jonka enemmistö systemaattisesti kannattaa maamme Nato-jäsenyyttä riippumatta siitä, miten suhtautumista siihen kysytään. Useimmissa väestöryhmissä Nato-jäsenyyden sitominen tapahtumiin jommassa kummassa naapurissa kasvattaa jäsenyyden kannatusta, mutta vain hieman. Mielenkiintoista kyllä, sekä Ruotsin esimerkki että Venäjän uhka olisivat suomalaisille valtiojohtoamme parempia suosittelijoita Nato-jäsenyydelle.

Suomi, EU ja maailma -tutkimus

Kuvio 53. "SUOMEN TULISI LIITTYÄ NATOON" (%).

5.3 MITÄ NATO MUUTTAISI?

Suomessa viime aikoina käytyä Nato-keskustelua ovat ryydittäneet sekä poliitikkojen kannanotot että eri tahojen julkaisemat raportit, joissa on esitelty paitsi Natoa itseään, myös asiantuntija-arvioita Suomen mahdollisen Nato-jäsenyyden vaikutuksista Suomelle. Kuten edellisen luvun tuloksista voidaan nähdä, ainakaan toistaiseksi keskustelun ja lisäinformaation vaikutus ei näy kansalaisten Nato-kannoissa suuntaan tai toiseen. Voidaankin olettaa että sekä Nato-jäsenyydelle myönteiset että kielteiset kannat ovat juurtuneet melko syvään ja ovat riippuvaisia sekä yksilöiden poliittisista kannoista että maailmankatsomuksesta laajemminkin.

Vaikka Nato-kannoilla on erilaisia mentaalisia taustavaikuttimia, keskeinen suhtautumisperuste ovat käsitykset jäsenyyden seurausvaikutuksista. Mitä hyvää ja mitä huonoa liittymisestä oletetaan seuraavan? Tämän selvittämiseksi kansalaisilta kysyttiin, millainen vaikutus Nato-jäsenyydellä heidän nähdäkseen olisi eri asioihin maassamme. Vastajien tuli arvioida kahdeksatoista julkisesta keskustelusta poimittua näkökohtaa.

Vaikutusarviot asettuvat selvään järjestykseen. Vaikka eri suuntaisia vaikutuksia identifioidaan lukuisasti, myös neutraalin 'ei muuttaisi' -kannan peittämä alue on tulosprofiilissa laaja. Laajimmin tunnistetut vaikutukset ovat luonteeltaan Nato-kriittisiksi luettavia. Tämä on sikäli luonnollista, että koska kansalaisten perusasenne jäsenyyteen on niiva, siitä löydetään helpommin negatiivisia kuin positiivisia piirteitä **(kuvio 54)**.

Asioiksi, joita jäsenyys lisäisi, nähdään ennen muuta puolustusmenojen osuus valtion budjetissa (77 % arvioi lisäävän, 3 % vähentävän) sekä suomalaisten sotilaiden osallistuminen vaarallisiin kriisinhallintatehtäviin (75 %/2 %). Selvin vähentävä vaikutus jäsenyydellä puolestaan arvioidaan olevan maamme Venäjä-suhteisiin (3 %/66 %) sekä kansalliseen itsemääräämisoikeuteen (5 %/55 %). Enemmistö otaksuu jäsenyyden lisäävän myös uhkaa Suomen joutumisesta terrori-iskujen kohteeksi (59 %/3 %).

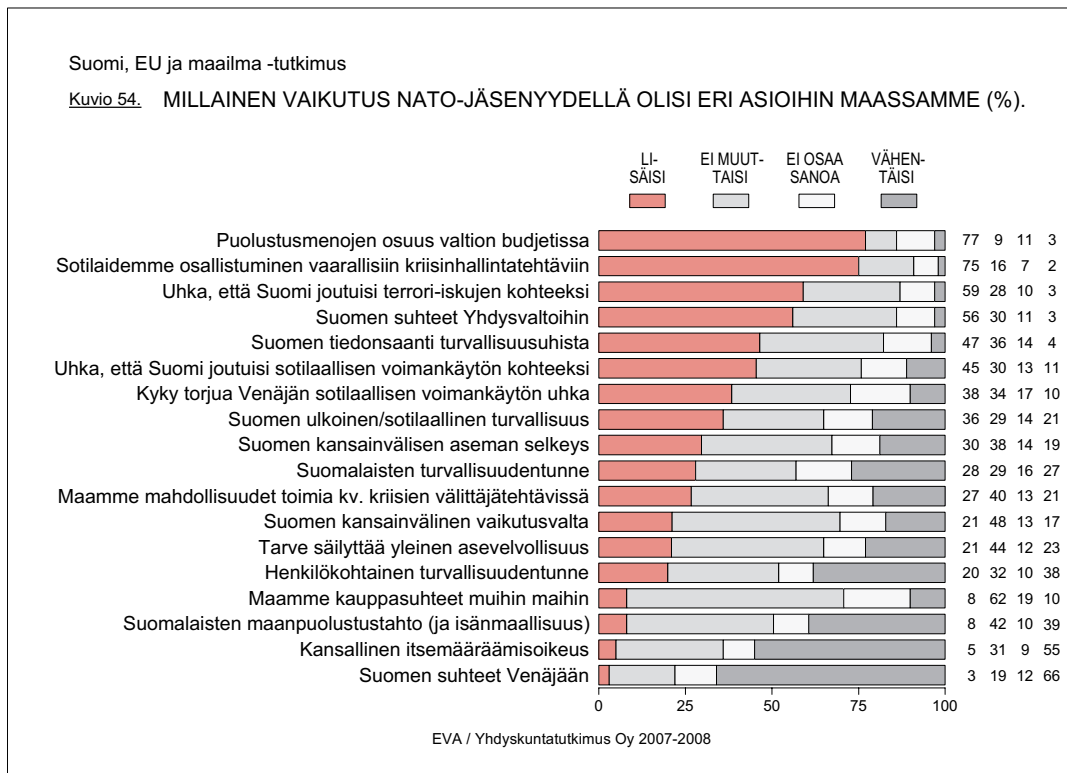
Kaikki laajimmin tunnistetut vaikutukset eivät kuitenkaan ole kielteisiä. Lisääntyviksi nähdään laajasti myös suhteemme Yhdysvaltoihin (56

%/3 %) sekä Suomen tiedonsaanti erilaisista turvallisuushkista (47 %/4 %). Pikemminkin lisääntyviksi kuin vähentyviksi nähdään niin ikään myös kykymme torjua Venäjän sotilaallisen voimakäytön uhka (38 %/10 %) ja maamme sotilaallinen/ulkoinen turvallisuus yleensä (36 %/21 %).

Turvallisuutta yleisellä tasolla koskevat tekijät kiertyvät kuitenkin eräänlaiseksi vaikutusten ja vastavaikutusten kehäksi. Vaikka tavallaan olisimme turvatumpia ja puolustuskykyisempiä, kasvaisi monien mielestä myös uhka että joutuisimme sotilaallisen voimankäytön kohteeksi (45 %/11 %).

Eri suuntaisten vaikutusten ohella löydetään myös asioita, joihin Nato-jäsenyyden ei uskota juuri vaikuttavan. Tällaisia ovat lähinnä maamme kauppasuhteet muihin maihin (62 % otaksuu pysyvän ennallaan) sekä maamme kansainvälinen vaikutusvalta (48 %).

Vaikutuksia henkilökohtaiseen ja kollektiiviseen turvallisuudentunteeseen arvioitaessa tulokset piirtyvät osin kahtalaisiksi. Joka viides (20 %

kokee oman turvallisuudentunteensa lisääntyvän jäsenyyden myötä ja lähes kaksi viidesosaa (38 %) heikentyvän. Kun arvioitavana on suomalaisten turvallisuudentunne yleensä, kannanotot jakaantuvat tasan (28 %/27 %).

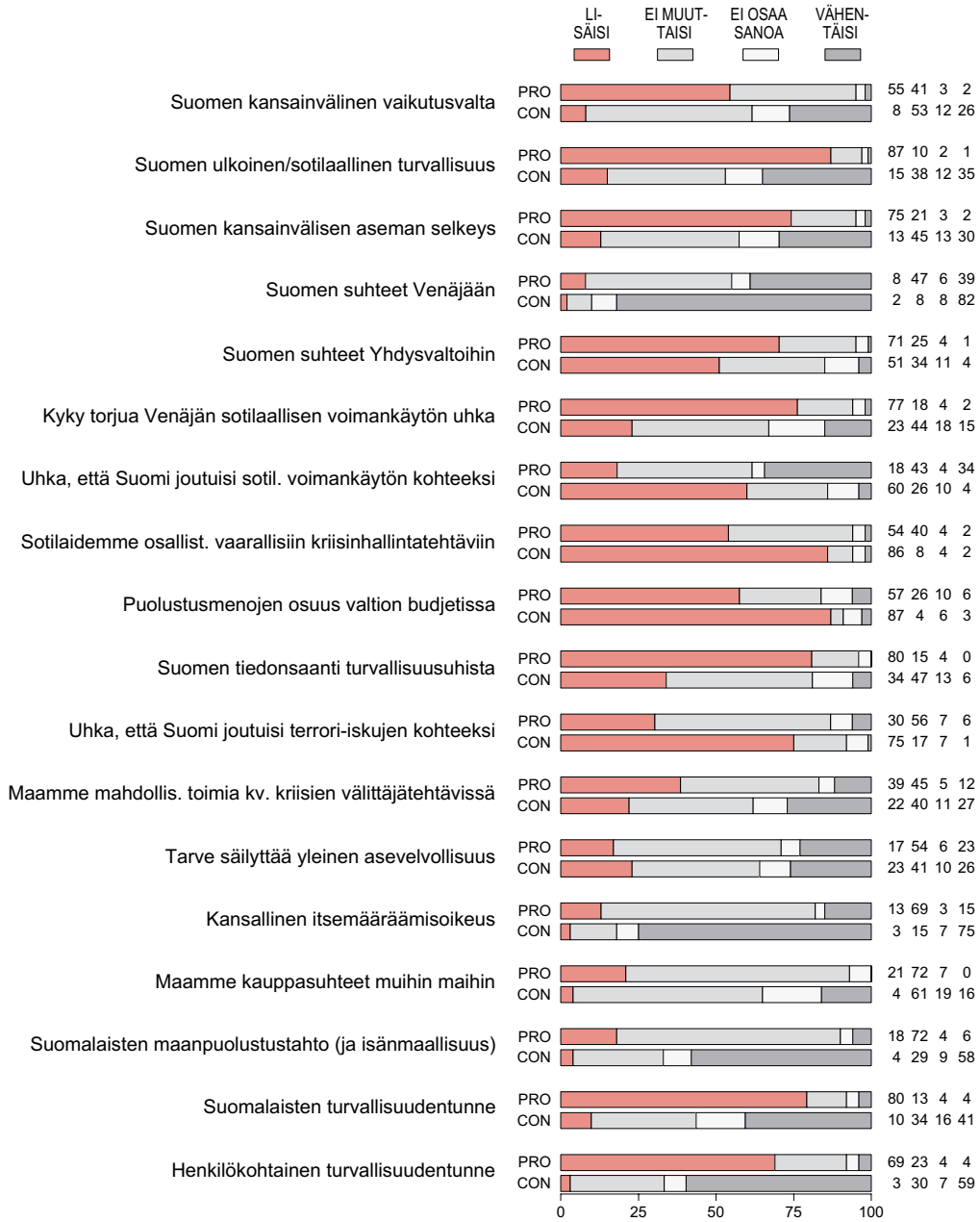
5.4 NATO – PUOLESTA JA VASTAAN

Mitä mieltä Nato-jäsenyydelle myönteiset ja kielteiset ovat Nato-jäsenyyden vaikutuksista? Tarkasteltaessa näiden kahden ryhmän arvioita mahdollisen jäsenyyden vaikutuksista (**kuvio 55**) voidaan havaita, että vastapoolit ovat ainakin osin samaa mieltä monista muutoksista, jotka sotilaallinen liittoutuminen toisi muassaan. Lisäksi löytyy koko joukko sellaisia oletettuja vaikutuksia, joiden toteutumiseen kumpikaan ryhmä ei usko, mutta joita yhtä kaikki käytetään kättä pidempänä ajankohtaisessa keskustelussa. Lopulta erottuvat myös sellaiset asiat, joiden kohdalla voidaan puhua syvemmästä erimielisyydestä näiden kahden ryhmän välillä ja jotka aidosti jakavat suomalaisia Nato-myönteisten ja -kielteisten leireihin.

Mistä vaikutuksista ollaan samaa mieltä

- **Puolustusmenot ja osallistuminen kriisinhallintaan:** Enemmistö molemmissa leireissä on sitä mieltä, että jäsenyys lisääisi sekä puolustusmenojen osuutta valtion budjetissa että sotilaidemme osallistumista vaarallisiin kriisinhallintatehtäviin.
- **Suurvaltasuhteet:** Molemmat ryhmät näkevät, että jäsenyys yhtäältä veisi Suomea lähemmäksi Yhdysvaltoja ja toisaalta ei ainakaan lämmittäisi Suomen ja Venäjän välejä.
- **Terrori-iskujen uhka:** Molemmat ryhmät ovat yhtä mieltä siitä, että jäsenyys ei ainakaan vähentäisi Suomen uhkaa joutua terroristi-iskujen kohteeksi.
- **Tiedonsaanti turvallisuushista:** Suomen tiedonsaanti turvallisuushista ei kummankaan ryhmän mielestä ainakaan vähenisi.

Kuvio 55. MILLAINEN VAIKUTUS NATO-JÄSENYTYDELLÄ OLISI ERI ASIOIHIN: NATO-MYÖNTEISET vs. NATO-KIELTEISET (%).

Mistä ollaan samaa mieltä, ettei oleellista vaikutusta

- **Kauppasuhteet:** Kummassakaan ryhmässä enemmistö ei usko, että jäsenyydellä olisi vaikutuksia maamme kauppasuhteisiin muiden maiden kanssa.
- **Asevelvollisuus:** Jäsenyys ei kummankaan ryhmän mukaan vaikuta kovin dramaattisesti asevelvollisuuden säilyttämisen tarpeeseen.
- **Kriisien välittäminen:** Jäsenyys ei kummankaan ryhmän mielestä muuttaisi olennaisesti Suomen mahdollisuuksia toimia kansainvälisten kriisien välittäjänä.

Mikä jakaa?

- **Kysymys sotilaallisesta turvallisuudesta:** Nato-myönteiset uskovat, että liittoutuminen lisäisi Suomen sotilaallista turvallisuutta, Nato-kielteisten mielestä se pikemminkin heikkenisi.
- **Kyky torjua Venäjän sotilaallisen voimankäytön uhka:** Vallitsevin kanta Nato-kielteisten parissa on, että Natolla ei olisi asiaan vaikutusta. Nato-myönteiset katsovat kyvyn torjua Venäjän uhka kasvavan.
- **Uhka joutua sotilaallisen voimankäytön kohteeksi:** Nato-kielteiset katsovat, että jäsenyys tekee Suomesta maali- taulun. Nato-myönteisistä jäsenyys joko ei muuttaisi tai vähentäisi sotilaallisen voimankäytön uhkaa.
- **Turvallisuudentunne ja maanpuolustustahto:** Nato-myönteisten mielestä jäsenyys lisäisi sekä henkilökohtaista että suomalaisten turvallisuudentunnetta. Maanpuolustustahtoon jäsenyys ei vaikuttaisi. Nato-kielteisten arvioissa kaikki kolme vähentyisivät.
- **Suomen kansainvälinen asema ja vaikutusvalta:** Nato-myönteiset uskovat, että jäsenyys selkeyttäisi Suomen aseman ja lisäisi Suomen vaikutusvaltaa. Nato-kielteiset eivät usko tällaisiin vaikutuksiin.
- **Kansallinen itsemääräämisoikeus:** Nato-kielteisten mielestä jäsenyys vähentäisi Suomen itsemääräämisoikeutta. Myönteisten enemmistö ei näe tällaista uhkaa.

6 GLOBALISAATIO

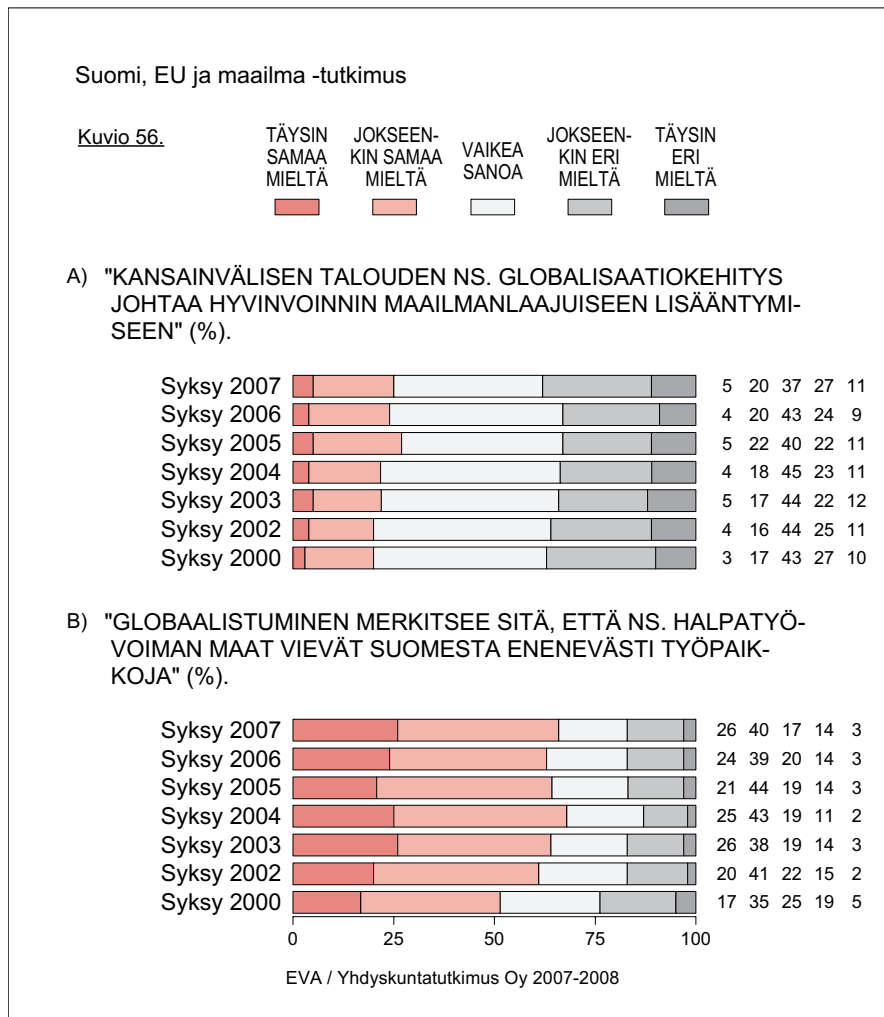
6.1 GLOBALISAATIO TEORIASSA

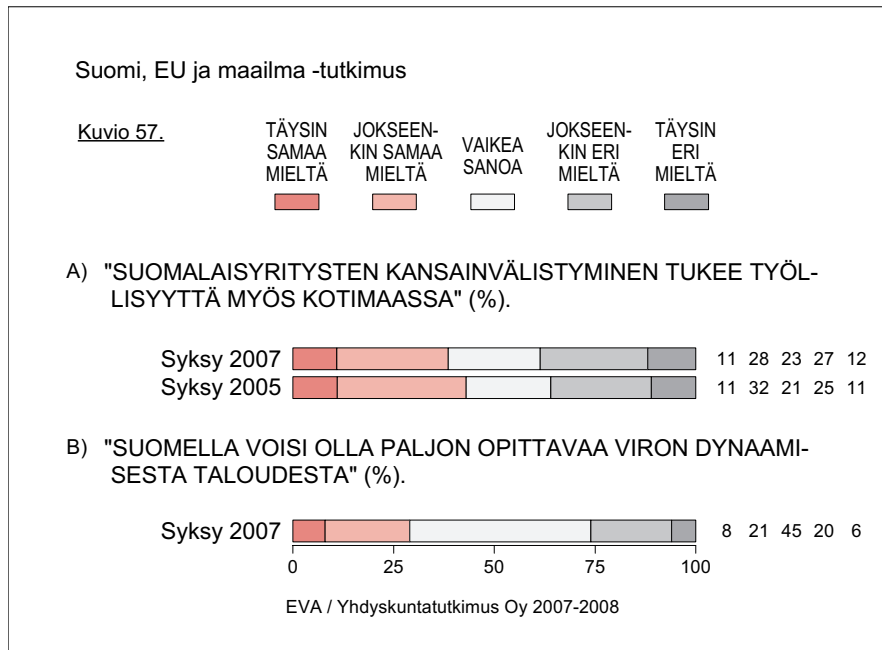
Keskustelulla talouden globalisaatiokehityksestä on sekä duuri- että mollisävynsä. Globalisaation puoltajat ovat todenneet globalisaation, paitsi levittäneen vaurautta kaikkialle ja kasvattaneen sitä, myös tuoneen monet epävakaitkin maat ja maanosat konkreettisesti mukaan koko maailmanpolitiikkaa vakauttaneeseen monenväliseen yhteistyöhön. Kriitikkojen mukaan taloudellinen globalisaatio ei mahdollisista materiaalisista ansioistaan huolimatta ole onnistunut, sillä siitä on puuttunut sosiaalinen ulottuvuus. Globalisaation hyödyt eivät ole jakaantuneet tasaisesti, eikä se ole kyennyt vastaamaan ihmisten tarpeisiin.

Joka neljäs (25 %) yhtyy käsitykseen, jonka mukaan kansainvälisen talouden globalisaatiokehitys johtaa hyvinvoinnin maailmanlaajuiseen lisääntymiseen. Eri mieltä olevia on enemmän, lähes kaksi viidestä (38 %). Vailla kantaa olevien suuri osuus (37 %) kertoo mielipiteenmuodostuksen vaikeudesta. Jakauma on hieman kriittisempi kuin vuotta aiemmin saatu. Vuonna 2005 mitatut ja sitä edeltäneet merkit kantojen orastavasta myönteistymisestä näyttäisivät täten taittuneen. Kokonaisuutena asennekehitystä kuvaava aikasarja on kuitenkin pysynyt huomattavan vakaana (**kuvio 56a**).

Suomen ja muiden Pohjoismaiden katsotaan yleisesti, ei vain pärjänneen globalisaatiossa hyvin, vaan myös hyötynneen siitä merkittävästi. Suomalaisen enemmistö (66 %) katsoo kuitenkin globalisaation merkitsevän lähinnä sitä, että halpatyövoiman maat vievät meiltä työpaikkoja. Toista mieltä on vain kuudennes kansasta. Vaikka vuosituhannen alkuvuosina vallinnut, teesin välittämien ”kiina-ilmiotuntojen” asteittain synkkenevä trendi ehti jo pysähtyä, ovat tämänkertaiset vastaukset jälleen hieman viimevuotisia pessimistisempiä (**kuvio 56b**). Samalla aiempaa harvempi jaksaa uskoa, että suomalaisyritysten kansainvälistyminen tukee työllisyyttä myös kotimaassa. Näin ajattelee nyt neljä kymmenestä suomalaisesta (39 %) tarkalleen yhtä monien ollessa eri mieltä (**kuvio 57a**).

Pohjoismaisen hyvinvointiyhteiskuntien on sanottu olevan poikkeuksellisen ”globalisaatioyhteensopivia” muun muassa siksi, että ihmiset ovat voineet luottaa ainakin jonkinlaisen turvaverkon olemassaoloon, vaikka globalisaatio veisi työpaikan alta pois. Pohjoismaisen mallin kriitikot ovat huomauttaneet, että turvaverkon edellyttämä iso julkinen sektori kuristaa taloutta varsin korkeiden veroasteidensa kautta. He ovat peräänkuuluttaneet tutkimaan ennakkoluulottomasti, miten nousuissa kilpailijamaissa asiat on järjestetty. Suomelle lähin esimerkki toisenlaisen mallin valinneesta maasta löytyy Suomenlahden eteläpuolelta. Suomalaiset suhtautuvat kuitenkin varsin varautuneesti ja epä-

tietoisesti ajatukseen siitä, että maallamme voisi olla paljon opittavaa Viron dynaamisesta taloudesta. Vain alle kolme kymmenestä (28 %) allekirjoittaa asiaa koskevan väitteen, ja miltei puolet vastaajista (45 %) ei osaa ottaa siihen kantaa. Toisaalta vain neljännes (26 %) kieltää suoraan ajatuksen, että voisimme oppia Viron mallista paljonkin (**kuvio 57b**).

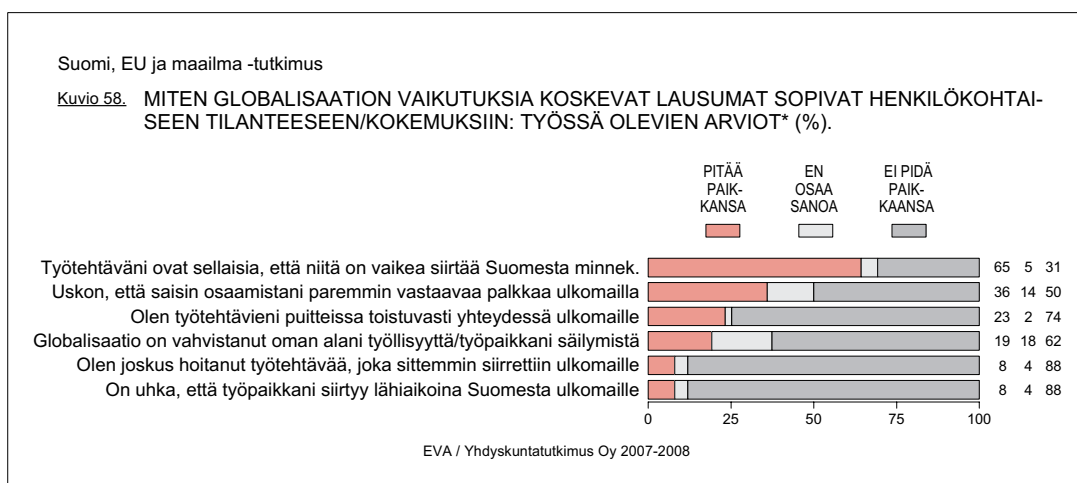
6.2 GLOBALISAATIO KÄYTÄNNÖSSÄ

Taloudellisen globalisaation lopullinen luonne on monitahoinen, ja keskusteluun siitä mahtuu monia sävyjä ja käsityksiä. Tiedotusvälineiden globalisaatiosta välittämä kuva on yleensä voittopuolisesti pessimistinen heijastaen luonnollisesti myös kansalaisten varsin skeptistä suhtautumista talouden maapalloistumiseen. Toisaalta tutkijat ovat painottaneet, että Suomen kaltaiset pienet ja avoimet taloudet ovat ainakin tähän asti kuuluneet globalisaation voittajiin. Samaa todistaa myös jo pitkään jatkunut myönteinen työllisyyskehitys maassamme.

Voidaankin väittää, että globalisaation yleisen imagon ja siitä saadun käytännön kokemuksen välillä on jonkinlainen kuilu, johon on vaikea päästä käsiksi. Tämänkertaisessa tutkimuksessa tehtiin yksi yritys täyttää tätä kuilua. Suomalaisilta kysyttiin heidän konkreettisia kokemuksiaan ja käsityksiään talouden kansainvälistymisestä ja globalisaatiosta henkilökohtaisella tasolla työelämässä. Vaikka kysymyssarja esitettiin tutkimuksen kaikille kohdehenkilöille, tulosten tarkastelu rajataan työssä olevin vastaajiin. Tulokset ovat osin yllättäviä.

Merkittävä osa suomalaisista töissä olevista katsoo työpaikkansa olevan suojassa globalisaation välittömiltä vaikutuksilta. Kaksi kolmesta työssä olevasta (65 %) katsoo työtehtäviensä olevan sellaisia, että niitä on vaikea siirtää Suomesta minnekään. Kolmannes (31 %) puolestaan näkee työtehtävänsä sellaiseksi, että se voitaisiin siirtää Suomesta ulkomaille **(kuvio 58)**.

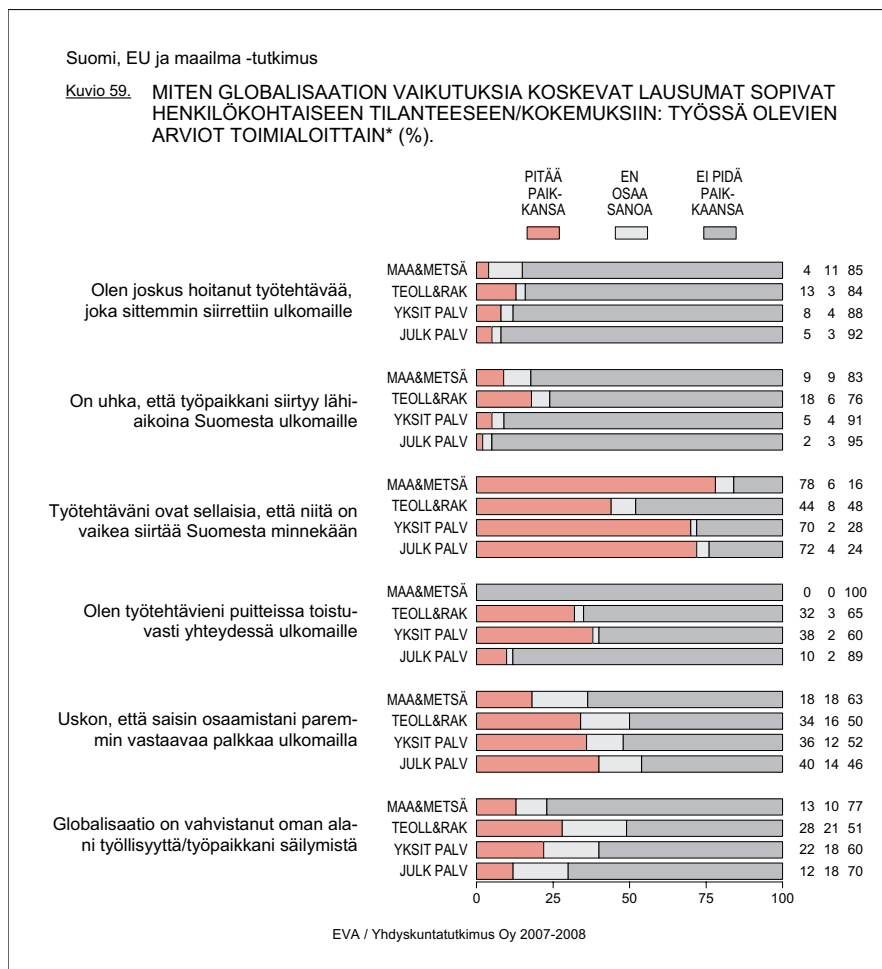
Toimialoittain tarkasteltuna etenkin teollisuuden palveluksessa toimivat kokevat työnsä tässä mielessä alttiiksi globalisaatiolle. Heistä miltei puolet (48 %) katsoo työtehtäviensä olevan sellaisia, että he periaatteessa ovat jatkuvassa kilpailutilanteessa ulkomailla olevien kollegoidensa kanssa. Lähes yhtä moni (44 %) kuitenkin katsoo työtehtäviensä olevan vaikeasti siirrettävissä Suomesta minnekään. Muilla kolmella toimialalla, yksityisillä palvelualoilla, julkisissa palveluissa sekä maa- ja

*Jakaumat laskettu ilman vaihtoehtoa 'en ole/ole ollut työelämässä'.

metsätaloudessa työskentelevistä seitsemän kymmenestä tai useampi katsoo työtehtävänsä olevan globalisaatiolta suojassa (**kuvio 59**). Globalisaatio vaikuttaa toki näidenkin toimialojen työllisyyteen, mutta ainakin toistaiseksi lähinnä epäsuorasti talouskasvun, julkisen sektorin verotulojen tai kysynnän muutosten kautta.

Siinä, missä kolmannes arvioi työpaikkansa siirtämisen ulkomaille periaatteessa mahdolliseksi, näkee huomattavasti harvempi, alle yksi kymmenestä (8 %) omalla kohdallaan suoranaisen uhan työpaikan siirtymisestä lähiaikoina ulkomaille. Valtaosa (88 %) ei koe tällaista

*Jakaumat laskettu ilman vaihtoehtoa 'en ole/ole ollut työelämässä'.

uhkaa. Teollisuuden palveluksessa työskentelevistä miltei kaksi kymmenestä (18 %) tuntee globalisaation uhkaavan heidän omaa työpaikkaansa, kolme neljäsosaa (76 %) ei. Muilla toimialoilla työskentelevät tuntevat olonsa globalisaation suhteen varsin turvallisiksi.

Tulokset vahvistavat myös jo tunnetun faktan: koulutus on hyvä vakuutus myös globalisaation riskejä kohtaan. Mitä korkeampi vastaajan koulutustaso on, sitä useammin hän kokee hoitavansa tehtävää, jota ei voida siirtää ulkomaille. Myös koettu konkreettinen uhka työpaikan luisumisesta ulkomaille on käänteisen lineaarisesti sidoksissa koulutustasoon.

Entä kuinka monet ovat sitten joskus menettäneet työpaikkansa globalisaation seurauksena? Työttömistä – joskin ryhmä on tilastollisen tarkastelun kannalta pieni – jopa neljännes (23 %) ilmoittaa hoitaneensa joskus työtehtävää, joka sittemmin siirrettiin ulkomaille. Työssä olevasta väestöstä alle yksi kymmenestä (8 %) ilmoittaa saman tiedon.³ Yhdeksän kymmenestä työssä olevasta (88 %) ei kuitenkaan ole globalisaatiota omalla kohdallaan tällä tavoin kokenut. Teollisuuden palveluksessa olevista kuitenkin noin joka kahdeksas (13 %) on joskus hoitanut työtehtävää, joka sittemmin siirrettiin ulkomaille. Muilla toimialoilla osuus jää alle kymmenen prosentin. Heidän kohdallaan on mahdollista, että he ovat siirtyneet nykyiselle toimialalleen teollisuudesta juuri globalisaation aikaansaaman rakennemuutoksen seurauksena.

Kuten jo aiemmin mainittiin, hyvä työllisyyskehityksemme todistaa, ettei Suomen saldo globalisaatiossa voi olla kovin huono. Silti työssä olevien selvä enemmistö (62 %) torjuu ajatuksen siitä, että globalisaatio olisi vahvistanut heidän oman alansa työllisyyttä tai oman työpaikan säilymistä. Joka viides (19 %) kokee globalisaation vahvistaneen heidän oman alansa työllisyyttä tai mahdollisuuksia säilyttää oma työpaikka. Teollisuudessa noin kolme kymmenestä (28 %) näkee globalisaation olleen heidän toimialansa työllisyydelle hyväksi enemmistön (51 %) nähdessä asian toisin. Mitalilla on kuitenkin toinenkin puolensa, sillä niiden osuus, jotka katsovat globalisaation vahvistaneen heidän

³ Vastausten tulkinnaissa on syytä muistaa, että lausuma ”olen joskus hoitanut työtehtävää, joka sittemmin siirrettiin ulkomaille” mahdollistaa myönteisen vastauksen, vaikka vastaaja itse ei olisi työpaikkaansa ulkomaille menettänyt. Riittää, että on joskus hoitanut tällaista työtehtävää.

oman alansa työllisyyttä, on kuitenkin kymmenisen prosenttiyksikköä suurempi kuin niiden, jotka ilmoittavat globalisaation suoraan uhkaavan heidän työpaikkaansa.

Suomalaisen yritystoiminnan kansainvälistymisellä on työntekijöiden kohdalla luonnollisesti muitakin vaikutuksia kuin työpaikkojen osittainen altistuminen kansainväliselle kilpailulle. Siinä missä yhteydenpito ulkomaille saattoi joskus ennen olla telex-laitteen välityksellä suoritettua erityistä, harvoille delegoitua korkean tason sanomien vaihtoa, on yhteydenpidosta ulkomaille sittemmin tullut arkipäivää monen työnkuvassa. Työssä olevista suomalaisista neljännes (23 %) ilmoittaa olevansa työtehtäviensä puitteissa toistuvasti yhteydessä ulkomaille. Toimialoista yksityisellä palvelualalla yhteydenpito ulkomaille kuuluu toimenkuvaan neljällä kymmenestä (38 %).

Suomi kilpailee kansainvälisessä taloudessa paitsi työpaikoista, myös yhä enenevässä määrin myös hyvistä työntekijöistä. Suomalaiset ovat perinteisesti hyödyntäneet heille tarjoutuvia mahdollisuuksia työskennellä ulkomailla melko vähän, vaikka tiedetään, että monessa maassa ansaintamahdollisuudet ovat Suomea paremmat. Tähän liittyen vastaajilta kysyttiin, uskovatko he, että he saisivat osaamistaan paremmin vastaavaa palkkaa ulkomailla. Reilu kolmannes (36 %) vastaa myöntävästi, joka toinen (50 %) kieltävästi. Vahvin usko oikeamman tasoisen palkan saamiseen ulkomailla on julkisissa palveluissa työskentelevillä (40 %), mikä osaltaan kuvastaa sitä, että Suomen julkinenkaan sektori ei ole suojassa globalisaation haasteilta.

TAUSTATIETOJA TUTKIMUKSESTA

EVA on selvittänyt suomalaisten integraatiopoliittisia asenteita jo kahdenkymmenen vuoden ajan. Ensitutuma kansalaisajatteluun otettiin vuonna 1988, paljon ennen EU-jäsenyysskeskustelun käynnistymistä. Keväällä 1992 aihealueen seuranta laajennettiin yksittäisistä, muihin aineistoihin sisällytetyistä kysymyksistä teemallisesti kohdennetuiksi erillistutkimuksiksi. Käsillä oleva raportti on tutkimussarjan viidestoista.

Tämänkertaiset tutkimustulokset perustuvat 1 187 henkilön antamiin vastauksiin. Aineisto kerättiin kirjallisena kyselynä postitse 28.11.2007–23.01.2008 välisenä aikana. Kyselyn alkuperäisenä kohdejoukkona oli 3000 koko maan (pl. Ahvenanmaa) väestöön kuuluvaa 18–70 -vuotista henkilöä. Kohdehenkilöt poimittiin satunnaisesti väestörekisteristä.

Tutkimus toteutettiin kaksikielisenä, ts. vastaajat saivat oman äidinkielen mukaisesti joko suomen- tai ruotsinkielisen lomakkeen. Näyte kattaa 39.6 prosenttia brutto-otoksesta. Tulosta on pidettävä tyydyttävänä, kun otetaan huomioon otannan luonne (koko henkikirjoitetusta väestöstä tehty rajaamaton poiminta, jossa kaikki eivät ole tavoitettavissa tai vastaamiskykyisiä), kyselyn aihepiiri ja laajuus sekä se, että kansalaisten tavoittaminen on nykyisin vaikeaa kaikilla tiedonkeruumenetelmillä⁴. Edellisestä, syksyn 2005 vastaavasta mittauksesta osallisuusaktiivisuus laski prosenttiyksikön.

Tutkimusaineisto on rakenteeltaan edustava. Keskeiset demografiset, sosiaaliset ja alueelliset tekijät vastaavat pitkälle menevästi väestörakennetta. Vinoutumaa havaitaan lähinnä ikärakenteessa. Vanhemmat henkilöt ovat – survey-aineistoille yleisemminkin ominaiseen tapaan – jonkin verran innokkaampia vastaajia kuin nuoremmat. Aineiston tilastollisessa analyysissä ei ole käytetty painokertoimia.

⁴ Kansalaisten passiivisuus on samalla tavoin kaikkien tiedonkeruumenetelmien ongelma. Myös puhelin- ja käyntihaastattelussa joudutaan käyttämään huomattavan suuria brutto-otoksia (usein moninkertaisia lopulliseen vastaajamäärään nähden), jotta haluttu vastaajamäärä saataisiin kerätyksi. Koska tarvittujen kontaktiyritysten (puhelin- ja ovikellonsoitot) kokonaismäärästä ei kuitenkaan po. metodeilla operoitaessa tehdä selkoa, julkisuuteen syntyy mielikuva aktiivisesta osallistumisesta.

Tulosten luottamusväli eli ns. virhemarginaali on koko aineiston tasolla jakauman muodosta (saadun prosenttiluvun suuruudesta) riippuen 1–3 prosenttiyksikköä kumpaankin suuntaan. Osaryhmittäisissä tuloksissa marginaali on suurempi, ryhmäkoosta riippuen. Tutkimuksen kyselylomake suorine vastausjakaumineen esitetään raportin liitteenä.⁵

Raportin joissakin aikasarjatarkasteluissa vertailutietoina käytetään EVAn kansallisen asennetutkimuksen tuloksia. Nämä ovat tutkimus-teknisesti vertailukelpoisia, sillä kaikki tulokset perustuvat samaan kysymyksenasetteluun, samaan tiedonkeruumenetelmään ja yhdenmukaisiin otannan poimintakriteereihin. Kysymyskontekstin osittaisen erilaisuuden ohella erottavana tekijänä on ainoastaan EU-aineistojen pienempi vastaajamäärä (runsas tuhat, kun kansallisessa asennetutkimuksessa vastaajia on noin 2000).

Tutkimuksen käytännön toteutuksen on hoitanut aiempaan tapaan Yhdyskuntatutkimus Oy. Muiden EVA-aineistojen tavoin nyt kerätty aineisto luovutetaan Yhteiskuntatieteelliseen tietoaarkistoon (FSD, Tampereen yliopisto). Tietoaarkisto luovuttaa aineistoja edelleen tieteelliseen tutkimus- ja opetuskäyttöön. FSD:n käyttötilastojen perusteella EVAn aineistot ovat kuuluneet arkiston kysytyimpiin aineistoihin. Niitä on hyödynnetty ja hyödynnetään parhaillaan lukuisissa akateemisissa tutkimushankkeissa eri korkeakouluissa Suomessa ja ulkomailla.

⁵ Tutkimusteknisten seikkojen yhteydessä on paikallaan muistuttaa myös prosenttilukujen käyttöön ja tulkintaan liittyvistä tekijöistä. Koska eri vastausvaihtoehtojen osuudet esitetään raportissa – mielipidetutkimuksissa yleisesti sovelletun käytännön mukaisesti – kokonaisluvuiksi pyöristettyinä, niiden yhteenlasku tuottaa joissakin tapauksissa erilaisen tuloksen kuin pyöristämättömistä luvuista laskien. Mikäli esimerkiksi viisiportaisella väittämäasteikolla 'täysin samaa mieltä' olevia on 10.2 prosenttia (pyöristettynä 10) ja 'jokseenkin samaa mieltä' olevia 10.4 prosenttia (10), on eriasteisesti samaa mieltä olevia yhteensä joko 20 prosenttia tai 21 prosenttia, laskutavasta riippuen ($10+10=20$; $10.2+10.4 = 20.6$ eli 21). Samasta syystä koko vastausjakauman summa ei kaikissa tapauksissa ole 100, vaan usein sitä hieman pienempi tai suurempi. Tilastollisesti korrekten jakaumien summan vaihteluväli on 98–102 prosenttia. Tämä mainitaan, koska julkisuudessa toisinaan kritisoidaan virheelliseksi mielipidetutkimusten tuloksia, joista 'ei tule sataa'.

LIITE: KYSELYLOMAKE VASTAUSJAKAUMINEEN

Suomi, EU ja maailma

Tutkimus kansalaisten kokemuksista ja odotuksista 2007-2008

Pyydämme Teitä vastaamaan jokaiseen kysymykseen renkastamalla sen vaihtoehdon numeron, joka vastaa Teidän henkilökohtaista mielipidettänne.

Esimerkki vastauksen merkitsemistavasta:

1 2 3

1. Kuinka kiinnostunut Te nykyisin olette/kuinka aktiivisesti seuraatte Suomen EU-jäsenyyteen liittyviä asioita?

- 10 Erittäin kiinnostunut, seuraan aktiivisesti
55 Melko kiinnostunut, seuraan jonkin verran
31 Vain vähän kiinnostunut, en juuri seuraa
03 En lainkaan kiinnostunut, en seuraa lainkaan
00 En osaa sanoa

2. Entä kuinka hyvin katsotte tuntevanne kyseisiä asioita? Oletteko niistä mielestänne perillä...

- 03 Erittäin hyvin
33 Melko hyvin
52 Melko huonosti
09 Erittäin huonosti
03 En osaa sanoa

3. Mitä mieltä olette seuraavista maamme EU-jäsenyyttä ja muita kansainvälisiä kysymyksiä koskevista väitteistä?

	Täysin samaa mieltä	Jokseen-kin mieltä	Vai-kea sanoa	Jokseen-kin eri mieltä	Täysin eri mieltä
EU:lla tulisi olla yhteinen ulkopoliittikka, jotta se olisi uskottava toimija maailmanpolitiikassa	20	42	19	14	05
EU:n jäsenmaksut ovat aivan liian korkeat jäsenyydestä saataviin etuihin nähden	40	26	23	08	02
Vaikka EU:lla onkin omat pulmansa, se on joka tapauksessa ainoa voima joka voi ohjata ja hallita Euroopan kehitystä	15	37	22	18	08
Lisääntyvä maahanmuutto on kaikkia EU-maita koskettava asia, jonka hoito edellyttää EU:lta yhteistä linjaa	33	39	13	12	03
Suomen pitäisi ottaa rohkeammin kantaa kansainvälisiin asioihin	34	35	18	12	02
Maamme EU-jäsenyyteen liittyvistä asioista on jokaisen saatavilla riittävästi luotettavaa tietoa	15	26	26	22	10
Suomen pitäisi erota EU:sta	19	10	22	18	31
Suomen pitäisi seurata Ruotsin mallia ja alkaa jo luopua yleisestä asevelvollisuudesta	09	11	11	27	43
Suomen on kaikissa oloissa kyettävä vastaamaan itse turvallisuudestaan, muista ei ole siinä apua	29	33	12	21	06
EU-jäsenyys pakottaa suomalaiset noudattamaan monia sellaisia normeja ja säädöksiä, joita emme halua emmekä tarvitse	48	31	09	09	02
Yhdysvallat toimii maailmanpolitiikassa oikein ja ansaitsee myös suomalaisten tuen	01	06	16	34	41
Turkin EU-jäsenyys olisi hyvä asia, sillä se auttaisi islamilaista ja länsimaista kulttuuria ymmärtämään toisiaan	04	15	29	25	27
Suomi on saanut hyvin äänensä kuuluviin EU:n päätöksenteossa	01	15	23	39	22
Olisi Suomenkin etu, jos EU:lla olisi vahva yhteinen ulkopoliittikka	16	37	30	13	04
EU:lla tulisi olla yhteinen puolustus	11	30	28	19	11
Jos en tietäisi maamme olevan EU:n jäsen, en helposti huomaisi sitä mistään asiasta omassa arkielämässäni	08	21	11	40	20
EU:lla tulee olla johtava rooli maailman ilmastopoliittikan hoidossa	30	40	18	09	04
Pääministerin eikä presidentin olisi edustettava maatamme EU:n huippukokouksissa, koska parlamentarismi toteutuu näin paremmin	23	22	29	16	10
Vaikka Venäjällä on omat ongelmansa, suomalaisilla ei ole nykyisin mitään syytä suhtautua suureen naapuriinsa kielteisesti	19	38	14	22	08
Suomen tulisi liittyä NATOon	10	11	23	14	40

(jatkuu...)	Täysin samaa mieltä	Jokseen-kin samaa mieltä	Vai-kea sanoa	Jokseen-kin eri mieltä	Täysin eri mieltä
Suomella on velvollisuus osallistua kansainvälisiin kriisinhallinta-tehtäviin eri puolilla maailmaa	11	36	14	28	11
Suomen pitäisi pienenä maana harjoittaa paljon aktiivisempaa EU-politiikkaa, jotta se todella voisi vaikuttaa unionin päätöksiin	32	45	17	05	01
Suomen kannattaisi hoitaa Venäjä-suhteitaan enenevästi EU:n kautta eikä kahdenvälisesti	07	19	29	35	10
Kannattaisiin Suomen NATO-jäsenyyttä, jos maamme ylin valtiojohto puoltaisi sitä	12	11	19	18	40
Pienenä maana Suomen ei pitäisi lähteä mukaan ratkomaan maailman kriisipesäkkeiden ongelmia	24	27	16	25	08
Kansainvälinen terrorismi ei uhkaa Suomea, jos pysyttelemme syrjässä maailman kiistoista	12	24	19	29	16
EU:n energia- ja ilmastopolitiikka ei tunnista Suomen erityisolosuhteita ja tulee siksi muodostumaan maallemme kohtuuttoman kalliiksi	36	36	18	07	02
EU on liian monimutkainen ja kaukainen, jotta sitä voisi ymmärtää	22	34	16	23	06
Kansainvälisen talouden ns. globalisaatiokehitys johtaa hyvinvoinnin maailmanlaajuisen lisääntymiseen	05	20	37	27	11
EU-jäsenyys on aiheuttanut kohtuuttomia vaikeuksia Suomen maataloudelle	33	31	18	15	04
Suomen päättäjät keskittyvät liiaksi kansainvälisiin kysymyksiin unohtaen kotimaan ongelmat	22	34	17	23	04
Globaalistuminen merkitsee sitä, että ns. halpatyövoiman maat vievät Suomesta enenevästi työpaikkoja	26	40	17	14	03
Kaikkein tärkeintä Suomen ulkopolitiikassa on säilyttää hyvät suhteet Yhdysvaltoihin ja Venäjään	20	36	18	21	04
Olen tyytyväinen maamme nykyisen hallituksen toimintaan EU-asioissa	04	25	27	30	13
Venäjältä on tullut jälleen itsetietoinen ja varteenotettava suurvalta maailmanpolitiikassa	31	48	14	06	01
Ilmastokysymykset ovat ulkopolitiikassa jo turvallisuuspolitiikkaakin tärkeämpiä	17	35	23	19	05
Suomen tulee pysyttävätyä NATO:n ulkopuolella siinäkin tapauksessa, että Ruotsi liittyisi puolustusliittoon	26	15	28	15	16
Epidemiat, ympäristön saastuminen ja luonnonmullistukset ovat maallemme sotilaallisen voimankäytön uhkaa suurempia turvallisuusuhkia	29	40	18	10	03
EU:n jäsenvaltioiden tulisi voida vaikuttaa Euroopan keskuspankin politiikkaan	20	35	33	07	04
Suomen ulkopolitiikka on nykyisin vaisua ja mitäänsanomatonta	14	36	25	22	03
Suomalaisyriyten kansainvälistyminen tukee työllisyyttä myös kotimaassa	11	28	23	27	12
Pääministerin tulisi johtaa Suomen ulkopolitiikkaa presidentin sijaan	15	18	27	24	16
On haihattelua ajatella, että Suomi voisi liittyä sotilaallisesti vasta silloin kun todellinen uhka on jo läsnä	28	27	29	11	05
Suomella on nykyään oikeastaan varsin vähän yhteisiä intressejä muiden Pohjoismaiden kanssa	05	25	23	35	12
Suomella ei ole todellisia sotilaallisia uhkakuvia	17	32	20	23	08
Epävakaana Venäjän naapurina Suomen olisi turvallisempaa olla NATO:n jäsen kuin sotilaallisesti liittoutumaton	13	15	25	22	25
Ukraina sopisi tulevaisuudessa hyvin EU:n jäseneksi	04	13	47	20	17
Venäjä ei ole länsimaisen mittapuun mukaan demokraattinen maa	44	36	14	05	01

(jatkuu...)	Täysin samaa mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Vaikea sanoa	Jokseenkin eri mieltä	Täysin eri mieltä
Pohjoismainen yhteistyö on EU-jäsenyydestä huolimatta meille edelleen hyvin tärkeää	53	39	06	02	00
Suomen pitäisi ajaa omia kansallisia etujaan EU:ssa paljon nykyistä tiukemmin	57	32	09	02	01
Kaikista kansoista ruotsalaiset ovat meille kaikkein läheisimpiä	21	36	26	14	03
Suomella on moraalinen velvollisuus toimia ilmastonmuutoksen torjunnan eturintamassa	26	36	15	17	06
Presidentin ulkopoliittista valtaa pitäisi vahvistaa, jotta Suomen linjan jatkuvuus voitaisiin turvata	14	20	35	23	08
Suomen ei pitäisi ottaa kantaa sellaisiin kansainvälisiin kysymyksiin, jotka asettaisivat hyvät Venäjä-suhteemme vaakalaudalle	14	23	22	31	10
Suomalaisten ei kannata investoida Venäjälle, sillä omistusoikeus siellä on epävarma	13	27	26	29	06
Ruotsi ei enää ole Suomelle kuin yksi EU-maa muiden joukossa	07	23	19	38	13
Kiina on nousemassa Yhdysvaltain veroiseksi suurvallaksi talouden ohella myös maailmanpolitiikassa	23	43	22	10	02
Venäläisten kasvava omistus Suomessa on huolestuttavaa	30	29	18	18	05
Suomella voisi olla paljon opittavaa Viron dynamisesta taloudesta	08	21	45	20	06

4. Miten seuraavien asioiden Teidän mielestänne tulisi painottua Suomen ulkopolitiikassa?

	Nykyistä enemmän	Kuten nykyisin	Nykyistä vähemmän	En osaa sanoa
YK:n ja muiden järjestöjen roolin vahvistaminen	35	49	04	12
Suora toiminta toisten valtioiden kanssa järjestöjen ulkopuolellakin	27	52	07	14
Suhteet Venäjään	25	65	05	06
Suhteet Yhdysvaltoihin	18	64	12	06
Yhteistyö Baltian maiden kanssa	39	52	03	06
Yhteistyö Pohjoismaiden kanssa	53	42	01	04
Pitävien turvatakuiden hankkiminen	33	43	05	18
Sotilaallisen liittoutumattomuuden vaaliminen	29	43	17	11
NATO-jäsenyyden edistäminen	18	21	45	15
Pohjoismainen puolustusyhteistyö	42	46	04	08
Vapaan maailmankaupan edistäminen	27	50	12	12
Oikeudenmukaisen globalisaation edistäminen	45	39	06	11
Kehitysyhteistyön määrärahojen lisääminen	26	45	21	08
Suomen kansallisten etujen turvaaminen	67	29	01	04
Ihmisoikeuksien puolustaminen kaikkialla maailmassa	53	40	04	03
Kansainvälisten kriisien sovittelu	16	63	15	06
Osallistuminen sotilaalliseen kriisinhallintaan	07	58	28	07
Perinteinen rauhanturvaaminen ja siviilikriisinhallinta	17	71	07	05
Ilmastonmuutoksen torjuminen	60	32	06	03
Itämeren ympäristöongelmien ratkaiseminen	76	18	02	03

5. Perustuslakimme mukaan Suomen ulkopoliitikkaa johtaa tasavallan presidentti yhteistoiminnassa valtioneuvoston (hallituksen) kanssa. Silti myös muilla toimijoilla on oma roolinsa asiassa. Millaisen arvosanan ulkopoliitiikan hoidosta antaisitte seuraaville?

Arvosana ulkopoliitiikan hoidosta:

	Erittäin hyvä	Melko hyvä	Melko huono	Erittäin huono	En osaa sanoa
Maamme ulkopoliitikka kokonaisuutena	07	77	10	00	05
Presidentti Tarja Halonen	29	48	14	04	05
Pääministeri Matti Vanhanen	10	50	27	05	07
Ulkoministeri Ilkka Kanerva	17	47	18	04	14
Puolustusministeri Jyri Häkämies	05	26	33	18	18
Nykyinen Vanhasen (porvari)hallitus kokonaisuutena	06	44	28	09	13
Edellinen Vanhasen ns. punamultahallitus	03	49	27	04	17
Sitä edeltävä Lipposen (toinen) ns. sinipunahallitus	06	44	23	06	21
Edellisten hallitusten ulkoministeri Erkki Tuomioja	19	41	20	07	13
Ulkoministeriön virkamiehistö	04	34	15	03	44

6. EU:n viime vuosien kehityksestä on esitetty erilaisia, osin ristiriitaisiakin arvioita. Onko unioni ja sen toiminta Teidän nähdäksenne muuttunut jollakin tavoin viime aikoina?

	Vahvistunut	Ennal- laan	Heiken- tynyt	En osaa sanoa
Unionin päätöksenteon toimivuus (päättökentekokyky)	04	39	40	17
Jäsenmaiden kansallinen itsekkyyys, 'kotiinpäinveto'/jarrutus päätöksissä	61	21	06	12
EU:n vahvuus taloudellisena toimijana maailmassa	20	53	13	14
EU:n vahvuus poliittisena toimijana maailmassa	14	59	14	13
EU:n ja Venäjän suhteet	08	44	32	16
Unionin avoimuus/toiminnan läpinäkyvyys	04	40	38	17
Suurten jäsenmaiden vaikutusvalta	72	18	02	08
Suomen vaikutusvalta	01	29	63	07
Suomen harjoittaman EU-politiikan onnistuneisuus yleisesti ottaen	03	42	43	12
Suomalaisten luottamus EU:hun ja sen toimintaan	03	28	61	08
Oma luottamuksenne EU:hun ja sen toimintaan	06	35	54	05

7. Poliittisten päättäjemme asialistalla on useita Suomen ja Venäjän välisiin suhteisiin liittyviä kysymyksiä. Kuinka tärkeänä pidätte seuraavien asioiden käsittelemistä/ratkaisemista?

	Erittäin tärkeä	Melko tärkeä	Vähem- män tärkeä	En osaa sanoa
Venäjän kaasun ja öljyn vientiin liittyvät ympäristökysymykset	66	28	03	03
Venäjän puutullit ja muut kaupan esteet	67	26	03	03
Suomen ja Venäjän välisen rekka- ja muun tavaraliikenteen sujuvuus	74	21	02	02
Työvoiman liikkuvuuden edistäminen Venäjältä Suomeen	06	28	60	05
Suomalaisten yritysten toimintamahdollisuuksien turvaaminen Venäjällä	41	44	10	05
Venäläisten yritysten toiminta ja yritysostot Suomessa	11	35	47	07
Pietarin alueen Itämerelle aiheuttama ympäristökuormitus	83	13	02	02
Venäjän lisääntynyt sotilaallinen aktiiviteetti lähialueilla	42	38	13	06
Venäläisen energian toimitusvarmuus Suomeen	53	37	06	05
Baltian maiden ja Venäjän väliset suhteet	34	47	14	06

8. Keskustelussa Suomen mahdollisesta NATO-jäsenyydestä on tuotu esiin erilaisia hyöty- ja haittanäkökohtia. Millainen vaikutus NATO-jäsenyydellä Teidän nähdäksenne olisi seuraaviin asioihin maassamme?

	Li- säisi	Ei muut- taisi	Vähen- täisi	En osaa sanoa
Suomen kansainvälinen vaikutusvalta	21	48	17	13
Suomen ulkoinen/sotilaallinen turvallisuus	36	29	21	14
Suomen kansainvälisen aseman selkeys	30	38	19	14
Suomen suhteet Venäjään	03	19	66	12
Suomen suhteet Yhdysvaltoihin	56	30	03	11
Kyky torjua Venäjän sotilaallisen voimankäytön uhka	38	34	10	17
Uhka, että Suomi joutuisi sotilaallisen voimankäytön kohteeksi	45	30	11	13
Sotilaidemme osallistuminen vaarallisiin kriisinhallintatehtäviin	75	16	02	07
Puolustusmenojen osuus valtion budjetissa	77	09	03	11
Suomen tiedonsaanti turvallisuushista	47	36	04	14
Uhka, että Suomi joutuisi terrori-iskujen kohteeksi	59	28	03	10
Maamme mahdollisuudet toimia kansainvälisten kriisien välittäjätehtävissä	27	40	21	13
Tarve säilyttää yleinen asevelvollisuus	21	44	23	12
Kansallinen itsemääräämisoikeus	05	31	55	09
Maamme kauppasuhteet muihin maihin	08	62	10	19
Suomalaisten maanpuolustustahto (ja isänmaallisuus)	08	42	39	10
Suomalaisten turvallisuudentunne	28	29	27	16
Henkilökohtainen turvallisuudentunteenne	20	32	38	10

9. Talouden globalisaation vaikutuksista suomalaisten työllisyyteen on esitetty erilaisia näkemyksiä. Miten seuraavat lausumat sopivat Teihin henkilökohtaisesti?

	Pitää paik- kansa	Ei pidä paik- kaansa	En ole/ole ollut työ- elämässä	En osaa sanoa
Olen joskus hoitanut työtehtävää, joka sittemmin siirrettiin ulkomaille	09	74	12	05
On uhka, että työpaikkani siirtyy lähiaikoina Suomesta ulkomaille	06	70	18	06
Työtehtäväni ovat sellaisia, että niitä on vaikea siirtää Suomesta minnekään	54	25	15	06
Olen työtehtävieni puitteissa toistuvasti yhteydessä ulkomaille	17	57	22	04
Uskon, että saisin osaamistani paremmin vastaavaa palkkaa ulkomaille	29	42	14	15
Globalisaatio on vahvistanut oman alani työllisyyttä/työpaikkani säilymistä	16	52	13	18

10. Miten Te suhtaudutte nykyisin maamme EU-jäsenyyteen?

10 Erittäin myönteisesti
26 Melko myönteisesti
27 Neutraalisti
24 Melko kielteisesti
12 Erittäin kielteisesti
01 En osaa sanoa

11. Entä siihen, että markka korvattiin eurolla vuoden 2002 alussa?

20 Erittäin myönteisesti
21 Melko myönteisesti
17 Neutraalisti
19 Melko kielteisesti
22 Erittäin kielteisesti
00 En osaa sanoa

12. Siihen, että EU laajentui keväällä 2004 uusiin jäsenmaihin Itä- ja Keski-Eurooppaan ja Baltiaan?

08 Erittäin myönteisesti
24 Melko myönteisesti
34 Neutraalisti
20 Melko kielteisesti
10 Erittäin kielteisesti
04 En osaa sanoa

TAUSTATIEDOT AINEISTON TILASTOLLISTA RYHMITTELYÄ VARTEN

<u>Sukupuoli</u>	<u>Maakunta, jonka alueella asutte</u>	<u>Ammattiryhmä, johon katsotte lähinnä kuuluvanne</u>
1 Mies	1 Uusimaa	1 Johtavassa asemassa toisen palv.
2 Nainen	2 Itä-Uusimaa	2 Ylempi toimihenkilö
	3 Varsinais-Suomi	3 Alempi toimihenkilö
<u>Ikäryhmä</u>	4 Satakunta	4 Työntekijä
1 18 - 25 vuotta	5 Häme	5 Yrittäjä tai yksityinen ammatinharj.
2 26 - 35 vuotta	6 Pirkanmaa	6 Maatalousyrittäjä
3 36 - 45 vuotta	7 Päijät-Häme	7 Opiskelija
4 46 - 55 vuotta	8 Kymenlaakso	8 Eläkeläinen
5 56 - 65 vuotta	9 Etelä-Karjala	9 Kotiäiti/koti-isä
6 Yli 65 vuotta	10 Etelä-Savo	10 Työtön
	11 Pohjois-Savo	11 Muu
<u>Asuinkunnan koko</u>	12 Pohjois-Karjala	
1 Alle 4 000 asukasta	13 Keski-Suomi	<u>Kuulutteko johonkin ammatilliseen kes-</u>
2 4 000 - 8 000 asukasta	14 Etelä-Pohjanmaa	<u>kusjärjestöön?</u>
3 8 000 - 30 000 asukasta	15 Pohjanmaa (Vaasan r.)	1 En kuulu
4 30 000 - 80 000 asukasta	16 Keski-Pohjanmaa	2 Kyllä, keskus-
5 Yli 80 000 asukasta	17 Pohjois-Pohjanmaa	järjestöni on:
	18 Kainuu	a) SAK
	19 Lappi	b) STTK
		c) AKAVA
		d) MTK
<u>Millainen peruskoulutus Teillä on?</u>		
1 Kansakoulu		
2 Keski- tai peruskoulu		
3 Ylioppilastutkinto		
<u>Millainen ammatillinen koulutus Teillä on?</u>	<u>Jos eduskuntavaalit pidettäisiin nyt, minkä puolueen ehdokasta äänestäisitte?</u>	
1 Ei ammatillista koulutusta	1 KESK	
2 Ammattikurssi, muu lyhyt ammattikoulutus	2 KOK	
3 Ammattikoulu, koulusteen ammatillinen tutkinto	3 SDP	
4 Opistotasoinen ammattikoulutus	4 Vasemmistoliitto	
5 Ammattikorkeakoulututkinto	5 Vihreät	
6 Yliopisto- tai korkeakoulututkinto	6 RKP	
<u>Toimiala, jolla työskentelette</u>	7 Kristillisdemokraatit	
1 Maa- ja metsätalous	8 Perussuomalaiset	
2 Teollisuus ja rakennustoiminta	9 Jokin muu puolue tai ryhmittymä	
3 Yksityiset palvelut	10 En äänestäisi lainkaan	
4 Julkiset palvelut	11 En osaa sanoa	
5 En ole mukana työelämässä	12 En halua sanoa	

KOMMENTTEJA? Kaikki mielipiteet tiedustelluista asioista tai tästä tutkimuksesta ovat tervetulleita ja arvokkaita.

KIITOKSET VAIVANÄÖSTÄ!
Palauttakaa tämä lomake oheisessa kirjekuoressa.